

**Malove Lambone lamwâmba Yesu
Kilisto lalembwîje na
Matayo
Ulongoledi**

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Matayo, nni chitabu chimo mmitabu ncheche vya Lilailano lya Hambi vitânga maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chîchemwa “Injili,” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Vatalamu va Bibiliya nanga pavamaite uhiku ulembwîje chitabu cha Matayo, henga inahululika kuva chîlembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 90 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Valoma vândongenge imanga ya Yelusalemu na Ing'ande ya Nnungu mmwaka wa 70, na vanu vanji vâtenda kuva Matayo âlembile chitabu achino bada ya kwondongwa kwa imanga na Ing'ande ya Nnungu, na vanji vâtenda kuva âlembile kabla vikânambikwondongwa. Na pachinu panavele Matayo walembe Malove alano Lambone pakâmaikana saana, henga vanu vohe vâtenda kuva lâlembwije nchilambo cha Isilaeli, na inahululika kuva chîlembwije muimanga ya Yelusalemu.

Alembîle chitabu achino nni Matayo. Matayo

kabla akànambichemwa kuva nkuhundwa wanga Yesu, Matayo ávele nkútwala kodi na ánimaikana namene kwa lina lya Lawi. Matayo ávele yumo wa mitume kumi na mbili, na álembile malove lake wavalonda akúsoma va Chiyahudi. Anelyo linamaikana ing'anya àtumidile namene malemba la manabii vao, yani malemba la Nnilailano lya Kala. Matayo àtumidile malemba anelo malinga myanda 60 nchitabu achino uchinga alanguje kuva Yesu njo Masiya, yani Kilisto uvachinnolela kuva àmbekwida. Vayahudi válolela kumpwechela mpohi kuhaloka kwa Nnungu. Mpohi aneyo kwa Chieblaniya vánchema “Masiya,” na kwa Chigiliki vánchema “Kilisto,” mana lake “atandolweji je na Nnungu.” Uchocho, Matayo àlembile vitukutuku vyohe viyâmba Ufalume wanga Kulihunde. Vayahudi vátenda kuva aneyo Masiya àmbekuva nfalume wa utawala wa kisiasa. Bahi Matayo kwa kulyongolela namene, ánitindana na achila chivachilolela Vayahudi kwa kuuelesija saana Ufalume wanga Kulihunde, yani Ufalume wa Nnungu.

Bahi kwa kuva Vayahudi válolela kumwona Masiya wa utawala wa kisiasa, Yesu nkwamula aulonjelele Ufalume wa Nnungu na makudungilo la Nnungu kwa aneyo Masiya kwa namuna ya sili. Kwa kuva, kuikave wavahaulila chihi mwandu kuva nang'e njo Masiya, yani Kilisto, Vayahudi avala vanatandilike kunkulupila na kupilikanila mahundo lake vakanitamwa namene van'juhe kuva nfalume wavo apano pachilambo uchinga avapohe muutawala wa Valoma. Njo mana palonjeledile kwamba Kilisto au Mwana wa

Munu alonjeledile muchi àmwamba chihi munu yunji, kumbe ályamba mwene. Átendile uchocho uchinga apate wasa wa kuvahunda vanu kwamba makudungilo la uhiu la Nnungu. Kwa kuva, Yesu nanga panaidile apano pachilambo uchinga ajuhwe kuva nfalume, henga ániida uchinga ahwe na kufufuka kwajili ya vanu vammalele.

Malemba Lambone lalembwêje na Matayo ni chitabu chifala kuva ntandiliko wa Lilailano lya Hambi ing'anya ya kutumila malove lake lohe kuhaloka Nnilailano lya Kala. Chitabu cha Matayo ni chilundilo chikatapele kati ya Lilailano lya Kala na lya Hambi. Vatalamu va Bibiliya vâonite kuva, panjika Matayo álinga ku-uyeja nfumo wa vitabu vya Musa, vitabu nnyano vitandi vya Lilailano lya Kala. Hutuba yanga Yesu panavele nnichinga (Matayo 5-7) ñahululika kulandanywa na chitendo cha Nnungu kumwing'a Musa Sheliya panavele kulichinga (Makumbuso 19:3-23:33).

Uinjipihî wa chitabu cha Matayo

1. Sula ya 1-4, Matayo àtandilika Malemba Lambone kwa kutanga habali dya kuvelekwa kwanga Yesu Kilisto na ntandiliko wa madengo langa Yesu.
2. Sula ya 5-25, Matayo àtana kwamba madengo langa Yesu na kwamba mahundo lake lohe.
3. Sula ya 26-28, Nnitunji alino lya ntululilo Matayo àtanga kwamba ukamilifu wa madengo langa Yesu wonekâna kukuhwa kwake na kufufuka kwake.

*Litawa lyavelekwejije Yesu Kilisto
(Luka 3:23-38)*

¹ Auno njo n'dododo wa malina la vanu va nnitawa lyavelekwejije Yesu Kilisto*, n'dukuluwe Nfalume Daudi, n'dukuluwe Iblahimu.

² Iblahimu ámmaleke Isaka, Isaka nkummaleka Yakobo, Yakobo nkummaleka Yuda chalumo na akulu-vake na anung'unuvake.

³ Yuda nkummaleka Pelesi na Sela, na amamayavo ávele Tamali, Pelesi nkummaleka Esiloni, Esiloni nkummaleka Alamu.

⁴ Alamu nkummaleka Aminadabu, Aminadabu nkummaleka Nashoni, Nashoni nkummaleka Salumoni,

⁵ Salumoni nkummaleka Boasi, na anyokwe Boasi ávele Lahabu.

Boasi nkummaleka Obedi, na anyokwe Obedi ávele Lutu.

Obedi nkummaleka Yese.

⁶ Yese nkummaleka Nfalume Daudi.

Daudi nkummaleka Selemani, na anyokwe Selemani njo ánavele n'jawe Uliya kabla akànambimmaleka Selemani.

⁷ Selemani nkummaleka Lehoboamu, Lehoboamu nkummaleka Abiya, Abiya nkummaleka Asa,

⁸ Asa nkummaleka Yehoshafati, Yehoshafati nkummaleka Yolamu, Yolamu nkummaleka Usiya.

* **1:1** Kilisto mana lake, “atandolwejije na Nnungu.” Na Nnungu ániahidi myanda yohe kwa indila ya manabii vake kuva achi-avapohe vanu vake kupitila aneyo Kilisto.

- ⁹ Usiya nkummaleka Yosamu,
Yosamu nkummaleka Ahasi,
Ahasi nkummaleka Ezekiya,
¹⁰ Ezekiya nkummaleka Manase,
Manase nkummaleka Amoni,
Amoni nkummaleka Yosiya,
¹¹ Yosiya nkummaleka Yekoniya chalumo na
anung'unuvake,
mmaduva àlalá lavachitwaliwa Vayahudi
kupelekejwa kumidi, aneko ku Babeli.
¹² Vayahudi pavapelekejijwe kumidi, aneko ku
Babeli,
Yekoniya nkummaleka Shealitieli,
Shealitieli nkummaleka Selubabeli,
¹³ Selubabeli nkummaleka Abiudi,
Abiudi nkummaleka Eliakimu,
Eliakimu nkummaleka Asoli,
¹⁴ Asoli nkummaleka Sadoki,
Sadoki nkummaleka Akimu,
Akimu nkummaleka Eliudi,
¹⁵ Eliudi nkummaleka Eleasali,
Eleasali nkummaleka Matani,
Matani nkummaleka Yakobo,
¹⁶ Yakobo nkummaleka Yusufu ntwave Maliya,
na Maliya njo ammalêke Yesu, uvanchema
Kilisto.
¹⁷ Bahi kutandikila Iblahimu mpaka Nfalume
Daudi, pávele na vivélekwa kumi na ncheche,
na vivélekwa kumi na ncheche kutandikila
Nfalume Daudi mpaka pavachitwaliwa Vayahudi
kupelekejwa kumidi aneko ku Babeli, na
vivélekwa vinji kumi na ncheche kutandikila
kutwaliwa kwa Vayahudi mpaka kuvelekwa
kwanga Kilisto.

*Kuvelekwa kwanga Yesu
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Aino njo habali ya kuvelekwa kwanga Yesu Kilisto. Maliya anyokwe Yesu áposwa na munu yumo uvanchema Yusufu. Henga kabla vakànambikwikalana, na Maliya kabla akànambikummalala nnume, áonekene àvele na chitumbo kwa dimongo dya Umumu Wanaswe.

¹⁹ Na Yusufu kwa kuva ávele munu wambone pameho pa Nnungu na akanatamwije untaya dihoni Maliya, bahi nkukudungila anneke kwa sili bila vanu vanji kumala.

²⁰ Bahi pachikumbukilanya anelo, malaika wa Nang'olo nkumwidila muindoto nkunnyaulila kuchidoni, “Wako Yusufu n'dukuluwe Nfalume Daudi, unayope kuntwala Maliya ààve n'jalo, kwa kuva, chitumbo chake chíhalokene na dimongo dya Umumu Wanaswe. ²¹ Nang'e àmbemmaleka mwana wa chilume, koka uncheme lina lyake Yesu,[†] kwa kuva, nang'e njo ambevapôha vanu vake n'disambi dyavo.”

²² Anelo lammalele lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva,

²³ “Nkongwe akámmaite nnume àmbekuva na chitumbo,

na àmbemmaleka mwana wa chilume,

na vàmbenchema Imanueli,[‡]

mana lake, Nnungu àvele pamo na hwetu.

[†] **1:21** Yesu nni lina Iya Chigiliki, na kwa Chieblaniya lina anelyo nni Yohuwa, mana lake nni “Nang'olo àpoha.” [‡] **1:23** Isaya 7:14

²⁴ Bahi Yusufu patakatwike, nkuhwena unatenda muchi malaika wa Nang'olo channaijije, nang'e nkuntwala Maliya kuva n'jawe. ²⁵ Henga nanga panalele nawe mpaka pammaleke mwana wa chilume, na Yusufu nkunchema lina Yesu.

2

Vanu kuhaloka m'bali wa kumanga

¹ Yesu ávelekwejije muimanga ya Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, mmaduva àlalá Helode lánavele nfalume. Bahi Yesu pavelekwejije, nkuhalokanga vanu kuhaloka m'bali wa kumanga, vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumîla kwa kuloleha dinondwa, nkuhwika ku Yelusalemu. ² Vanu anevo nkuuja kuchidoni, “Ávele kwachi Nfalume wa Vayahudi avelekwejîje? Tùniyona inondwa yake patunavele m'bali wa kumanga, na hwetu tùidile unamwabudu.”

³ Nfalume Helode papilikene anelo, nang'e pamo na vanu vammalele va pa Yelusalemu nkua na lipamba. ⁴ Bahi Helode nkuvachema makuhani vakulu vammalele na vakúhunda Sheliya yanga Musa, nkuvauja kuchidoni, “Kilisto àmbevelekwa kwachi?” ⁵ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Àmbevelekwa ku Betelehemu, nchilambo cha Yudeya, kwa kuva njo chalembile nabii kuva,

⁶ Henga wako Betelehemu, uvêle chilambo cha ku Yudeya,
wako nanga puvele n'joko n'dimanga ding'ulu dya ku Yudeya,
kwa kuva, kwakuwe àmbehaloka nkútawala

ambevatawâla vanu vangu Vaisilaeli.' ”*

⁷ Bahi Helode nkuvachema chitinya-tinya avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumîla kwa kuloleha dinondwa, uchinga avauje aila inondwa ihumidile duvani. ⁸ Anepo Helode nkuvatuma vahwene aneko ku Betelehemu wahaula kuchidoni, “Hweneng'ana mukatumbame kuntaha aneyo mwana. Mukàmwona, uyang'ana munguhaulile, uchinga nanani nguhwene nikàmwabudu.”

⁹ Pavampilikanidile nfalume, vanang'o nkuhweneng'ana. Na aila inondwa ivaiwene pavanavele m'bali wa kumanga nkuvalodya, na vanang'o nkuilondola mpaka paiimidile pachinu apala pavele ayula mwana. ¹⁰ Pavaiwene aneyo inondwa nkuhangalala namene. ¹¹ Anevo vanu nkuinjila nng'ande, nkumwona mwana chalumo na Maliya anyokwe, nkutindivala malundi nkumwabudu ayula mwana. Anepo nkuhungula vihapu vyao nkumwing'a ayula mwana dinujo dya sahabu na ubani na mahuta lagalika la manemane.

¹² Anevo vanu nkuuyang'ana kukaya kwavo kwa kupitila chihi indila inji ing'anya Nnungu ánivakalipila muindoto vanauyile kavila kwanga Helode.

Kutukutula ku Misili

¹³ Avala vanu pavaukile, malaika wa Nang'olo nkunnyumila Yusufu muindoto nkunnyaulila kuchidoni, “Takatuka, ntwale mwanalo pamo na anyokwe, mutukutile ku Misili. Ikalanga

* 2:6 Mika 5:2

aneko mpaka panimbekuhaulila uuye, kwa kuva, Helode àntaha mwana uchinga ammwalale.”

¹⁴ Bahi chilo anecho Yusufu nkutakatuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuhwena ya ku Misili. ¹⁵ Nkuikala aneko mpaka Helode pahwile. Chinu anecho chínitendeka uchinga litimile lilove lyanatangwele Nang'olo Nnungu kupitila kwanga nabii wake kuva, “Nínchemile Mwanangu, auye kuhaloka ku Misili.”†

Kuwalalwa kwa vavana

¹⁶ Helode pamaite kuva avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumîla kwa kuloleha dinondwa vâinnambila, nkutunduwila namene. Nkulaija vavana vammalele va chilume va ku Betelehemu na vannyenje, kutandikila vakanunu mpaka vavêle na myaka mivili, vawalalwe. Helode ávatondwele vavana va changa anecho kupapatana na uhiku aula uvanaiwene inondwa avala vanu vavêle na elimu ya kumala lambehumîla kwa kuloleha dinondwa. ¹⁷ Anepo njo palatimidile malove lanatangwele nabii Yelemiya kuva,

¹⁸ “Lidi línipilikanika aneko ku Lama, kukuta na kulikutangila. Laheli wavakutula vana vake, wala anatamwe kutujwa ntima, ing'anya vammalele vânihwa.”‡

Kuuya kuhaloka ku Misili

¹⁹ Pahwile Helode, malaika wanga Nang'olo Nnungu nkunyumila Yusufu muindoto akula ku

† 2:15 Oseya 11:1 ‡ 2:18 Yelemiya 31:15

Misili. ²⁰ Nkunnyaulila kuchidoni, “Takatuka, nt-wale mwana pamo na anyokwe, uuye navo ku chilambo cha Isilaeli, kwa kuva, avala vachil-ambela kummwalala mwana, vānihwa.” ²¹ Bahi Yusufu nkutakatuka, nkuntwala mwana pamo na anyokwe mwana, nkuuya ku chilambo cha ku Isilaeli.

²² Henga Yusufu papilikene kuva Alikelao, mwanawe Helode, àjukile kuva nfalume wa chilambo cha Yudeya, pachinu pachitawala atatake, ániyopa kuhwena aneko. Henga Yusufu padumwije muindoto, nkuhwena kuchilambo cha ku Galilaya, ²³ nkunaikala kuimanga ya ku Nasaleti, uchinga latimile malove lavanatangwele manabii kumwamba Kilisto kuva, “Vāmbenchema Nnasaleti.”

3

*Yohana Nkúbatisa àvahubilila vanu
(Mako 1:1-8, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)*

¹ Mmahiku anelo, Yohana Nkúbatisa áhumilidile kulilanga lya ku Yudeya, nkutandilika kuvahubilila vanu, ² wachidoni, “Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu úvele pepi.” ³ Aneyo Yohana njo wachimwamba nabii Isaya pachihaula kuchidoni, “Munu ànonoha lidi kulilanga, wachidoni, ‘Nkatapajije Nang’olo indila yake, nyoshanga dihengo dyambepita.’ ”*

* **3:3** Isaya 40:3

⁴Yohana áwete inguwo ikatapajîwe kwa maleha la ungamila na nchikundu mwake áhungile nkanda wa limbende. Chakulya chake chívele chihi mahiya na uchi wa munnyitu. ⁵Vanu vohe kuhaloka imanga ya ku Yelusalemu na chilambo chammalele cha ku Yudeya na va vilambo vyammalele vivêle nnyenje luhunde lwa Yoludani, vânimmwênela. ⁶Nkulitangolanga masambi lavo, na Yohana nkuvabatisa nnuhunde lwa Yoludani.

⁷Yohana pavawene Mafalisayo na Masadukayo vohe uvammwênela uchinga avabatise, nang'e nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu nni mmana mma nachihungo! Nnani an'dumênge mwenu muitile gasabu ya Nnungu îda? ⁸Tendanga matendo lalanguja kuva munilekanga masambi lenu. ⁹Munatende kuva mùnahulula kulisingila kuva Iblahimu nni anakulwenu! Lola, nangu nînyaulilanga kuva, Nnungu ànahulula kulapindikulanya mayanga alano lààve udukulu wanga Iblahimu. ¹⁰Bahi vino imbedo ìnivikwa tayali kucheketa mahina la milandi. Kila nnandi ukápa vihepo vikatapêle umbechetwa na kuyahwa mmoto. ¹¹Nangu nîm'batisa mwenu kwa medi kulanguja kuva mùnileka masambi lenu. Henga âda nnyuma mwangu àvele na dimongo ungupunda nangu, na nangu nikáfala kuntumikila kananga kwa kuhungula mididi ya vilatu vyake. Nang'e àmbem'batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe na kwa moto. ¹²Nang'e ànyakwile chihelo cha kupembulila mmakono mwake uchinga apepetele ngano yake. Àmbeilapola ngano na kuivika nnikangala, henga

mahahi àmbelayocha mmoto ukádímika.”

Kubatiswa kwanga Yesu

(Mako 1:9-11, Luka 3:21-22)

¹³ Anepo Yesu nkuuka ku Galilaya, nkuhwena kuluhunde lwa Yoludani, uchinga Yohana am'batise.

¹⁴ Henga Yohana nkulinga unnimbija Yesu wachidoni, “Nangu ngùlembelewa ngubatiswe na wako, mwadachi wako ùida kwang'une?” ¹⁵ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Kwa vino, leka ìve chihi uchocho, kwa kuva njo chiilembelewa tulatende lammalele lalalembela Nnungu.” Bahi Yohana nkukubali.

¹⁶ Yesu pamalidile kubatiswa, nkuhuma mmedi, upala kulihunde nkuhunukuka, nkumwona Umumu wa Nnungu achionekâna muchi umunda, wasulupuka na kutulila muha mwake. ¹⁷ Lidi nkupilikanika kuhaloka kulihunde ulichidoni, “Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, ñnikatapaliwa nawe.”

4

Kulingwa kwanga Yesu

(Mako 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ Bahi Yesu nkulojwa na Umumu Wanaswe mpaka kulilanga uchinga akalingwe na Ibilisi.

² Yesu nkufunga maduva alubaini chilo na muhi, pamalidile maduva anelo nkwna indala.

³ Bahi Ibilisi, ayula avalínga vanu nkumwidila Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ikàva wako Mwana wanga Nnungu lahaulile mayanga alano lààve mikate.” ⁴ Yesu nkunnyaulila kuchidoni,

“Ìnilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,

‘Munu akambelama, kwa kulya chihi nkate,
ila kwa kulikamula kila lilove lyatangola
Nnungu.’ ”*

⁵ Ibilisi nkuntwala Yesu mpaka ku Yelusalemu,
imanga yanaswe, nkunammika kuchisweswe
cha muha namene cha Ing'ande ya Nnungu,
⁶ nkunnyaaulila kuchidoni, “Ikàva wako Mwana
wa Nnungu, liyahe pahi, kwa kuva, ìnilembwa
Mmalemba Lanaswe kuva,
‘Nnungu àmbevalaija malaika vake kwajili yako.
Vanang'o vàmbe kunyakula mmakono lavo,
uchinga unalihumbule kananga madodo lako
mmayanga.’ ”†

⁷ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Ìnilembwa
kavila Mmalemba Lanaswe kuva,
‘Unanninge Nang'olo, Nnungu wako.’ ”‡

⁸ Anepo Ibilisi nkuntwala kavila Yesu mpaka
kudedu lichinga lilehu, nkunnanguja ufalume
wa kila chilambo na ukulu wake. ⁹ Ibilisi
nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Ukatindivala
malundi na kungwabudu, nakwing'a anevyo
vyammalele.” ¹⁰ Henga Yesu nkunnyaaulila
kuchidoni, “Uka, Nanchindenga! Kwa kuva,
ìnilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,
‘Mwabudu Nang'olo Nnungu wako,
na kuntumikila chihi nang'e weka.’ ”§

¹¹ Anepo Ibilisi nkunneka Yesu, nkuhaloka
malaika nkunnyudumila.

*Yesu àtandilika kuvahubilila vanu ku Galilaya
(Mako 1:14-15, Luka 4:14-15)*

* **4:4** Makumbuso 8:3 † **4:6** Sabuli 91:11, 12 ‡ **4:7** Makum-
buso 6:16 § **4:10** Makumbuso 6:13

¹² Bahi Yesu papilikene kuva Yohana vantadile nnilungu, nkuhwena chijiji cha ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya. ¹³ Yesu nkuuka kuimanga ya Nasaleti, nkuhwena unaikala imanga ya ku Kapelinaumu, imanga ivêle pepi na Litanda lya ku Galilaya, vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali. ¹⁴ Yatendeke uchocho uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

¹⁵ “Vilambo vya vanu va litawa lya Sabuloni na litawa lya Nafutali, nni vilambo vivêle nndila ílodya kubahali na m'bali wavili wa luhunde lwa Yoludani. Anevyo njo vilambo vya ku Galilaya, vivaikala vanu vohe vakávele Vayahudi.

¹⁶ Vanu anevo vaikâla nnupi, vâniwona nng'anje nkulu. Na anevo vaikâla nchilambo chihinikwije kwa chimbwehedi cha kuhwa, nng'anje univahimbukila!”**

¹⁷ Na kutandikila mahiku ulolo, Yesu nkutandikila kuvahubilila vanu ujumbe wake wachidoni, “Lekanga kutenda masambi, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùvele pepi!”

*Yesu àvachema akúupa dihomba ncheche vâàve vakuhundwa vake
(Mako 1:16-20, Luka 5:1-11)*

¹⁸ Bahi Yesu pánavele nkwonga nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa dihomba vavili uwayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une

** 4:16 Isaya 9:1-2

uvanchema Anduleya. ¹⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ngupapate, nangu nguchinintende mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu.” ²⁰ Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapata Yesu.

²¹ Papite muyo kadiki, nkuvona vanu vanji vavili, munu na nnung'une, Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo. Vanang'o vávelenge muingalava pamo na atatawavo Sebedayo uvakatapaja dinjau dyavo. Yesu nkuvachema, ²² upala, nkuileka ingalava pamo na atatawavo, nkumpapata Yesu.

*Makuwa lohe la vanu lâmpapata Yesu
(Luka 6:17-19)*

²³ Bahi Yesu nkwonga chilambo chammalele cha ku Galilaya, wavahunda vanu n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na kuvahubilila vanu Malove Lambone layâmba Ufalume wanga Nnungu na kulamya kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhuvanga. ²⁴ Imbili yake nkupilikanika nchilambo chammalele cha ku Siliya. Bahi vanu nkumpelekejija Yesu vanu vammalele vânavele na magonjo la kila namuna na vachihuvanga na vabanîhwa na anamindenga, na vânavele na chihundahunda, na vadidimênge miili, nang'e nkuvalamya vammalele. ²⁵ Makuwa lohe la vanu kuhaloka kudimanga kumi dichemwa Dikapoli, na kuhaloka ku Yelusalemu na chilambo cha ku Galilaya na ku Yudeya na kung'ambo luhunde Iwa Yoludani, lammalele lânimpapata.

5

*Yesu àvahubilila vanu kwamba kuhangalala
(Luka 6:20-23)*

¹ Bahi Yesu pauwene mmuluku wa vanu, nkukwela nnichinga, nkunaikala. Vakuhundwa vake nkummwenela, ² nang'e nkutandilika kuvahunda wachidoni,

³ “Wasa vanu avala valisingîla chihi Nnungu weka, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo.

⁴ Wasa vanu avala valikutangîla, kwa kuva, Nnungu achiavatuje ntima.

⁵ Wasa vanu avala valisulupûha, kwa kuva, chilambo chimbekuva mapala lavo.

⁶ Wasa vanu avala vavêle na indala na inyota ya kutenda lalalembela Nnungu, kwa kuva, Nnungu àmbevasibiha.

⁷ Wasa vanu avala vavêle na chididi, kwa kuva, Nnungu achiavavikile chididi.

⁸ Wasa vanu avala vavêle na disungu dihahwîke, kwa kuva, vàmbebwona Nnungu.

⁹ Wasa vanu avala vavapatanîsa vanu, kwa kuva, vàmbevalangiwa kuva vana va Nnungu.

¹⁰ Wasa vanu avala valagîhwa ing'anya ya kutenda lalalembela Nnungu, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wavo.

¹¹ Wasa mwenu, vanu vakàntangolela malove lahakalenge na kum'baniha na kunnambilila lahakalenge, kwajili yangu. ¹² Hangalala na kululutila, kwa kuva, inujo yenu ing'ulu ìnivikwa kulihunde. Uvila njo chivanananihijwe manabii vanapwawije, kabla mwenu mukànambipwawa.”

Munyu na nng'anje
(Mako 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ “Mwenu mùvele muchi munyu kwa vanu vammalele. Henga inowi ya munyu ikàhang'uka, dachi, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila? Ukálembelwa kwa chinu chohecho, ila uuyaha chihi pawelu na kuluvatwa na vanu.

¹⁴ Mwenu mùvele muchi nng'anje kwa vanu vammalele, nng'anje ukáhululika kupihika, malinga chuukapihika nng'anje wa imanga idengwîje muha lichinga. ¹⁵ Nanga munu achâcha chibatali koka nkuchihinika lidebe, ila vâchivika muha chipanda, uchinga chivamulikile vanu vammalele vâvele nng'ande. ¹⁶ Uchocho, na mwenu nng'anje wenu ulangaje muyo mwa vanu, uchinga valone àlalá lambone lamutenda, koka vannombolele Atata wenu wa kulihunde.”

Mahundo layâmba Sheliya ya Musa

¹⁷ “Munatende kuva nangu ngùidile unaipukutanga Sheliya ya Musa au mahundo la manabii. Nangu nikáidile unaipukutanga, henga ngùidile unaitimilisa. ¹⁸ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, mpaka anepo chilambo na lihunde pavimbepita, wala nanga pachinu kananga pajoko pa lilove mu Sheliya yanga Musa pambeûka mpaka lamemelele latimile. ¹⁹ Munu woheyo akambeiyonela mana kananga amuli inyoko mu Sheliya adino na kuvahunda vanu vanji vatende uchocho, aneyo àmbevalangiwa kuva n'joko mu Ufalume wa Nnungu. Henga ayula ambekamûla Sheliya na kuvahunda vanu vatende uchocho, aneyo àmbevalangiwa kuva nkulu mu Ufalume

wa Nnungu. ²⁰ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, ikàva nanga pamutenda àlálá lalalembela Nnungu kupunda chivatenda Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa, mukámbeinjila mu Ufalume wa Nnungu.”

Kuwalala
(Luka 12:57-59)

²¹ “Mwenu múnipilikana amuli ihaûla kuva, ‘Unawalale, na munu woheyo ambewalâla àlembelewa ahukumiwe asabu.’* ²² Henga nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyo amvisîja nnyake, àlembelewa ahukumiwe asabu. Na munu antangolêla nnyake malove lahakalenge, nang’e àmbehukumiwa asabu ku Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. Na munu annyaulîla nnyake kuva, ‘Ukávele na ding’ano’ nang’e àlembelewa ayahwe mmoto wa Jihannamu.

²³ Ikàva úhwena unannyumija Nnungu sadaka pachitala, upala nkukumbukila kuva nnyako àvele na lituku na wako, ²⁴ bahi ileke sadaka yako pachitala, uhwene ukapatane na nnyako hoti, koka uuye unnyumije Nnungu sadaka yako.

²⁵ Piyanyija kupatana na munu akusitéke, tenda uchocho kabla mukànambihwika kulukumbi. Ukanatende uchocho, munu akusitéke àmbekupelekeje kwa nkúhukumu, koka nkúhukumu akupelekeje kwa litiyala, koka litiyala akuchimile nnilungu. ²⁶ Nangu nìkuhaulila uhiu kuva, anemwo ukambehuma mpaka paumbemalilila ulipa senti ya ntululilo.”

Kulala ugoni

* **5:21** Kuuka 20:13, Makumbuso 5:17

27 “Mwenu m̀nìpìlikana amuli ihaũla kuva, ‘Unalale ugoni.’† 28 Hambì nangu ǹnnyaulilanga kuva, ambennõla mmahe kwa kunng'unukila, aneyo ànilala nawe ugoni mwisungu mwake. 29 Ikàva liso lyako lya kunkono likutenda utende sambì, lidabole uliyahe kulehu na wako! Wasa unààve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu. 30 Na ikàva nkono wako wa kunkono ùkutenda utende sambì, uchelete uuyahe kulehu na wako! Wasa unààve na imbande imo, kuliko mmili wako wammalele kuyahwa mmoto wa Jihannamu.”

Kulekana

(Matayo 19:9, Mako 10:11-12, Luka 16:18)

31 “Vanu vanji v`ahaula kuva Sheliya ihaula kuva, ‘Munu woheyo annêka n'jawe, àlembelewa amwing'e talaka.’‡ 32 Henga nangu ǹnnyaulilanga kuva, munu woheyo annêka n'jawe, ikànave chihi kwa ing'anya ya kulala ugoni, àntenda mmahe aneyo kuva n'goni, na nnume ambennõmba mmahe aneyo, nanang'e àlalá ugoni.”

Kuapila

33 “Uchocho, m̀nìpìlikana chivanavahaulidile vanyakala kuva, ‘Munavike nasili ya kulambila, henga ùlembelewa utimise nasili yunavikile kwanga Nang'olo Nnungu.’ 34 Henga nangu ǹnnyaulilanga kuva, wala munaapile kwa kutambulanga kulihunde, kwa kuva, aneko njo kwaikala Nnungu nchiteng'u chake cha chifalume. 35 Na wala munaapile kwa

† 5:27 Kuuka 20:14 ‡ 5:31 Makumbuso 24:1

kutambulanga chilambo, kwa kuva, anepo njo pachinu pakuvika madodo lake, na wala munaapile kwa kutambulanga Yelusalemu, kwa kuva, aneyo njo imanga ya Nnungu, Nfalume Nkulu. ³⁶ Na wala unaapile kwa kutambulanga muti wako, kwa kuva, nanga pauhulula kananga kuutenda ulindo wako umo ùùve wanaswe au wanapi. ³⁷ Mwenu mukàhaua, ‘Elo,’ muhiu ììve elo, na mukàhaua, ‘Nanga,’ muhiu ììve nanga, kwa kuva, malove latongolêwa kupunda anepo làhaloka kwa Nanchindenga.”

Kupindikula

(Luka 6:29-30)

³⁸ “Mùnipilikana kuva ìnihaulwa kuva, ‘Antumbûla nnyake liso nanang'e atumbulwe liso, na an'gong'ôla nnyake lino nanang'e agong'olwe lino.’[§] ³⁹ Hambi nangu nìnnyaulilanga kuva, munu akutendedîle lahakalenge unampindikule. Na munu akàkuhebula kwa kukupanya likofi nnibuda lya kunkono, nnekele akupindikulile na lya kunchinda. ⁴⁰ Na ikàva munu àlembela akusitaki kulukumbi uchinga atwale nkogo wako, bahi nnekele atwale na likoti lyako mwalehu. ⁴¹ Munu akàkunamatija unyakula chihapo chake kilomita imo, wako nnyakulile kilomita dimbili. ⁴² Munu akàkuyuwa mwing'e, na munu ambekuyadîka chinu unamwime.”

Kuvatamwa amongo

(Luka 6:27-28,32-36)

⁴³ “Mwenu mùnipilikana chiinahaulike kuva, ‘Ntamwe nnyako, na ummenge mmongo

§ 5:38 Kuuka 21:24, Valawi 24:20, Makumbuso 19:21

mwalo.’** 44 Henga nangu nìnnyaulilanga kuva, vatamwange amongo mwenu na kuvayuwila avala vam'baniha mwenu, 45 kwa kutenda uchocho mùùva mmana mmahiu mma Atata wenu wa kulihunde. Kwa kuva, nang'e àvalangajija liduva vanu vatênda lahakalenge na vanu vambone, na kuvatonyele imbula vanu vatênda lalalembela Nnungu na vanu vakâtenda lalalembela Nnungu. 46 Ikàva mùvatamwa chihi vanu vantamwânga mwenu, dachi, mùmbepata inujo ntwani kwa Nnungu? Kwa kuva, ata vakútwala kodi na vanang'o vâtendanga uchocho! 47 Ikàva mùvasalimila chihi vakúkulupila avenu, dachi chinu ntwani chinji chimuchitenda kupunda vanu vanji? Ata vanu vakámmaite Nnungu vâtenda uchocho. 48 Bahi mùlembelewa mùùve mmanu mmakukamilika malinga Atata wenu wa kulihunde chakamilike.”

6

Kuvayangata amahuvani

1 “Lyongolelange uyopa munatenda lambone pameho pa vanu uchinga vannolange. Mukâtenda uchocho, Atata wenu wa kulihunde nanga pambemwing'a dinujo.

2 Bahi paunnyangata mmahuvani, unalihaulange kwa vanu kwa kwombela lipenga muchi vakulilambilila chivatenda n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmadila uchinga valombolewe na vanu. Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vânipata inujo yavo.

3 Henga wako paunnyangata mmahuvani,

** 5:43 Valawi 19:18

ilembelewa kananga nkono wako wa kunchinda unamale chiutenda nkono wako wa kunkono. ⁴ Paunnyangata mmahuvani, nnyangate kwa sili, na Atatako alôna àlálá laulatenda kwa sili achiakwing'e dinujo.”

Kuyuwa

(Luka 11:2-4)

⁵ “Pamuyuwa munatende muchi vakulil-ambilila chivatenda. Vanang'o vananowelwa kwimila na kuyuwa n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na nnyenje dindila uchinga vanu vavone. Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vânipata inujo yavo. ⁶ Henga wako puyuwa, injila nchumba chako, uchime nnango, koka unnyuwe Atatako akáoneka. Na Atatako, achôna anecho chutenda kwa sili achiakwing'e inujo yako.

⁷ Pamuyuwa, munatangole malove lohe lákuuila-uila muchi vanu vakámmaite Nnungu chivatenda. Vanang'o vâtenda kuva Nnungu achiavapilikane ing'anya ya malove lavo lohe. ⁸ Munatende muchi vanang'o, kwa kuva, Atata wenu ànilamala lamusikikidile kabla mwenu mukànambinnyuwa. ⁹ Bahi mwenu yuwanga uvila, 'Atata wetu uvêle kulihunde, lina lyako litumbyangwe.

¹⁰ Ufalume wako uide.

Na apano pachilambo, latendeke àlálá lulalem-bela wako, malinga chilatendeka aneko kulihunde.

¹¹ Utwing'e nelo chakulya chimbetutoleja kwa nelo.

¹² Utusamehe makosa letu, muchi hwetu chitvasamehe vanu vatukosêla.

¹³ Na patulingwa, unatuleke ututenda masambi,

henga utupohe mmakono mwanga Nanchindenga. [Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni vyako, vyaka na vyaka. Amina.]*

¹⁴ Mukàvasamehe vanu vankosêla mwenu, uchocho na Atata wenu wa kulihunde achiansamehe mwenu makosa lenu. ¹⁵ Henga mukánavasamehe vanu vankosêla mwenu, na Atata wenu wa kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

Mahundo layâmba kufunga

¹⁶ “Pamufunga, munayundale muchi vakulilambilila chivatenda. Vanang'o vakungunyaja kumeho kwavo uchinga vapate kwonekana na vanu kuva vanafunga. Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, vanang'o tayali vânipata inujo yavo. ¹⁷ Henga wako paufunga, kalava medi kumeho na ulipakale mahuta mmuti, ¹⁸ uchinga vanu vana-male kuva wako unifunga, ila umaikane chihi na Atatako akáoneka. Na Atatako alôna anelo laulata-tenda kwa sili achiakwing'e inujo yako.”

Tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnangu nahoti

(Luka 12:22-36, Luka 16:13)

¹⁹ “Munalikondeje dimali dyohe apano pachilambo. Apano pachilambo vakoko vânaondonganga na ing'ange înaondonganga, na vakwiva vanatutumula nkwiva. ²⁰ Mwenu likondeje dimali dyenu kulihunde, aneko vakoko vakáondonganga na ing'ange ikáondonganga, na wala vakwiva vakáhulula kututumula, nkwiva.

* **6:13** Mmalemba lanji matandi-matandi, malove alano lakápali, “Kwa kuva, Ufalume na dimongo na ukulu nni wako, vyaka na vyaka. Amina.”

²¹ Kwa kuva, apala padivele dimali dyako njo padimbeloleha ding'ano dyako.

²² Meho njo chibatali cha mmili. Bahi meho lako lakàva lumi, mmili wako wammalele ùmbeumbala nng'anje. ²³ Henga meho lako lakàondongeka, mmili wako wammalele ùmbekuva nnupi. Bahi ikàva nng'anje uvêle nkati mwako ùnipindikuka kuva lupi, bahi anelwo nni lupi lwa kuyoha!

²⁴ Nanga munu ahulûla kuvatumikila anang'olo vavili. Kwa kuva, akâtenda uchocho àmbemmenga yumo na kuntamwa yunji, au àmbekamulana na yumo na kunhebula yunji. Mwenu mukambehulula kuntumikila Nnungu akuno umuditumikila na dimali.

²⁵ Bahi nangu nìnnyaulilanga kuva, munààve na lipamba ing'anya ya maisha lenu, kuva mùmbekulya chani au mùmbekumbila chani, au kuyamba miili yenu, kuva mùmbewala chani. Kwa kuva, maisha lenu nni la mana namene, akee chihi kwajili ya chakulya weka. Na miili yenu nni ya mana namene, akee chihi kwajili ya dinguwo weka. ²⁶ Valolange vyuni. Vanang'o nanga pavapanda wala nanga pavafuna, na wala nanga pavakondya chinu chohecho nnichehe. Pamo na anelo, Atata wenu wa kulihunde ànavalisa. Dachì, mwenu mukée mmamana namene kupunda vyuni? ²⁷ Alida mmwenu kwa kulikambya-kambya namene ànahulula kuyenjeja kananga lisaa limo mmaisha lake?

²⁸ Mwadachi mùùva na lipamba ing'anya ya dinguwo? Lolanga mauwa la kunnyitu chilakulumuka. Wala nanga palakola madengo na wala nanga palalitotela lene dinguwo. ²⁹ Henga nangu

nĩnyaulilanga kuva, ata Nfalume Selemani pamo na ukulu wake wanavele nawo, henga nanga panawahite kuwajwa saana muchi liuwa limo mmauwa anelo. ³⁰ Mwenu mmanu muvêle na ing'ulupa inyoko, ikàva Nnungu àlawaja uchocho mauwa la kumawelu, lapwâwa chihi nelo, nundu nkuyahwa mmoto, dachi Nnungu akambepunda kummwajanga mwenu saana?

³¹ Bahi munààve na lipamba, umuchidoni, 'Tùmbekulya chani,' au 'Tùmbekumbila chani,' au 'Tùmbewala chani!' ³² Kwa kuva, anelo lammalele njo lavátàhà vanu vakámmaite Nnungu. Henga Atata wenu wa kulihunde ànimala kuva mùnisikikila anevyo vyammalele. ³³ Henga tandilika kuukambi-kambila Ufalume wanga Nnungu na àlálá lalalembela Nnungu hoti, nanang'e achiamwing'ange anelo lammalele. ³⁴ Bahi munààve na lipamba kwajili ya liduva lya nundu, kwa kuva, mambo la nundu nni la nundu, na la nelo nni la nelo. Kulikambya-kambya na mambo la nelo kunatosa kwa nelo."

7

Kuvahukumu vanu vanji (Luka 6:37-38,41-42)

¹ "Munavahukumu vanu vanji ili Nnungu anannyukumu mwenu. ² Malinga chimu-vahukumu vanu vanji, nni uchocho Nnungu chambennyukumu mwenu, na chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji njo uchocho chambetumila Nnungu kunnyukumu mwenu. ³ Mwadachi ùuloleha nswani uvêle nniso lya nnung'uno, akuno lukongolo luvêle

nniso lyako ukàlwònà? ⁴ Ûmbehulula dachi kunnyaulila nnung'uno kuchi, 'Nnung'unwangu, nahoti nikuuse chipatu chivêle nniso lyako,' akuno umwene uvêlè na lukongolo nniso lyako? ⁵ Nkúlilambilila wako! Tandilika kuluusa lukongolo luvêle nniso lyako nahoti, na anepo njo pumbelola saana na kuchiusa chipatu chivêle nniso lya nnung'uno.

⁶ Munaveng'e vitukutuku vyanaswe vanu vakávele vanaswe, uyopa vanampindikukila na kunnnumanga muchi chivaluma ang'avanga. Na wala munavayelegelele vitukutuku vyambone vanu vakávele vambone, uyopa vânavikadamba kwa madodo lavo muchi anguluve chivakadamba vitukutuku.”

Yuwa, taha, hodika
(Luka 11:9-13)

⁷ “Yuwanga, na Nnungu achiamwing'ange, tahanga na mwenu muchimupate, hodikanga na mwenu muchimuchimuliwe. ⁸ Kwa kuva, kila munu ayûwa ànapewa, na atâha ànapata, na ahodîka ànachimuliwa. ⁹ Alida mmwenu, mwanawe akànyuwa nkate, nang'e àmwing'a liyanga? ¹⁰ Au akànyuwa uhomba, nang'e àmwing'a nnyongo? ¹¹ Ikàva mwenu mmakutenda masambi, mûnimala kuveng'a vavana venu vitukutuku vikatapele, dachi Atata wenu wa kulihunde akambepunda namene kuveng'a vitukutuku vikatapele avala vannyûwa?

¹² Chimulembela vanu vantendele mwenu, na mwenu vatendele vanang'o uchocho, kwa kuva, aino njo mana ya mahundo la Sheliya ya Musa na manabii.”

*Nnango uhonene na nnango udambalwike
(Luka 13:24)*

¹³ “Injilanga kwa kupitila nnango uhonene, kwa kuva, nnango na indila ilôja kukuondongwa ñidalambuka na vanu vavitîla indila aneyo, nni vohe. ¹⁴ Henga nnango wa kwinjilila kuumi ùnihonana na indila ilôja aneko ñihonana, na vanu vayôna indila aneyo vâvele chihi kadiki.”

*Nnandi na vihepo vyake
(Luka 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ “Lyongolelange na manabii va kulambila. Vamwidîla akuno uvaonekana muchi angandolo kwa pawelu, henga nkati mwavo nni mahoha lakalipa. ¹⁶ Bahi muchimuvamale kwa vihepo vyavo. Dachî, vanu vâhepa sabibu n'diheya au vâhepa tini mmbigili? ¹⁷ Bahi kila nnandi wambone ùpa vihepo vyambone, na kila nnandi ukee wambone ùpa vihepo vikee vyambone. ¹⁸ Nnandi wambone ukâpa vihepo vikee vyambone, na nnandi ukee wambone nanga paupa vihepo vyambone. ¹⁹ Kila nnandi ukâpa vihepo vyambone umbechetwa na kuyahwa mmoto. ²⁰ Bahi muchimuvamale manabii va kulambila kwa àlalá lávatendânga.

²¹ Akee kila munu anguchêma nangu, ‘Nang'olo, Nang'olo,’ ambekwinjîla mu Ufalume wa Nnungu, henga vambekwinjîla nni avala vatênda àlalá lalalembela Atatangu avêle kulihunde bahi. ²² Nniduva anelyo lya hukumu, vanu vohe vâmbenguhaulila kuchidoni, ‘Nang'olo, Nang'olo! Kwa lina lyako twanimumya unabii, na kwa lina lyako twanivahumya vanu

anamindenga na kutenda masaibu!’ ²³ Anepo njo panimbevahaulila kuchidoni, ‘Mwiko nangu nikánkamekenge mwenu! Ukananga apano pang'une, mwenu mmanu mutênda lahakalenge!’”

Vakúdenga vavili
(Luka 6:47-49)

²⁴ “Bahi kila munu apilikanîla mahundo langu na kutenda muchi chahundwije, aneyo àlandana na munu avêle na ding'ano adengîle ing'ande yake nniyanga likulungwa. ²⁵ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga nkuiguma ing'ande aneyo. Henga nanga painayangwike kwa kuva nsingi wake údengwije muha liyanga likulungwa.

²⁶ Henga kila munu apilikâna mahundo langu, koka anatende muchi chahundwije, aneyo àlandana na munu walivelu, adengîle ing'ande yake pannima ulongo. ²⁷ Imbula nkutonya, livambwe nkuida, lipungo nkupunga na kuiguma aila ing'ande, nkuyanguka na kubamoka mwalehu.”

Mamulaka langa Yesu

²⁸ Bahi Yesu pamalidile kutangola anelo lam-malele, makuwa la vanu nkukangana namene namuna chachivahunda, ²⁹ kwa kuva, ávahunda muchi munu avêle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda vao va Sheliya.

8

Yesu ànnamya munu avêle na mangundula
(Mako 1:40-45, Luka 5:12-16)

1 Yesu pasulupwike nnichinga, makuwa makulungwa la vanu lánimpapata. 2 Nkuida munu yumo avêle na mangundula, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, ukàlebela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulamya.” 3 Yesu nkunyoloja nkono wake, nkun'gusa aneyo munu, nkuhaua kuchidoni, “Elo nalembela, lama.” Upala ayula munu, nkulama mangundula lake. 4 Bahi Yesu nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, “Kaleha, unannyaaulile munu woheyo, henga wako hwena ukalilanguje kwanga kuhani, na ukahumye sadaka muchi chalaijije Musa, uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

Yesu ànnamya ntumishi wa nkulu wa matiyala myamoja

(Luka 7:1-10)

5 Yesu painjidile muimanga ya Kapelinaumu, nkulu wa matiyala myamoja la Valoma nkummwenela Yesu, nkunnyuwa annyangate. 6 Nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, ntumishi wangu ànilala kukaya, ànididimanga na ànauula namene.”

7 Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Nguchinguide nikannamye.” 8 Nkulu aneyo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, kwa kuva wako ni nkulu, nangu nikáfala wala kadiki kukupwechelela wako nng'ande mwangu. Henga wako tangola chihi lilove, na ntumishi wangu achialame. 9 Kwa kuva, ata nangu nimwene nni munu nguvêle pahi pa mamulaka la vakulu, na pàvele na matiyala vavêle pahi pangu. Nikànyaaulila yumo kuchi, ‘Hwena!’, ànahwena, na nikànyaaulila yunji kuchi,

‘Ida!,’ ànaida, na nikànyaulila ntumishi wangu kuchi, ‘Tenda achino!,’ ànatenda.”

¹⁰ Yesu papilikene anelo nkukangana namene, nkuvahaulila avala vachinnondola kuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nikánambimwona munu muvanu va Isilaeli avêle na ing'ulupa ing'ulungwa malinga ayi. ¹¹ Nangu nìnyaulilanga kuva, vanu vohe vakee Vayahudi vàmbeida kuhaloka kumanga na kundonde, vambeikala na kulya paing'ole chalumo na Iblahimu na Isaka na Yakobo mu Ufalume wa Nnungu. ¹² Henga Vayahudi vohe, avala vachilembelewa vâavè mu Ufalume wa Nnungu vàmbeahwa pawelu, nnupi, aneko vàmbejuta na kuhaya meno.” ¹³ Bahi Yesu nkunnyaulila ayula nkulu wa matiyala kuchidoni, “Hwena kukaya, na ìtendeke kwakuwe muchi chukulupidile.” Upala ntumishi wake nkulama.

*Yesu àvalamyà vanu vohe
(Mako 1:29-34, Luka 4:38-41)*

¹⁴ Yesu painjidile nng'ande mwa Petulo, nkumwona nkawake Petulo àlelé pachinanda, wauula chidumba. ¹⁵ Yesu nkun'gusa munkono wake na chidumba nkunneka, nanang'e nkuimila nku-tandilika kunnyudumila Yesu.

¹⁶ Palihwikile lyulo, vanu nkumpelekejije Yesu vanu vohe vavêle na anamindenga, nang'e nku-vausa anamindenga kwa kutangola chihi lilove na kuvalamyà vagonjo vammalele. ¹⁷ Anelo lánitendeka uchinga latimile malove lanatangwele nabii Isaya kuva,

“Mwene átwete idabadangi yetu na kulitika magonjo letu lammalele.”*

*Galama ya kunnondola Yesu
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Yesu paliwene likuwa likulungwa lya vanu lin'dingwikè, nkuvaamulisa vakuhundwa vake ahwene navo m'bali wavili wa litanda. ¹⁹ Bahi nkúhundwa yumo wa Sheliya ya Musa, nkummwenela Yesu, nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, nimbekulondola kwoheko kumbehwena.” ²⁰ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Macheta làvele na vivava na vyuni vivele na vitehi, henga Mwana wa Munu, akávele na pachinu pakuyewelega.”

²¹ Nkúhundwa wake yumo nkuchidoni, “Nang'olo, nguleke hoti nguhwene nikansike atatangu.” ²² Henga Yesu nkunnyaulila kwa nfano wachidoni, “Ngupapate, valeke vanu vavêle muchi vânihwa vavasike vahwîle avao.”

*Yesu ànyalaja chibunga
(Mako 4:35-41, Luka 8:22-25)*

²³ Anepo Yesu nkwenda muingalava, nkupapatana na vakuhundwa vake. ²⁴ Upala nkulin-damuka chibunga chikulungwa amula nni-tanda, medi nkulindamuka kwinjila muingalava, na Yesu ávele alèlè luwono. ²⁵ Vakuhundwa vake nkummwenela, nkumwimula, uvachidoni, “Nang'olo, tupohe, tùvenkuhwa!” ²⁶ Yesu nku-vayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu muvêle na ing'ulupa inyoko, mwadachi mùnayopa?” Bahi

* **8:17** Isaya 53:4

Yesu nkutakatuka, nkuliamulisa lipungo na mawimbi vitungamane, navinang'o nkutungamana na kunyalalika nduu. ²⁷ Vanu vammalele nkukan-gana, uvachidoni, “Dachi, ayu munu wa namuna ntwani? Ata lipungo na mawimbi lànampilikana!”

*Yesu àvauša anamindenga
(Mako 5:1-20, Luka 8:26-39)*

²⁸ Yesu pahwikile m'bali wavili wa litanda, nchilambo cha Vagadala,† nkukojana na vanu vavili vavêle na anamindenga, uvahaloka ya kumisati. Vanu anevo vånayopwa namene, na nanga munu analingile kupita indila aneyo. ²⁹ Upala, nkulindamuka unonoha malidi uvachidoni, “Ûndambela chani wako Mwana wa Nnungu? Dachi, wako widîle unatubaniha kabla lakànambihwika maduva letu?”

³⁰ Pepi na pachinu anepo, pávele na likuwa liku-lungwa lya dinguluve dichilitahija vilyo. ³¹ Anevo anamindenga nkunnyuwa namene Yesu uvachi-doni, “Ukàtuhumya, tuhaulile tukadyende dinguluve.” ³² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Hwe-neng'ana!” Bahi nkuvauka, nkunadyenda dinguluve, na dinguluve dyammalele nkuhelelekela kumakobikobi makulungwa, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

³³ Bahi vachúnga va dinguluve nkutukuta mpaka kumanga, nkuvahaulila vanu àlalá lammalele, na kila chinu chivakojîje avala vanu vavêle na anamindenga. ³⁴ Bahi vanu vammalele nkuhwena uchinga vakakojane na Yesu. Na

† **8:28** Malemba lanji la kala vanji vâlembile Vagadala na vanji vâlembile Vagelasi na vanji vâlembile Vagelagesi.

pavakojene nawe, nkunnyuwa namene auke nchilambo chavo.

9

*Yesu ànnamya munu adidimenge
(Mako 2:1-12, Luka 5:17-26)*

¹ Yesu nkwenda muingalava, nkuyomboka litanda, nkuhwika kuimanga yachiikala. ² Aneko vanu nkumpelekejija munu yumo adidimênge, akuno alajijwè nchinanda. Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnyaaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, “Likamye ntima mwanangu! Ûnisamehewa masambi lako.” ³ Upala, vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa nkutandilika kutangola chimundamunda uvachidoni, “Ayu munu ànkufulu Nnungu!”

⁴ Yesu ánilamala lavachiliuja, nkuhula kuchidoni, “Mwadachi mùliuja lahakalenge mmitima mwenu?” ⁵ Lilida lipeyapeya namene, kuhula kuva, ‘Ûnisamehewa masambi lako,’ au kuhula kuva, ‘Imila uhwene?’ ⁶ Henga kwa kunnamya munu ayuno, nangu ngùlembela ngùmaihe kuva, Mwana wa Munu ávele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo.” Bahi nkunnyaaulila ayula munu adidimênge kuchidoni, “Imila, utwale chinanda chako, uhwene kukaya kwako.”

⁷ Anepo ayula munu nkuimila, nkuhwena kukaya kwake. ⁸ Likuwa lya vanu pavalawene latendeke, nkukangana na kuyopa, nkunnombolela Nnungu avapêle vanu mamulaka anelo.

*Yesu ànchema Matayo
(Mako 2:13-17, Luka 5:27-32)*

⁹ Yesu nkuuka anepo, na pánavele nkuhwena, nkumwona nkútwala kodi yumo uvanchema Matayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ngupapate.” Matayo nkutakatuka, nkumpapata Yesu.

¹⁰ Yesu pánavele nkulya kuing'ande yanga Matayo, vakútwala kodi vohe na vanu vanji vahaulika kuva nni vanu vavêle na masambi, vániida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake. ¹¹ Mafalisayo pavalawene anelo, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwadachi nkúhunda wenu àlya pamo na vakútwala kodi na vanu vavêle na masambi?”

¹² Yesu papilikene uchocho, nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, ila vanu vauûla njo vannembêla n'ganga. ¹³ Henga hweneng'ana mukalihunde mana la Malemba Lanaswe lahaûla kuva, ‘Ngùlembela muvalanguje vanji chididi, akee unguhunjija chihi sadaka.’* Nangu nikáidile unavachema vanu vatênda àlalá lalalembela Nnungu, ila ngùidile unavachema vanu vavêle na masambi.”

*Kufunga
(Mako 2:18-22, Luka 5:33-39)*

¹⁴ Anepo vakuhundwa vanga Yohana Nkúbatisa nkuhwena unamuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi, hwetu na Mafalisayo tûnafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?” ¹⁵ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Vanu vakúmbuliwije

* **9:13** Oseya 6:6

kuing'ole ya ulombi vàmbeyundala dachi, mwene nnombi avèlè pamo na vanang'o? Ikáhululika! Henga uhiku uchiukamole nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga.

¹⁶ Nanga munu atotêla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, chilaka anecho chahambi chimbekungunyala na kuhaliya kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeke. ¹⁷ Uchocho, wala nanga munu atâya divayi dyahambi mmipatila ya tangu ya limbende. Akâtenda uchocho, aila mipatila ñapwapuka ing'anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dinamwadilika, na mipatila nkwendongeka. Henga vanu vâtaya divayi dyahambi mmipatila yahambi, na vyammalele vivili vînachungika.”

Yesu ànnamya mmahe yumo na kunfufula nahaku wanga nkulu yumo

(Mako 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Yesu pachitangola malove anelo, nkuhaloka nkulu yumo wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu, nkuhaura kuchidoni, “Nahaku wangu ànihila uvino. Vino tuhwene ukammikile nkono wako, nanang'e achifufuke.” ¹⁹ Yesu pamo na vakuhundwa vake nkutakatuka, nkupapatana nawe.

²⁰ Mmahe yumo ánavele na ugonjo wa kuhuma myadi kwa vyaka kumi na mbili, nkunnyidila Yesu kwa kumongo, nkugusa lupepe lwa lijoho lyawete Yesu. ²¹ Aneyo mmahe nkulitangolela chimundamunda kuva, “Nikàgusa chihi lijoho

lyake nguchingulame.” ²² Yesu nkupindikuka, nkummwona aneyo mmahe, nkunnyaaulila kuchidoni, “Mwanangu, likamye ntima! Ing'ulupa yako inikulamya.” Upala, ayula mmahe nkulama.

²³ Yesu painjidile nng'ande mwa ayula nkulu, nkuvona vakwómba vimbeta vya kulikutangila, pamo na likuwa lya vanu uvalikutangila. ²⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Humang'ana! Mwana akáhidile, àlelé chihi luwono.” Vanang'o nkunnya. ²⁵ Henga likuwa lya vanu palihumanenge, Yesu nkwinjila kuchumba kwavele nahaku, nkunkamula nkono, ayula nahaku nkuimila. ²⁶ Habali aneyo nkuyanjala nchilambo anecho chammalele.

Yesu àvalamya vanu vavili vaputéle meho

²⁷ Bahi Yesu nkuuka anepo, na pánavele nndila, vanu vavili vaputéle meho nkumpapata uvanonoha lidi, uvachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, tùvikile chididi!” ²⁸ Yesu painjidile nng'ande, vanu vavili vaputéle meho nkummwenela, Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùnakulupila kuva nangu nàhulula kunnamya?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Elo, Nang'olo.” ²⁹ Anepo Yesu nkuvagusa meho lavo, nkuhaua kuchidoni, “Ìtendeke muchi chimukulupila.” ³⁰ Meho lavo nkukusumbuka. Yesu nkuvaduma wachidoni, “Lyongolelange munannyaulile munu woheyo.” ³¹ Henga vanang'o nkuukananga, nkuhwena unayanjaja habali dya Yesu nchilambo achila chammalele.

Yesu àmmusa nanndenga mmunu anavele bubu

³² Vanu avala vavili pavachiukananga, bahi vanu vanji nkumpelekejija Yesu munu bubu avêle na nanndenga. ³³ Bahi Yesu pammusije ayula nanndenga, ayula munu ánavele bubu nkutandilika kutangola. Makuwa la vanu nkukan-gana, nkuhaua kuchidoni, “Chitendo malinga achi chikánambikwoneka nchilambo achino cha Isi-laeli!” ³⁴ Henga Mafalisayo nkuhaua kuchidoni, “Nanchindenga†, nkulu wa anamindenga njo an-yululîha nang'e kuvausa anamindenga.”

Vakúkola madengo vâvele kadiki

³⁵ Bahi Yesu nkudinguka n'dimanga dyammalele na mmijiji, wavahunda vanu n'ding'ande dyavo dya kunnyuwila Nnungu na kuvahubilila Malove Lambone layâmba Ufalume wanga Nnungu, na kulamyâ kila namuna ya ugonjo na kila namuna ya kuhuvanga. ³⁶ Yesu palawene makuwa la vanu, nkuvavikila chididi ing'anya vâ nibanika namene na kuyuvula muchi angandolo vakávele na nchunga. ³⁷ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mafuno làvele lohe, henga vakúfuna vâvele kadiki. ³⁸ Bahi nnyuwange Nang'olo wa mafuno avatume vakúkola madengo vanji, mmwelu wake.”

10

*Mitume kumi na mbili
(Mako 3:13-19, Luka 6:12-16)*

¹ Bahi Yesu nkuvachema vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuveng'a mamulaka la kuvausa

† **9:34** Matayo àlèmbile Belisabuli, lina litumîke kumwamba Nanchindenga.

anamindenga na kulamyā magonjo la kila namuna na ihuvangi ya kila namuna. ² Alano nni malina la vakuhundwa kumi na mbili vanga Yesu, vanavachemile Yesu kuva mitume, ntandi Simoni uvanchema Petulo, na nnung'une uvanchema Anduleya, na Yakobo mwana wanga Sebedayo pamo na nnung'une uvanchema Yohana, ³ na Filipo, na Batolomayo, na Tomaso, na Matayo ánavele nkútwa kodi, na Yakobo mwana wanga Alufayo, na Sadayo, ⁴ na Simoni ánavele nnikuwa lya Vaselote,* pamo na Yuda Isikalote ánantengeleke Yesu.

*Yesu ávatuma mitume kumi na mbili
(Mako 6:7-13, Luka 9:1-6)*

⁵ Yesu nkuvatuma anevo mitume kumi na mbili wavahaulila kuchidoni, “Munahwene kwa vanu vakávele Vayahudi, na wala munainjile n'dimanga dya chilambo cha Samaliya. ⁶ Henga mwenu hweneng'ana kwa vanu va Isilaeli, anevo vavêle muchi angandolo vayahike. ⁷ Pamuhwena vahubilile uvila, ‘Ufalume wa Nnungu úvele pepi.’ ⁸ Valamyange vagonjo na kuvafufula vanu vahwîle na valamyange vâvele na mangundula na kuvausa anamindenga. Mupewije bule, bahi humyanga bule. ⁹ Munanyakule hela yoheyo mmitondo mwenu. ¹⁰ Munanyakule mpatila wa mwanda, wala nkogo wa akiba, wala vilatu wala isimbo. Kwa kuva, akôla madengo àlembelewa apate àlalá lalasikikidile.

* **10:4** Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma.

11 Imanga yoheyo na chijiji chohecho chimumbeinjila, ntahange munu avêle tayali kumpwechelanga, muikale kwanga nang'e mpaka pamumbeukananga. 12 Pamumbeinjila muing'ande aneyo, vayuwile vanu va kaya aneyo Nnungu avabaliki. 13 Na vanu va kaya aneyo vakâmpwechelela saana, bahi vapwechelele balaka dya amani dimuvayuwidile, henga vakanampwechelele saana, balaka anedyo dya amani dimmuile mwenu mmene. 14 Na munu akâhita umpwechelela wala upilikanila malove lenu, pamumbeuka pakaya anepo au paimanga aneyo, vakanange vanu anevo kwa kulipumunanga litutunga lya mmadodo lenu ilangule kuva, vene vânitandola kulahita malove la Nnungu.† 15 Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, liduva lya hukumu, vanu va imanga aneyo vâmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va ku Sadoma na ku Gamola.

*Kubanika kwa Mitume
(Mako 13:9-13, Luka 21:12-17)*

16 Lola, nangu nîntumanga mwenu muchi angandolo ching'ati vanu vayôha muchi mahoha. Bahi mùlembelawa mukalamuke muchi mihongo, na munaambike ching'ati vanu anevo. 17 Lyongolelange na vanu. Kwa kuva, vanang'o vâmbenkamulanga mwenu na kumpelekejanga kulukumbi na kunsulubulanga n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. 18 Mùmbepelekejwa kwa vatawâla na

† 10:14 Chitendo achino cha Vayahudi kulipumunanga litutunga mmadodo, chilandana na nnyambo wa Vamakonde pavahaula kuva, nangu nînikalava mwalehu.

kwa vafalume ing'anya yang'une, uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o na kwa vanu vakávele Vayahudi. ¹⁹ Henga pavambempelekeja kulukumbi, munààve na lipamba namuna chimumbenatangola au chinu chimumbenatangola, kwa kuva, upala, muchimupewe chinu chakutangola. ²⁰ Kwa kuva, mukambetangola mwenu, ila Umumu wa Atata wenu Nnungu njo ambetangôla kupitila mwenu.

²¹ Munu àmbentengeleka nnung'une awalalwe, na atata àmbentengeleka mwanawe awalalwe, na vavana navanang'o vàmbevapindikuka vavavalêke na kuvatenda vawalalwe. ²² Na vanu vammalele vàmbe mmenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepôhwa.

²³ Pamumbebanihwa muimanga imo, tukutila imanga inji. Nangu nînnnyaulilanga uhiu kuva, mukambemalila kupita n'dimanga dyammalele dya Isilaeli, kabla Mwana wa Munu akànambikwida.

²⁴ Nkúhundwa akáva nkulu kumpunda nkúhunda wake, wala ntumishi akáva nkulu kumpunda nang'olo wake. ²⁵ Henga ìnatosa nkúhundwa kuva muchi nkúhunda wake, na ntumishi kuva muchi nang'olo wake. Ikáva vanu vanji vànguchemile nangu nkulu wa ing'ande kuva Nanchindenga,‡ dachi vanu va nng'ande mwangu vakambeliali kuchemwa malina lahakalenge namene?"

‡ **10:25** Matayo àlèmbile Belisebuli, lina litumîke kumwamba Nanchindenga. Nchitabu cha Matayo 12:24 na Mako 3:22 na Luka 11:15, yònekana kuva vanu vanji váhawile kuva Yesu àtumila dimongo dyanga Belisebuli.

Alembelêwa kuyopwa
(Luka 12:2-9)

²⁶ “Bahi munavayope vanu anevo, kwa kuva, kila chinu chihinikwîje chimbehunukulîwa na kila chinu chipihîjwe chimbepisulîwa.

²⁷ Chininnyaulila mwenu nnupi, mwenu chihaulange panng'anje, na achila chimupilikana kwa manyinyi, chiyanjajange kwa vanu vammalele. ²⁸ Munavayope avala vahulûla chihi kuuwalala mmili, henga vakâhulula uiwalala isungu. Henga nnyopange ayula aondongânga mmili pamo na isungu, mmoto wa Jihannamu.

²⁹ Dachi, vyuni vivili vijoko vikâsumiswa chihi kwa dihela kadiki? Henga wala nanga chuni chimo chîhwa bila Atata wenu Nnungu kutamwa.

³⁰ Henga mwenu ata isabu ya ulindo wa myuti yenu Nnungu âniimala. ³¹ Bahi munayope, kwa kuva, mwenu nni mma maana namene kupunda vyuni vyohe.

³² Munu woheyo anguyambukîla nangu muyo mwa vanu kuva, nang'e nni wang'une, na nangu nguchininyambukile muyo mwa Atatangu avêle kulihunde. ³³ Henga munu woheyo ambengukâna nangu muyo mwa vanu, na nangu nguchininkane muyo mwa Atatangu avêle kulihunde.”

Yesu âida na kuhapukana
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Munatende kuva nangu ngùidile unapelekeja amani pachilambo. Nanga, nangu nikâidile unapelekeja amani ila ihapukani. ³⁵ Kwa kuva, nangu ngùidile unavatenda vanu vahapukane.

‘Mwana wa chilume àmbhapukana na atatake,

mwana wa chimahe àmbhapukana na anyokwe,
na nkangalombwa àmbhapukana na nkawake.

³⁶ Na amongo va munu vàmbekuva avala va
nng'ande mwake. §

³⁷ Munu woheyo antâmwa atatake au
anyokwe kupunda changutamwa nangu, aneyo
akálembelwa kuva nkúhundwa wangu. Na
munu woheyo antâmwa mwanawe kupunda
changutamwa nangu, aneyo akálembelwa kuva
nkúhundwa wangu. ³⁸ Na munu woheyo akátamwa
kuunyakula nsalaba wake na kuva tayali kuhwa
ing'anya yang'une, aneyo akáfala kuva munu
wangu. ³⁹ Na munu woheyo autâmwa namene
umi wake kupunda changutamwa nangu,
akambekuva na umi ukee na ntululilo, henga
munu akubâli kuhwa ing'anya yang'une, achieve
na umi ukee na ntululilo.”

Dinujō

(Mako 9:41)

⁴⁰ “Ampwechelânga mwenu, àngupwechelela
nangu, na ayula angupwechelêla nangu,
àmpwechelela ayula ángutumîle. ⁴¹ Munu
ampwechelêla nabii, ing'anya ya kuva nang'e
nni nabii, àmbepata dinujō dilandâna na dya
nabii ayula, na munu ampwechêla munu atênda
lalalembela Nnungu, ing'anya ya kuva nang'e
nni munu atênda lalalembela Nnungu, àmbepata
dinujō dilandâna na dya munu atênda lalalembela
Nnungu. ⁴² Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, munu
woheyo ambemwîng'a yumo wa ava vajoko,
chikombe cha medi ladidimîla, ing'anya ya

kuva nang'e nni nkúhundwa wangu, munu aneyo àmbepata dinujo dyake.”

11

Yesu na Yohana Nkúbatisa (Luka 7:18-35)

¹ Yesu pamalidile uvalaija vakuhundwa vake kumi na mbili, nkuuka anepo nkuhwena unahunda na kuvahubilila vanu kudimanga dya chilambo cha ku Galilaya.

² Yohana Nkúbatisa pánavele nnilungu, nkupilikana lachitendanga Yesu Kilisto, bahi Yohana nkuvatuma vakuhundwa vake kwanga Yesu, ³ vakammuje kuchidoni, “Dachi, wako njo ayula Mpohi ahaulíka kuva àvenkwida au tunnolele yunji?” ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Uyang'ana, hwena mukannyaulile Yohana àlalá lamupilikene na kulona, ⁵ vanu vapusète meho vàvenkulola na vikwava vàvenkuhwena na vavéle na mangundula vānalama na mimwidi vāvenkupilikana na vanu vahwīle vānafufuka na amahuvani vānahubiliwa Malove Lambone. ⁶ Wasa munu ayula akáleka kungukulupila nangu ing'anya ya àlalá langulatenda.”

⁷ Vakuhundwa vanga Yohana pavachiuka, Yesu nkutandilika kulahaulila makuwa la vanu habali dyanga Yohana wachidoni, “Dachi, pamupite kulilanga unannola Yohana, múlolela muchone chani? Dachi, mútenda àmbekuva muchi imbalu itikínywa na mpapa? Nanga! ⁸ Bahi ikānave uchocho, vino mwapite unalola chani? Munu awête dinguwu dikatapele? Nanga, akee uchocho! Vanu vawāla dinguwu dikatapele vaikāla n'ding'ande

dya chifalume. ⁹ Bahi nguhaulile, mwapite unalola chani? Dachi, mwapite unannola nabii? Elo! Henga nangu nìnyaulilanga kuva, umummwene ni nkulu kumpunda nabii.

¹⁰ Yohana njo n'jumbe achiyambwa Mmalemba Lanaswe, Nnungu pachihaula kuchidoni, 'Nangu nìmbentuma n'jumbe wangu akulongolee,

aneyo njo ambekukatapajîja indila yako.'*

¹¹ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, muvanu vavelekwejîje na mmahe, nanga muni nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa. Henga ayula avalangîwa kuva n'joko kupunda vammalele mu Ufalume wa Nnungu, aneyo njo nkulu kumpunda Yohana Nkúbatisa.

¹² Kutandikila maduva lachihubili Yohana Nkúbatisa mpaka hambu, vanu vanautahuka namene Ufalume wa Nnungu, na vanu vakálee isungu vanaalinga kuuhavila kwa dimongo. ¹³ Kwa kuva, kabla Yohana Nkúbatisa akànambikamola, Sheliya ya Musa na manabii vánílauja kuyamba mahiku alano. ¹⁴ Na ikáva mùnahulula kukulupila, bahi Yohana njo Eliya uvachinnyaula manabii kuva àmbeida. ¹⁵ Avèle na makutu la kupilikana, apilikane!

¹⁶ Dachi, nivalandanye na chani vanu va chívelèkwà achino? Valandene na vavana vaikalênge kusakoni uvavahaulila vavana avao kuva,

¹⁷ 'Twanimwombelanga vimbeta, henga nanga pamunavinite!

Twaniimba dihimu dya kulikutangila, henga nanga pamunakutile!

* **11:10** Malaki 3:1

18 Kwa kuva, Yohana Nkúbatisa àniida, nang'e àjukile chihi munu wa kufunga-funga na wala akákumbila divayi, henga vanu vâhauila kuva, 'Yohana àvele na nanndenga.' 19 Henga Mwana wa Munu àniida, walya na kukumbila, henga vanu vâhauila kuva, 'Ayu munu nni nkúlya uwamba na nkúkalewa, nnyanjawavo vakútwala kodi na vanu vavêle na masambi!' Henga lúnda Iwa Nnungu lûmâihwa kuva lwambone kupitila vitendo vya vanu vavêle na lúnda anelwo."

Dimanga dya vanu vakákulupila
(Luka 10:13-15)

20 Anepo Yesu nkutandilika kuvaduma vanu va dimanga dyanatendile masaibu lohe, ing'anya nanga pavanalekile kutenda masambi wachidoni, 21 "Ole wenu mwenu mmanu mma kuimanga ya Kolasini! Ole wenu mwenu mmanu mma imanga ya Betisaida! Kwa kuva, ikàchiva masaibu latendêke kwenu mwenu, ulatendeka kuimanga ya Tilo na ku Sidoni, vanu vake vakaniwala magunila na kulipakalanga liu, kulanguja kuva vânilika kutenda masambi. 22 Henga nangu nînyaulila kuva, liduva lya hukumu, mwenu mûmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va ku Tilo na ku Sidoni. 23 Na mwenu mmanu mma imanga ya Kapelinaumu, dachi mûtenda kuva mûmbekwejwa mpaka muha kulihunde? Nanga, mûmbesulupuhwa mpaka pachinu pavanu vahwîle! Kwa kuva, kuikave masaibu latendêke kwenu mwenu, lakàchitendeka ku Sadoma, vanu va imanga aneyo vakàvechinkupwawa mpaka nelo. 24 Henga nînyaulila kuva, liduva lya hukumu,

mwenu mùmbebepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu va imanga ya ku Sadoma.”

*Idang'ana kwang'une nguchininyeweje
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Upala Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, Nang'olo wa kulihunde na pachilambo, naku-lombolela kwa kuva, vitukutuku anevyo ùvapihite vanu vavêle na lúnda na vavêle na elimu, nku-vahunukulila vanu vavêle na mitima ivêle muchi vana vajoko. ²⁶ Elo Atata, kwa kuva njo chukata-paliwije wako.”

²⁷ Yesu nkuvahaulila vanu kuchidoni, “Atatangu àngupele vitukutuku vyammalele. Nanga munu ammaîte Mwana ikà nave chihi Atata, na wala nanga munu ammaîte Atata ikà nave chihi Mwana chalumo na munu woheyo wantandwele Mwana kunnyunukulila. ²⁸ Idang'ana kwang'une mmanu mmammalele muhopedile namene na kutemwa na misigo iidopa, nangu nguchinimpumulije. ²⁹ Mukubali kulojwa na nangu malinga chalojwa ung'ombe akà hungwa likongwa, na mulapapate mahundo langu kwa kuva nangu nni mpole na ngùvele na ntima wa kulisulupuha, na mwenu muchimupumulijwe mmitima yenu. ³⁰ Kwa kuva, likongwa lyangu likápwateka, na nsigo wangu unapeyapeya.”

12

*Yesu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata
Nniduva lya Kuyewelega
(Mako 2:23-3:6, Luka 6:1-11)*

¹ Liduva limo lya Kuyewelela, Yesu ápita n'dindila dya mmawelu la ngano. Na vakuhundwa vake vávele na indala, nkutandilika kupulula ngano na kutang'una. ² Mafalisayo pavalawene anelo, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Lola, vakuhundwa vako vátenda àlálá lakáluhusiwije na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyewelela.”

³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, mwenu nanga pamusomile chanatendile Nfalume Daudi nang'e pamo na vavake pavanavele na indala? ⁴ Nang'e áingidile pa Ing'ande yanga Nnungu. Nang'e na vavake nkulya mikate ihumijwe kwanga Nnungu, ikanava nanga painaluhusiwiye na Sheliya ya Musa kuliwa na munu yunji ila makuhani weka. ⁵ Dachi, mukánambisoma mu Sheliya yanga Musa kuva Liduva lya Kuyewelela makuhani vånailumula Sheliya kwa kukola madengo mu Ing'ande yanga Nnungu? Henga nanga munu avasitâki kuva vâilumwile sheliya ya Liduva lya Kuyewelela. ⁶ Hambi nînnyaulila kuva, apano pàvele munu nkulu kupunda Ing'ande yanga Nnungu. ⁷ Malemba Lanaswe làhaua kuva, ‘Ngùlebela muvalanguje vanji chididi, akee unguhumiya chihi sadaka.’* Mukàchimala mana la malove anelo, mukánavahukumu vanu vakávele na makosa. ⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyewelela.”

⁹ Yesu nkuuka anepo, nkuinjila muing'ande yavo ya kunnyuwila Nnungu, ¹⁰ anemwo múvele

* 12:7 Oseyá 6:6

na munu yumo ánavele na nkono udidimenge. Vanu nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, Sheliya ya Musa ìnaluhusu unnamya munu Liduva lya Kuyewelega?” Vanu vámmujije uchocho uchinga vapate ing'anya ya kunsitaki.

¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munu ntwani mmwenu akámbenkamula na kunnyumya ungangdolo wake, akáinjila nnipondo, Nniduva lya Kuyewelega?” ¹² Bahi munu njo wa mana namene kupunda ungangdolo! Na Sheliya yetu ìnatuluhusu tutende lambone Nniduva lya Kuyewelega. ¹³ Anepo nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, “Nyoloja nkono wako.” Nang'e nkuunyoloja, naunang'o nkulama, nkuva umi muchi unji. ¹⁴ Henga avala Mafalisayo nkuhuma pawelu, nkuva uvaujana namuna chivambemmwalala Yesu.

Ntumishi atandolwejje na Nnungu

¹⁵ Akuno Yesu amaíte anelyo livakudungidile, nkuuka anepo pachinu, na vanu vohe nkumpapata. Na nang'e nkuvalamya vagonjo vammalele.

¹⁶ Nkuvalimbija vanannyaaulile munu woheyo habali dyake. ¹⁷ Átendile uchocho uchinga latimile malove lanatangwele Nnungu kupitila kwanga nabii Isaya kuva,

¹⁸ “Ayuno njo ntumishi wangu unintondwele, unguntamwa, na ntima wangu unikatapaliwa nawe.

Nimbemika Umumu wangu nkati mwake, nanang'e àmbevanjajija hukumu yangu vanu va vilambo vyammalele.

¹⁹ Akámbevwatana na munu, na wala akámbenyokonya,

na nanga munu ambepilikâna lidi lyake mmadila.

²⁰ Akámbevabaniha avala vadabadânga, na wala kuvapweteha avala vakávele na dimongo, àmbetenda uchocho mpaka pámbetenda haki itawale.

²¹ Na vanu va vilambo vyammalele vâmbelisingila nang'e."†

Yesu na Nanchindenga

(Mako 3:20-30, Luka 11:14-23)

²² Anepo vanu nkumpelekejija Yesu munu anavele na nanndenga anantendile aputale meho na kuva bubu. Yesu nkumusa nanndenga kwanga ayula munu, nkuhulula kutangola na kulola. ²³ Makuwa lammalele

la vanu nkukangana uvachidoni, "Dachi, ìnahululika kuva ayu nni N'dukuluwe Nfalume Daudi, utuchinolela?" ²⁴ Henga Mafalisayo

pavapilikene anelo, nkuhula kuchidoni, "Munu ayu àvausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga,‡ nkulu wa anamindenga."

²⁵ Akuno Yesu alamaite lavachiliuja mmitima yavo, nkuvahaulila kuchidoni, "Ufalume wohewo ulumbâna wene kwa wene, ùmbematoka, na imanga yoheyo au kaya yoheyo ililumbânya yene ikambekwimila. ²⁶ Ikàva Nanchindenga àmmusa nanndenga, bahi nang'e àlilumbanya

† **12:21** Apano Matayo àlemBILE "vâmbelisingila mulina lyake." Kwa vanu va mahiku anelo aneyo yavele itangodi ya kawaida kuhula kuva, munu àtenda chinu mulina lya nkulu fulani. Na ívele na mana kuva ànilundana na aneyo nkulu na àtenda mambo kwa niaba yake na kwa mamulaka lake. Bahi kulisingila mulina lyake ívele na mana ya kulisingila mwene, na akee chihi kulisingila lina.

‡ **12:24** Mana la Belisabuli, lola Matayo 10:25.

mwene. Dachì, ufalume wake ùmbekwimila dachi? ²⁷ Mwenù mùhàula kuva nangu ngùvausa anamindenga kwa kuhululihwa na Nanchindenga§, dachi, nnani avêng'a vanu venu dimongo dya kuvausa anamindenga? Bahi vanu venu mmene njo vambennyukûmu mwenù ing'anya ya malove lamutangwele. ²⁸ Henga ikàva nangu nìvausa anamindenga kwa dimongo dya Umumu wa Nnungu, bahi mumale kuva Ufalume wa Nnungu ùnimwidilanga.

²⁹ Nanga munu ahulûla kuinjila muing'ande ya munu avêle na dimongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka àtandilike kunnyunga mididi hoti. Anepo njo pambehulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

³⁰ Munu woheyo akávele pamo na nangu, aneyo ànangutahuka, na munu woheyo akákunganya pamo na nangu, aneyo ànamwadilihanya.

³¹ Bahi nangu nìnyaulilanga kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo na kufulu dyavo dinji, henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, akambesamehewa. ³² Munu woheyo ambentangolêla malove lahakalenge Mwana wa Munu achiasamehewe, henga ambenkufûlu Umumu Wanaswe akambesamehewa, mmaduva alano na laida.”

Nnandi na vihepo vyake

(Luka 6:43-45)

³³ “Nnandi ùmaikana kwa vihepo vyake. Kwa kuva, nnandi wambone ùpa vihepo vyambone, na nnandi ukee wambone ùpa vihepo vikee

§ 12:27 Mana la Belisabuli, lola Matayo 10:25.

vyambone. ³⁴ Mwenu nni mmana mma nachihungo! Mùhulula dachi kutangola malove lambone akuno mitima yenu ikávele yambone? Kwa kuva, munu àtongola àlálá laumbêle muntima mwake. ³⁵ Munu avêle na ntima wambone àhumya vitukutuku vyambone kuhaloka muvyambone vyakondije muntima wake wambone, na munu akávele wambone àhumya vitukutuku vikee vyambone kuhaloka muvitukutuku vikee vyambone vyakondije muntima wake ukee wambone.

³⁶ Henga nangu nìnyaulila kuva, liduva lya hukumu, vanu vàmbeyang'ula ing'anya ya kila lilove likávele lyambone livatangwele. ³⁷ Kwa kuva, kila munu àmbevalangiwa kuva wambone au kuhukumiwa asabu kupapatana na malove lake.”

Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa valembele valangujwe chimaiho

(Mako 8:11-12, Luka 11:29-32)

³⁸ Anepo Mafalisayo na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, hwetu tùmbelela utulanguje chimaiho cha lisaibu.” ³⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu nni mmanu mma chívelèkwà cha vanu vakákulupika kwa Nnungu na cha vanu vakútenda masambi, njo mana mùlembela ninnangujange chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho ikánave chihi achila cha nabii Yona. ⁴⁰ Malinga nabii Yona chanaikele maduva matatu chilo na muhi nnitumbo lya uhomba nkulungwa, nni chiilembekuva kwanga Mwana wa Munu, àmbeikala maduva matatu chilo na muhi, pahi chilambo. ⁴¹ Nniduva anelyo lya hukumu, vanu va ku Ninawi vàmbeimila

na kuvasitaki vanu va chívelèkwà achino kuva v̀anikosela. Kwa kuva, vanu va ku Ninawi v̀anilekanga kutenda masambi ing'anya ya mahubili la nabii Yona, na apano p̀avele munu yumo nkulungwa kumpunda nabii Yona! ⁴² Na liduva lya hukumu, malukiya wa kusini, wa chilambo cha Sheba àmbeimila na kuvasitaki vanu va chívelèkwà achino kuva v̀anikosela. Kwa kuva, nang'e àniida kuhaloka chilambo cha kulehu kwida unapilikanila malove la lúnda la Nfalume Selemani, na apano p̀avele munu yumo nkulungwa kumpunda Nfalume Selemani.”

*Kuuya kwa nanndenga
(Luka 11:24-26)*

⁴³ “Nanndenga pammuka munu, àpita wadinguka-dinguka pachinu pakávele medi wataha pachinu pakuyewelega, henga nanga papata. ⁴⁴ Anepo àlihaulila mwene muntima kuva, ‘Nìmbeuya kuing'ande yangu inguilekile.’ Na páùyà, àikoja ikaikalìwà, ipyailiwìjè na kila chinu chivikwìjè saana. ⁴⁵ Anepo ànauka nkunavatwala anamindenga avake saba vabaya kumpunda nang'e, na vammalele v̀anahwena nkumwenda aneyo munu. Na hali ya kuntululilo ya munu aneyo ìiva ibaya kupunda hali yake inandi. Uvila njo chiimbekuwa kwa vanu vachívelèkwà achino chihakalenge.”

*Ayuvake na vanung'unuvake Yesu
(Mako 3:31-35, Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pachitangola na likuwa lya vanu, anyokwe pamo na vanung'unuvake váimidile pawelu uvanninda valonjele nawe. ⁴⁷ Munu

yumo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Anyoko pamo na vanung'unuvako vaimidile pawelu, valembele valonjele na wako.”⁴⁸ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Kwani nnyuwangu njo nnani na anung'unuvangu ni vanani?”⁴⁹ Anepo Yesu nkuvaolotela nkono vakuhundwa vake, nkuhula kuchidoni, “Avano apano njo ayuvangu na vanung'unuvangu!”⁵⁰ Kwa kuva, munu atenda lalalembele Atatangu avêle kulihunde, aneyo njo nnung'unwangu na nnumbwangu na nnyuwangu.”

13

Nfano wa nkúpanda (Mako 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Liduva ulyolyo Yesu pahumidile pawelu, nkuuka nkuhwena unaikala kunyenje litanda.
² Makuwa makulu la vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava inavele nnitanda, nkuikala. Na vanu nkuva vaimidile kunnyangi.
³ Anepo Yesu nkuvahaulila vitukutuku vyohe kwa mifano wachidoni,
 “Pilikanila! Nkúpanda ápite unapanda dimbeyu.
⁴ Pánavele nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela nndila, vyuni nkuhaloka nkudidadola.
⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki.
⁶ Liduva palivadile, aneyo mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga.
⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle miva, nkumela,

miva nkukulumuka na kuidingila aila mitipu.
⁸ Na dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno myanda myamoja au sitini au salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwîje. ⁹ Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

*Ing'anya ya kutumila mifano
 (Mako 4:10-12, Luka 8:9-10)*

¹⁰ Vakuhundwa vake nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Mwadachi ùlonjela na vanu kwa kutumila mifano?” ¹¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mûnijaliwa kudimala disili dya Ufalume wa Nnungu, henga vanang'o nanga pavanajaliwije. ¹² Kwa kuva, munu avêle na chinu àmbeyenjejwa ààve na vyohe, henga ayula akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ¹³ Njo mana ngùtangola navo kwa mifano, kwa kuva kulola vânalola, henga nanga chivachona, na kupilikanila vanapilikanila, henga nanga pavapilikana na wala kwelewa. ¹⁴ Kwa vanang'o, kuva uchocho nni kutimisa malove lanatangwele nabii Isaya kuva,
 ‘Kupilikana mûmbepilikana, henga mukambekwelewa.
 Na kulola mûmbelola, henga mukambekameka.
¹⁵ Kwa kuva, mitima ya ava vanu ìninonopa, na makutu lavo lânaidopa kupilikana, na meho lavo vânionija.
 Kuikavele ikàva uchocho, vakanilola kwa meho lavo,
 na vakanipilikana kwa makutu lavo,
 na vakanikameka kwa mitima yavo,

na vakaningulaukila,
nanani nikanivalamya.’

¹⁶ Henga wasa mwenu, kwa kuva meho lenu lanaloleha saana, na makutu lenu lanapilikaniha saana. ¹⁷ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, manabii vohe na vanu vâchitèndà lalalembela Nnungu, vânilembela kulona lamulona mwenu, henga nanga pavanalawene, na vânilembela kulapilikana alano lamupilikana mwenu, henga nanga pavanalapilikene.”

*Yesu àtana chiulanda nfano wa nkúpanda
(Mako 4:13-20, Luka 8:11-15)*

¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu pilikanila chiulanda nfano wa nkúpanda. ¹⁹ Vanu vapilikâna lilove liyâmba Ufalume wa Nnungu bila kwelewa, avano vâlandanywa na amula ndila mudimatokedile adila dimbeyu. Nanchindenga ànaida na kuchiusa achila chipandwîje mmitima yavo. ²⁰ Na pachinu pavêle mayanga-mayanga padimatokedile adila dimbeyu, anepo pâlandanywa na vanu valipwechelêla lilove kwa kulihangalalila, ²¹ henga kwa kuva anelyo lilove nanga palyenda mmitima yavo muchi chidikatita dinyiya pachinu pavêle mayanga, vanu anevo vâlikamulila chihi kwa uhiku kadiki alila lilove liyâmba Ufalume wa Nnungu, na kukàida kulaga au kubanika ing’anya ya alila lilove, upala vânahochejwa. ²² Na pachinu pavêle miva, apala padimatokedile adila dimbeyu, anepo pâlandanywa na vanu valipilikâna anelyo lilove, henga lipamba lya pachilambo

na kukumbika na dimali, anevyo vinalidingila anelyo lilove lipandwîje mmitima yavo, nkuva chihi nanga kuhumya mafuno. ²³ Na pachinu pavêle ulongo wa matapata, apala padimatokedîle adila dimbeyu, anepo palandanywa na vanu valipilikâna lilove anelyo na kulyelewa, vanu anevo vânapundya kuhumya mafuno, yumo myanda myamoja na yunji myanda sitini na yunji myanda salasini, kupunda dimbeyu adila dipandwîje.”

Nfano wa lukwekwe

²⁴ Yesu nkuvahaulila vanu kavila nfano unji wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu apandîle dimbeyu dyambone mmwelu mwake. ²⁵ Henga vanu pavanalele luwono, nkuida mmongo wake nkùpanda lukwekwe ching'ati ngano, nkuuka. ²⁶ Ngano paitandilike umela na kutumbuka dinumbu, nkwonekana na lukwekwe amula mmwelu. ²⁷ Bahi vatumishi va mwene welu nkummwenela mwene welu, nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Nang'olo, tenda úpandile dimbeyu dyambone mmwelu wako? Hambi lukwekwe lùhaleke kwachi?’ ²⁸ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, ‘Mmongo wangu njo atendîle uchocho.’ Vatumishi vake nkummuja kuchidoni, ‘Dachi, unalembela tuhwene tukaludabole?’ ²⁹ Nang'e nkuvayang'ula kuchidoni, ‘Nanga, munadabole, uyopa munadabola kumo na ngano. ³⁰ Vilekange vyammalele vikulumuke pamo mpaka lichela. Anepo njo panimbevahaulila vakúfuna kuva, tandilika kudabolanga lukwekwe na kuluhunga

matunji na mulutaye mmoto, koka muilokotanye ngano na kuivika nnikangala lyangu.’ ”

Nfano wa imbeyu ya haladali na nfano wa hamila

(Mako 4:30-34, Luka 13:18-21)

³¹ Yesu nkuvahaulila kavila nfano unji wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na imbeyu ya haladali yanatwete munu yumo, nkuipanda mmwelu mwake. ³² Imbeyu yêne, nni inyoko upunda dimbeyu dyammalele, henga nnandi wake paukulumuka ùva nkulungwa kupunda milandi yammalele ya imbowa ya mmwelu wa bustani, ata vyuni vânahulula chihi kudenga vitehi n'dinavi dyake.”

³³ Yesu nkuvahaulila nfano unji kavila wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na hamila yanatwete mmahe yumo, nkuikundanya na uhu wohe wa ngano, na lidonji lyammalele nkuumuka.”

³⁴ Alano lammalele, Yesu ánilahaulila makuwa la vanu kwa mifano. Na nanga chinu chanava-haulidile bila kutumila nfano, ³⁵ uchinga litimile lilove lyanatangwele nabii kuva, “Nîmbetangola navo kwa mifano, na nîmbevahaulila mambo lapihîke, kutandikila kumbwa kwa chilambo.”

Yesu àtana chiulanda nfano wa lukwekwe

³⁶ Anepo Yesu nkulaleka makuwa la vanu, nkuinjila nng'ande. Vakuhundwa vake nkumwenela, nkunnyaaulila kuchidoni, “Tuhaulile chiulanda aula nfano wa lukwekwe mmwelu.”

³⁷ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ayula apandîle adila dimbeyu dyambone nni Mwana wa Munu. ³⁸ Aula welu ni chilambo, na adila dimbeyu dyambone ni vanu va mu Ufalume wa Nnungu, na alula lukwekwe ni vanu vanga Ibilisi, ayula nkûtenda lahakalenge. ³⁹ Na mmongo apandîle alula lukwekwe ni Ibilisi, na lichela ni ntululilo wa chilambo, na vakúfuna ni malaika. ⁴⁰ Bahi malinga chiludobolewa lukwekwe na kuyochwa mmoto, nni chiimbekuva ntululilo wa chilambo. ⁴¹ Mwana wa Munu àmbevatuma malaika vake vâuse kuhaloka mu Ufalume wake kila chinu chitênda vanu vatende sambi, pamo na vanu vammalele vatendânga lahakalenge, ⁴² na kuvayaha nnitungulu lya moto, aneko nni kuvambekuta na kuhaya meno. ⁴³ Anepo njo vanu vâchitenda lalalembela Nnungu pavambeng'anyima muchi liduva mu Ufalume wa Atatawavo. Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

Nfano wa dimali dipihijwe na nfano wa lulu

⁴⁴ “Ufalume wa Nnungu ùlandana na lichehe lya dimali dya isabu ing'ulu linapihijwe mmwelu. Munu yumo paliwene, nkulipiha kavila. Nkuuka anepo wahangalala, nkuhwena unasumisa vitukutuku vyammalele vyavenavyo, nkunaisuma aula welu.

⁴⁵ Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na nkúchuusa yumo, atâha lulu dyambone. ⁴⁶ Payonite lulu ya samani ing'ulu, nkuhwena unasumisa vitukutuku vyammalele vyavenavyo, nkunaisuma aila lulu.”

Nfano wa lwau

⁴⁷ “Kavila, Ufalume wa Nnungu ùlandana na lwau luvatadile m’bahali, nkuupa dihomba dya kila namuna. ⁴⁸ Dihomba padyombele nnwau, vanu nkuutangila lwau kunnyangi, nkuikalanga, nkuditandolela dihomba dikatapele mmakalala, na adila dihakalenge nkudiyaha. ⁴⁹ Uvila njo chiimbekuva ntululilo wa chilambo. Vàmbehaloka malaika na kuvahapula vanu váchitèndà lahakalenge kuhaloka kwa vanu váchitèndà lalalembela Nnungu. ⁵⁰ Anepo anevo vanu váchitèndà lahakalenge vàmbeyahwa nnitungulu lya moto, aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.”

Vitukutuku vyahambi na vyakala

⁵¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, m̀nivimala vitukutuku anevyo vyammalele?” Vanang’o nkunnyang’ula kuchidoni, “Elo.” ⁵² Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi kila nkúhunda Sheliya ya Musa ààva nkuhundwa mu Ufalume wa Nnungu, aneyo àlandana na munu, mwene ing’ande ahũmya vitukutuku vyahambi na vyakala kuhaloka nnichehe lyake lya kukondidya dimali dya isabu ing’ulu.”

Vanu va ku Nasaleti v̀nnyita Yesu (Mako 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Yesu pamalidile kuhaula mifano aneyo, nkuuka pachinu anepo, ⁵⁴ nkuhwena ku Nasaleti chijiji cha kwave. Nkutandilika kuvahunda vanu muing’ande yavo ya kunnyuwila Nnungu, na vanu nkukangana uvachidoni, “Ayu munu apête kwachi lúnda alu na dimongo dya kutenda

masaibu? ⁵⁵ Kwani ayu akee ayula mwana wanga fundi selemala? Na anyokwe akee ayula uvanchema Maliya na anung'unuvake akee anga Yakobo na Yusufu na Simoni na Yuda? ⁵⁶ Dachì, na alumbuvake vammalele akee vatuikanavo apano petu? Dachì, àlapete kwachi alano lammalele?" ⁵⁷ Bahi vanang'o nkunsunalila. Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nabii nanga kwakapata eshima ikà nave chihi nkaya yake na kwa alangavake." ⁵⁸ Bahi Yesu nanga panatendile masaibu lohe, ing'anya nanga pavanankulupidile.

14

Kuhwa kwanga Yohana Nkúbatisa (Mako 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ Mmaduva anelo, Nfalume Helode ánipilikana habali dyanga Yesu. ² Nkuvahaulila vatumishi vake, "Munu ayu nni Yohana Nkúbatisa, ànifufuka kuhaloka kwa vanu vahwîle, njo mana dimongo dya masaibu dikola madengo nkati mwake."

³ Helode njo analaijîje Yohana akamulwe na kutaywa nnilungu, ing'anya yanga Helodiya, n'jawe Filipino, nnung'une wake mwene. ⁴ Kwa kuva, Yohana ányaulidile Helode kuchidoni, "Ikáluhusiwa wako kwikalana na mmahe aneyo!" ⁵ Helode álembela ammwalale Yohana, henga ávayopile vanu, kwa kuva, kwa vanang'o Yohana ávele nabii.

⁶ Paikamwele sikukuu ya kuvele kwa kwanga Helode, mwali wanga Helodiya ánivina muyo mwa vayeni nkunhangalaja Helode. ⁷ Bahi Helode nkumwahidi ayula mwali kuva achiamwing'e

chohecho chambeyuwa. ⁸ Anyokwe ayula mwali nkunnyaaulila chinu chakuyuwa. Ayula mwali nkunnyaaulila Nfalume Helode kuchidoni, “Idanawo nsahani muti wanga Yohana Nkúbatisa.” ⁹ Nfalume nkuva nnihindambi, henga kwa kuva ániahidi na ing'anya ya avala vayeni apala paing'ole, nkulaija vamwing'e. ¹⁰ Bahi Nfalume Helode nkulaija Yohana acheketwe muti nnilungu. ¹¹ Nkuida na muti wanga Yohana nsahani, nkumwing'a ayula mwali, nang'e nkumpelekejija anyokwe. ¹² Vakuhundwa vanga Yohana nkuida, nkuutwala mmili wake, nkuusika. Anepo, nkuhwena unannyaulila habali aneyo Yesu.

Yesu àveng'a chakulya vanu vapundîle alufu nnyano

(Mako 6:30-44, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)

¹³ Yesu papilikene habali dyanga Yohana, ániuka apala, nkukwela muingalava, nkuhwena weka pachinu pakávele na vanu. Na vanu pavapilikene, nkummwenela kwa madodo uholoka kudimanga. ¹⁴ Yesu pasulupwike muingalava, nkulyona likuwa likulungwa lya vanu, nkuvavikila chididi, nkualamya vagonjo vavo.

¹⁵ Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela, nkunnyaaulila, “Apano patuvele ni palilanga na hambu liduva líniswa. Bahi valaile vanu uchinga vahweneng'ane kuvijiji vakalisum-ile chakulya.” ¹⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Vanang'o vakálembelwa vahweneng'ane. Veng'e mwenu chakulya.” ¹⁷ Vanang'o nkunnyaaulila kuchidoni, “Hwetu tûvele chihi na mikate

nnyano na ahomba vavili.” ¹⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Idanavyo apano.” ¹⁹ Nkuvahaulila vanu vaikalange muukoka. Nkùtwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate, nkuveng'a vakuhundwa vake, vakuhundwa nkuvayavanyija vanu. ²⁰ Vanu vammalele nkulyanga na kusiba. Vakuhundwa nkulokotanga maisalilo, nk wombaja makalala kumi na mbili. ²¹ Vanu vanalile vávele valume alufu nnyano, bila kuvavangila vamahe na vavana.

Yesu àonga muha medi

(Mako 6:45-52, Yohana 6:15-21)

²² Upala, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakwelange muingalava, valongolele kung'ambo litanda, akuno nang'e walalaila makuwa la vanu. ²³ Pávalaidile vanu, nkukwela nnichinga weka unayuwa. Chinalyulo, nang'e ávele chihi weka aneko, ²⁴ na uhiku anewo ingalava ívele ihwikìlè ching'ati litanda, akuno mawimbi ulaipanya aila ingalava, ing'anya lipungo linapunga kuholokela muyo mwavo. ²⁵ Kulyamba, Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake akuno waonga muha medi. ²⁶ Vakuhundwa vake pavammwene waonga muha medi, vániyopa namene, nkuhaua kuchidoni, “Ali lindelya!” Nkukuta ding'uto kwa kuyopa. ²⁷ Upala, Yesu nkuhaua, “Likamye ntima, munayope nni nangu!” ²⁸ Petulo nkunnyaaulila Yesu, “Nang'olo, ukava njo wako, nguhaulile ngwonge muha medi nguide ukwokwo.” ²⁹ Yesu nkunnyaaulila, “Ida.” Bahi Petulo nkuhuma muingalava,

nkwonga muha medi, nkummwenela Yesu.
³⁰ Henga palyonite alila lipungo ulipunga namene nkuyopa, nkutandilika kutitimila, nkukuta ding'uto wachidoni, “Nang'olo, ngupohe!”

³¹ Upala, Yesu nkunyoloja nkono wake, nkunkamula nkunnyaulila kuchidoni, “Wako ùvele na ing'ulupa inyoko. Mwadachi, ukákulupila kuva nahulula ukutenda wonge muha medi?” ³² Apala, nkukwelanga muingalava na lipungo nkunyalala.
³³ Na vammalele vánavèlè muingalava nkuntin-divalila malundi, nkuhaua kuchidoni, “Muhiu wako nni Mwana wanga Nnungu.”

*Yesu àvalamya vagonjo ku Genesaleti
 (Mako 6:53-56)*

³⁴ Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti.
³⁵ Vanu va pachinu anepo pavammaite kuva ayu nni Yesu, nkuyanajaja habali nchilambo chammalele cha ku Genesaleti. Vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vammalele, ³⁶ nkunnyuwa namene van'guse kananga lupepe lwa lijoho lyake. Na vammalele vanan'gusije vánilama mwalehu.

15

*Mambo lantênda munu ààve najisi
 (Mako 7:1-23)*

¹ Bahi Mafalisayo vanji na vakúhunda Sheliya ya Musa uholoka ku Yelusalemu, nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ² “Mwadachi vakuhundwa vako vakálakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala vetu? Kwa kuva, nanga pavakalava medi mmakono kabla

ya kulya!” ³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwadachi na mwenu muleka kudikamula amuli dya Nnungu ing'anya ya mahundo la mihambo yenu mmene? ⁴ Kwa kuva, Nnungu átele kuchidoni, ‘Mweshimu atatako na anyoko,’ na ‘Munu antongolêla atatake au anyokwe malove lahakalenge àlembelewa awalalwe’.” ⁵ Henga mwenu mùhauila kuva akee lasima munu kumweshimu atatake, na mùhunda kuva munu ànahulula chihi kunnyaulila atatake au anyokwe kuva ‘Chinu chichichi chikwing'e faida, ngùchihumije sadaka kwa Nnungu.’ ⁶ Anecho nni chimuleka lilove lyanga Nnungu ing'anya ya kupapata mahundo la mihambo yenu mmene. ⁷ Mmakulilambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnungu lahaûla kuva, ⁸ ‘Ava vanu vângweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ìvele kulehu na nangu. ⁹ Kungwabudu kwavo kukee mana, kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.’ ”

¹⁰ Bahi Yesu nkulichema alila likuwa lya vanu nkuvahaulila kuchidoni, “Pilikaniha saana, mumale! ¹¹ Chinu chintênda munu kuva najisi muyo mwa Nnungu chikávele achila chênda pakanya, ila malove làhuma nkati mwanga munu njo lantênda kuva najisi.”

¹² Vakuhundwa vake nkummwenela, nkumuja kuchidoni, “Dachi, ivi unimala kuva Mafalisayo vånivisa pavapilikene malove anelo?” ¹³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Kila nnandi wakaupandile Atatangu wa kulihunde, umbedobolewa.

14 Valekange! Vanang'o nni vakúlodya vapatêle meho, vavalôdya vakúputala avao. Munu aputêle meho akànnodya wakuputala nnyake, vammalele vavili vâmatokela nnipondo.” 15 Petulo nkuhaura kuchidoni, “Tuhaulile mana la nfano anewo.” 16 Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mpaka hambi na mwenu nkâmaite? 17 Dachi, mukâmaite kuva kila chinu chênda nkanya, chihwena nnitumbo na lukoto nkunachiyapuka? 18 Henga malove lahûma nkanya, lâhaloka muntima, na anelo njo lantâya munu unajisi. 19 Kwa kuva, muntima mwanga munu mùhuma mawaso lahakalenge na kuwalala na kulala ugoni na usalati na kwiva na ushahidi wa kulambila na kuntongolela munu lahakalenge. 20 Anelo njo lantênda munu ààve najisi. Henga kulya chakulya bila kukalava makono kukântenda munu ààve najisi.”

*Ing'ulupa yanga mmahe wa ku Kanaani
(Mako 7:24-30)*

21 Bahi Yesu nkuuka pachinu anepo, nkuhwena kuchilambo chivêle pepi na dimanga dya ku Tilo na ku Sidoni. 22 Bahi nkuhaloka mmahe yumo Nkanaani achiikala chilambo anecho, nkukuta, akuno wachidoni, “Nang'olo, N'dukuluwe Nfalume Daudi, ngùvikile chididi! Kwa kuva, nanndenga ànannagiha namene mwali wangu.” 23 Henga Yesu nanga panayangw'ile chinu. Bahi vakuhundwa vake nkummwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nnyaulile ahwene, mana anyakonya chihi watupapata hwetu.” 24 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu

ngùtumwije chihi kwa vanu va Isilaeli vavêle muchi angandolo vayahîke.”

²⁵ Bahi ayula mmahe nkuida, nkuntindivalila Yesu malundi, nkuchidoni, “Nang'olo, nguyangate.” ²⁶ Yesu nkunnyang'ula kuva, “Ikákatapala kutwala chakulya cha vavana nkuvayelega ang'avanga.” ²⁷ Ayula mmahe nkuchidoni, “Elo Nang'olo, henga ata ang'avanga vânyalya makombo lamatwêke pamesa ya nang'olo wavo.” ²⁸ Apala Yesu nkunnyaulila ayula nkongwe kuchidoni, “Mama, ing'ulupa yako nni ing'ulu! Bahi utendewe muchi chulembela.” Udisaa udila nanndenga nkummuka ayula mwali, nkulama.

Yesu àvalamyá vanu vohe

²⁹ Bahi Yesu nkuuka anepo nkuhwena kunyenje Litanda lya ku Galilaya, nkukwela nnichinga, nkuikala aneko. ³⁰ Makuwa makulungwa la vanu nkummwenela uvampelekejija vanu valamêle na vaputêle meho na vikwava na mabubu na vanu vanji vohe, nkuvavika muyo mwanga Yesu, nanang'e nkuvalamyá. ³¹ Vanu nkukangana namene pavavonite mabubu uvatangola na vikwava uvalama na valamele uvahwena na vaputêle meho uvalola, vanu nkunnombolela Nnungu wa Vaisilaeli.

Yesu àveng'a chakulya vanu vapûnda alufu ncheche

(Mako 8:1-10)

³² Anepo Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Nangu nîvavikila chididi ava vanu ing'anya vâikele na nangu maduva

matatu vino, na hambi chakulya chìnivahilila. Nanga paikatapala nivaleke vahweneng'ane akuno vadobilè, uyopa vanadilika nndila.”

³³ Vakuhundwa nkunnyaulila kuchidoni, “Apano patuvele palilanga. Dachì, tùmbe-pata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?”

³⁴ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùvele na mikate mingapi?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Saba na ahomba kadiki vadikidiki.”

³⁵ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahi.

³⁶ Anepo nkuitwala aila mikate saba na avala ahomba, nkunshukulu Nnungu, nkuvimeyanya, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu.

³⁷ Vammalele nkulyanga na kusiba, vakuhundwa nkulokotanya maisalilo, nkwombaja makalala saba vikulungwa. ³⁸ Na vanalile vávele vanu valume alufu ncheche, bila kuvavalangila akongwe na vavana. ³⁹ Anepo Yesu nkuvalaila vanu, nkuinjila muingalava, nkuhwena kuchilambo cha ku Magadani.

16

Mafalisayo na Masadukayo vâlembela valangujwe chimaiho cha lisaibu

(Mako 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Mafalisayo na Masadukayo nkummwenela Yesu nkunninga avalanguje chimaiho cha lisaibu chimaiha kuva dimongo dyake dihaloka muha kulihunde. ² Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Pachikamola chinalyulo, mùhauila kuva, ‘Uhiku wa nundu ùlembekuva wambone, kwa kuva kumahunde kwanahuvi.’ ³ Na ulyamba

paucha mûhauula kuva, ‘Nelo ìmbetonya imbula ing’ulungwa ya lipungo kwa kuva kumahunde kûnikunduvala na mahunde lànidimbya.’ Mweni mûnahulula kulauja hali ya hewa kwa kuloleha kumahunde, henga nanga pamuhulula kumala vimaiho vya mahiku alano. ⁴ Mweni nni mmanu mma chívelèkwà cha vanu vakákulupika kwa Nnungu na cha vakútenda masambi, njo mana mùlembela ninnangujange chimaiho, henga nanga pamumbelangujwa chimaiho chohecho cha lisaibu ikànave chihi achila cha nabii Yona.” Anepo Yesu nkuvaleka, nkulihwenela.

*Hamila ya Mafalisayo na Masadukayo
(Mako 8:14-21)*

⁵ Vakuhundwa pavayombweke litanda, nkuhimukila kuva, vâniluvalila unyakula mikate. ⁶ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange na mulinyemye na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo.” ⁷ Vanang’o nkuva uvahaulanila kuchidoni, “Àtangola uchocho ing’anya itukanyakwile mikate.” ⁸ Yesu ánimala chivachiliuja, nkuvahaulila kuchidoni, “Mweni mmanu muvêle na ing’ulupa inyoko, mwadachi mùujana ing’anya imukavele na mikate? ⁹ Mpaka hambu mùkanamala? Dachu, mukákumbukila aila mikate nnyano innavayavidile vanu vapûnda alufu nnyano? Dachu, mwómbajije makalala mangapi la maisalilo? ¹⁰ Na aila mikate saba innavayavidile vanu vapûnda alufu ncheche, dachu, múlokotanyije makalala mangapi la maisalilo? ¹¹ Mwadachi mweni mukámaite kuva nangu níkáchiiyamba mikate? Henga

lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na Masadukayo!” ¹² Anepo vakuhundwa nkumala kuva Yesu nanga pachivahaulila valyongolele na hamila ya mikate, ila valyongolele na mahundo la Mafalisayo na Masadukayo.

Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa

(Mako 8:27-9:1, Luka 9:18-27)

¹³ Yesu pakamwele pepi na imanga ya Kaisaliya Filipi, nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu vachidachi, Mwana wa Munu nni nnani?” ¹⁴ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Vanu vanji vâhaua kuva wako nni Yohana Nkúbatisa, na vanji Eliya, na vanji Yelemiya au yumo wa manabii.” ¹⁵ Yesu nkuvauja kuva, “Dachi, na mwenu muchidachi, nangu nnani?” ¹⁶ Simoni uvanchema Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu mumi.” ¹⁷ Yesu nkunyang'ula kuva, “Wasa wako Simoni mwana wanga Yona, kwa kuva akee munu akuhunukulidîle, ila mwene Atatangu avêle kulihunde. ¹⁸ Wako Petulo, wako nni liyanga likulungwa na muha liyanga alino nîmbetandiliha na kuhwenaha likuwa lya vanu vangukulupîla, na kuhwa kukambelilema likuwa anelyo.* ¹⁹ Nîmbekwing'a wako mitukulo ya Ufalume wa Nnungu, na lyohelyo lyumbelihunga

* **16:18** Munsitali auno Matayo âlembile kuva “milango ya Hades.” Vanu va maduva anelo vâkulupila kuva, Hades pâvele pachinu pavachihwena vanu vahwîle, bahi nsitali auno ûvele na mana kuva, ata kuhwa kukambehulula kulilema likuwa lya vanu vankulupîla Yesu. Likuwa anelyo limbehwenaha chihi kupwawa, vyaka na vyaka.

pachilambo, limbehungwa na kulihunde, na lyohelyo lyumbelihungula pachilambo, limbehunguliwa na kulihunde.”²⁰ Anepo Yesu nkuvalimbija vakuhundwa vake vanannyaulile munu woheyo kuva nang'e njo Kilisto.

²¹ Bahi kutandikila anepo, Yesu nkutandilika uvahaulila vakuhundwa vake kuva, àlembelewa ahwene ku Yelusalemu, na aneko vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa vàm bem'baniha namene, vàm bemmmwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka. ²² Anepo Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka wachidoni, “Mwiko Nang'olo, anelyo wala likambekukoja wako!”²³ Yesu nkulauka nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Uka muyo mwangu, Nanchindenga! Wako nni lutambo kwang'une, kwa kuva, mawaso lako lakee la chinnungu ila la chimunu chihii.”

²⁴ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Munu woheyo akàlembela kungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake koka angupapate. ²⁵ Na munu woheyo autâmwa namene umi wake upunda changutamwa nangu, akambekuva na umi ukee na ntululilo, henga munu akubâli kuhwa ing'anya yang'une achiave na umi ukee na ntululilo. ²⁶ Dachì, munu àmbepata faida ntwani akâpata kila chinu cha pachilambo, akuno auyahîtè umi ukee na ntululilo? Au pàvele chinu ntwani apano pachilambo munu chambebadilana uchinga apate umi ukee na ntululilo? ²⁷ Kwa kuva, Mwana wa Munu

àmbekwida muukulu wa Atatake pamo na malaika, na anepo nni pambennipa kila munu kupapatana na vitendo vyatendile. ²⁸ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidîle apano vakambekuhwa mpaka pavambemwona Mwana wa Munu waida mu Ufalume wake.”

17

Kubadilika kwanga Yesu aneko kulichinga (Mako 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yakobo na Yohana nnung'une Yakobo, nkuhwena navo weka muha lichinga lilehu namene. ² Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo, lyenye lyake nkuchenga muchi liduva na dinguwu dyake nkung'anyima muchi nng'anje wa ing'uva. ³ Anepo nkuhumila Musa na nabii Eliya nkuva uvatangola na Yesu. ⁴ Petulo nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano! Ukàlembela, nguchingudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wa Musa na umo wa Eliya.”

⁵ Petulo pachitangola anelo, lihunde lyakuchenga namene nkuvahinika, na lidi nkupilikanika kuhaloka mualila lihunde ulichidoni, “Ayuno nni Mwanangu unintamwa, ungukatapaliwa nawe, mpilikanile nang'e.”

⁶ Avala vakuhundwa pavalipilikene anelyo lidi, nkuhunama na kuyopa namene. ⁷ Henga Yesu nkuhwena, nkuvagusa, nkuhaua kuchidoni, “Imilanga, munayope!” ⁸ Na pavakusumbwile meho nanga pavanamwonite munu yunji, nkumwona chihî Yesu weka.

⁹ Bahi pavachisulupuka nnichinga, Yesu nkuvaamulisa wachidoni, “Munannyaulile munu woheyo achila chimuchiwene, mpaka Mwana wa Munu pámbefufúkà kuhaloka kwa vanu vahwîle.”
¹⁰ Vakuhundwa vake nkummuja uvachidoni, “Mwadachi, vakúhunda Sheliya yanga Musa vâhaua kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?”
¹¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Muhiu, Eliya àmbekwida hoti unakatapaja lammalele, ¹² henga nangu nînnyaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, na wala vanammale, nkuntendela chihi chivalembedile vene. Uvila njo chivambem'baniha Mwana wa Munu.”
¹³ Bahi vakuhundwa nkumala kuva àmwamba Yohana Nkúbatisa.

*Yesu ànnamya nnemba avêle na nanndenga
 (Mako 9:14-29, Luka 9:37-43)*

¹⁴ Pavakamwele kulikuwa Iya vanu, munu yumo nkummwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwa Yesu, ¹⁵ nkuchidoni, “Nang'olo, mmikile chididi mwanangu. Nang'e àvele na chihundahunda, na ànabanika namene, kwa kuva, myanda yohe àmatokela pamoto na myanda inji mmedi. ¹⁶ Nnimpelekeja kwa vakuhundwa vako, henga nanga pavahulwile kummusa aneyo nanndenga.”
¹⁷ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Mwenu mmanu mma chívelèkwà chikákulupila na chihochedîle! Dachì, nîmbeikala na mwenu mpaka chakani na nîmbempililila mpaka chakani? Idanawe apano mwanalo.”
¹⁸ Bahi Yesu nkunkalipila ayula nanndenga, na nanndenga nkummuka, na ayula nnemba nkulama upala.

19 Anepo vakuhundwa nkummwenela Yesu paweka, nkummuja kuchidoni, “Mwadachi, hwetu nanga patunahulwile kummusa ayula nanndenga?” 20 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Ing'anya ing'ulupa yenu inyoko. Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, mukàva na ing'ulupa inyoko malinga imbeyu ya haladali, muchimuhulule kulihaulila lichinga alino, ‘Uka apano uhwene apala,’ na linang'o lichiliuke. Nanga chinu chohecho chikachichihululike kwenu mwenu. [21 Henga nanndenga malinga ayu ikáhululika kummusa ikànave chihi kwa kuyuwa na kufunga.]”*

Yesu àtangola kavila kwamba kuhwa na kufufuka kwake

(Mako 9:30-32, Luka 9:43b-45)

22 Pavanavele pamo aneko ku Galilaya, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu. 23 Vàmbe mmwalala na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufulwa.” Bahi vakuhundwa vake nkuba nnhindambi.

Kulipa kodi ya Ing'ande yanga Nnungu

24 Yesu na vakuhundwa vake pavahwikile ku Kapelinaumu, vakútwala kodi ya Ing'ande ya Nnungu nkummwenela Petulo, nkummuja kuchidoni, “Dachi, nkúhunda wenu ànalipa kodi ya Ing'ande ya Nnungu?” 25 Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Elo, ànalipa.” Bahi Petulo painjidile

* **17:21** Mmalemba lanji la kala malove lalembwije nsitali wa 21 lakapali.

nng'ande, Yesu nkuva ntandi ummuja Petulo kuchidoni, “Petulo, wako wona dachi? Vafalume va pachilambo vâtwala ushulu au kodi kwa vanu ntwani? Kuhaloka kwa vanu vao au kwa vayeni?”
²⁶ Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Kuhaloka kwa vayeni.” Yesu nkuchidoni, “Ikàva uchocho, bahi vanu vao vakálembelwa kulipa. ²⁷ Henga uchinga tunavasunaje, hwena kulitanda ukayele indowana mmedi, na uhomba ambekûva ntandi kutanjika, nnyahamule kanya unakoja hela nkati mwake. Wako itwale ukalipe kodi yangu na yako.”

18

Alida nkulu?

(Mako 9:33-37,42-48, Luka 9:46-48, 17:1-2)

¹ Upala vakuhundwa nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Alida nkulu mu Ufalume wa Nnungu?”

² Yesu nkunchema mwana n'joko nkumwimija paching'ati pavo, ³ nkuchidoni, “Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, mukanapindikuke nkuva muchi vavana vajoko, mwiko mukambeinjila mu Ufalume wa Nnungu. ⁴ Bahi munu woheyo alisulupûsa nkuva muchi mwana ayuno, aneyo nni nkulu mu Ufalume wa Nnungu. ⁵ Na munu woheyo ampwechelêla mwana n'joko muchi ayuno ing'anya yang'une, aneyo angupwechelêla nangu.”

⁶ “Henga munu woheyo ambientênda yumo wa avano vajoko vangukulupîla nangu aliku-vale kwa kutenda masambi, ikàvele wasa munu

aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti na kutitimijwa ching'ati medi lohe la m'bahali. ⁷ Ole wavo vanu va pachilambo ing'anya ya mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi! Mambo lavakuvâja vanu kutenda masambi lasima laide, henga ole wake munu ambetendîha laide!”

⁸ “Ikàva nkono au ludodo lwako lunakukuvaja kutenda masambi, luchekete uluyahe kulehu. Wasa wingile muumi ukee na ntululilo akuno ukavèlè na nkono umo au ludodo lumo, kuliko kwenda mmoto ukádímika akuno uvèlè na makono mavili na madodo mavili. ⁹ Na ikàva liso lyako linakukuvaja kutenda masambi, bahi lidabole uliyahe kulehu! Wasa uinjile muumi ukee na ntululilo akuno uvèlè na liso limo kuliko kuyahwa mmoto wa Jihannamu akuno uvèlè na meho mavili.”

Nfano wa ungangolo ayahîke

(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Lyongolelange munanhebule yumo wa avano vajoko. Nangu nînyaulilanga kuva, aneko kulihunde malaika vao vâàva muyo mwa Atatangu wa kulihunde maduva lammalele.*

¹² Ikàva munu àvele na angangolo myamoja, na yumo nkuhochela, dachi àmbetenda dachi? Àbevaleka avala tisini na tisa kumachinga nkuhwena unannembela ayula ahochedîle.

¹³ Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, akàmwona, àmbennyangalalila kupita avala tisini na tisa

* **18:10-11** Mmalemba lanjî matandi-matandi làlembwije malove alano, “Kwa kuva, Mwana wa Munu áidile únavapoha avala vayahîke.”

vakáhochedile. ¹⁴ Uchocho, Atata wenu avêle kulihunde akátamwa kananga yumo wa avano vajoko ahochele.”

Kun'duma munu atendîle sambi

¹⁵ “Nkúkulupila nnyako akàkutendela lahakalenge, hwena ukan'dume, wako na nang'e weka. Akàkupilikana ìmbekuva ùnimpata kavila nnyako. ¹⁶ Henga akànakupilikane, ntwale munu yumo au vavili uhwene navo, uchinga ìve muchi Malemba Lanaswe chilahaula kuva, kila lilove limaihwe kwa mashahidi vavili au vatatu. ¹⁷ Akàlema kuvapilikana vanang'o, bahi lihaulile likuwa lya vanu vangukulupîla, na akàlema kulipilikanila likuwa lya vanu vangukulupîla, lekana nawe malinga chimutenda kwa munu akámmaite Nnungu au nkútwala kodi.

¹⁸ Nangu nìnyaulilanga kavila kuva, lyohelyo limumbelihunga pachilambo ìmbehungwa na kulihunde, na lyohelyo limumbelihungula pachilambo ìmbehunguliwa na kulihunde. ¹⁹ Nangu nìnyaulilanga uhiu kavila kuva, vanu vavili mmwenu vakâyambukilana pachilambo kuyuwa chinu chohecho, Atatangu wa kulihunde achiavatendele. ²⁰ Kwa kuva, pachinu pohepo pavakojana vanu vavili au vatatu ing'anya yang'une, nangu mbèpamo na vanang'o.”

Nfano wa ntumishi akánsamehe nnyake

²¹ Bahi Petulo nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni, “Nang'olo, nnung'unwangu akàngutendela lahakalenge, ninsamehe myanda mingapi? Dachì mpaka myanda saba?”

²² Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Nikáhaula chihi myanda saba bahi, henga ata saba mala sabini. ²³ Kwa kuva, Ufalume wa Nnungu ùlandana na nfalume anakudungidile kutenda is-abu ya dihela dyachivalonga vatumishi vake. ²⁴ Patandilike kutenda isabu ya madeni lachi-longa, vanu vanji nkuida na munu yumo wachin-nonga dihela dyohe namene. ²⁵ Nang'e kwa kuva nanga pánavèlè na cha kulipa, nfalume nkwanamula asumiswe, nang'e pamo na n'jawe na vanavake na kila chinu chavenacho, uchinga valipe lideni.

²⁶ Bahi ntumishi aneyo nkutindivala malundi muyo mwake, nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Ngupililile, nguchinikulipe lideni lyako lyammalele.’ ²⁷ Bahi nfalume wake nkummikila chididi, nkunsamehe alila lideni, nkunneka auke.

²⁸ Henga munu aneyo nkukojana na ntumishi nnyake wachinnonga sendi kadiki. Nkunka-mula, nkunniha pang'ulo, wachidoni, ‘Ngulipe dihela dyangu!’ ²⁹ Ntumishi nnyake nkutindi-vala malundi nkunyuwa namene wachidoni, ‘Ngupililile, nguchinikulipe.’ ³⁰ Henga nang'e nkuhita, nkunnyaaulila nnyake nnilungu, mpaka anepo pámbelipà alila lideni.

³¹ Vatumishi vanji pavachonite achila chiten-deke, nkuhinginika namene, nkuhwena unan-nyaaulila nfalume wavo kila chinu chitendêke. ³² Bahi nfalume wavo nkunchema ayula ntumishi, nkunnyaaulila kuchidoni, ‘Wako nni ntumishi utênda lahakalenge. Nnikusamehe lideni lyammalele kwa kuva uninguyuwu ngutende uchocho. ³³ Dachì, ukáchilembelewa ummikile

chididi ntumishi nnyako muchi nangu chinikuvikidile wako chididi?’

³⁴ Bahi nfalume nkutunduwila namene, nkunyunyunga nnilungu abanike mpaka alipe lideni lyammalele. ³⁵ Uvila njo chambentendela mwenu Atatangu wa kulihunde, ikàva wako nanga paunsamehe nkúkulupila nnyako kuhaloka muntima.”

19

Kulekana (Mako 10:1-12)

¹ Yesu pamalidile kutangola habali anedyo, nkuuka chilambo cha ku Galilaya nkuhwena nchilambo cha ku Yudeya, pang'ambo luhunde lwa Yoludani. ² Makuwa makulu la vanu nkumpapata, aneko nkuvalamya avala vánavele vagonjo.

³ Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu uchinga vanninge, nkummuja kuchidoni, “Dachi Sheliya ya Musa ìnaluhusu nnume unneka n'jawe kwa ing'anya yoheyo?” ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, nanga pamusomile Mmalemba Lanaswe kutandikila patandi kuva, ‘Nnungu Nkúumba, ámmumbile munu nnume na mmahe?’” ⁵ Bahi Nnungu nkutangola kuchidoni, ‘Ing'anya ya anelyo, nnume àmbenneka atatake na anyokwe, koka alundane na n'jawe, na anevo vavili vàmbekuva mmili umo?’” ⁶ Kupapatana na anelyo, vanang'o akee vavili kavila, henga nni mmili umo. Bahi vavalundanyîje Nnungu, munu anavahapulânye.”

⁷ Anepo Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi Musa áníamulisa kuva nnume àlembelewa amwing'e n'jawe talaka na kunneka?”

8 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Musa áinnuhusu muvaleke vamahe venu ing'anya ya kukamajanga kwa mitima yenu. Henga kutandikila anepo patandi ikánavele uchocho. 9 Nangu nìnyaulilanga kuva, munu woheyo annêka n'jawe ikà nave chihi kwa ing'anya ya kulala ugoni, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlalá ugoni.”*

10 Vakuhundwa vake nkunnyaulila kuchidoni, “Ikàva uvila njo chiiva kwa nnume na n'jawe, wasa kuikala chihi bila kulomba.” 11 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Akee kila munu ahulûla kuikala chihi bila kulomba, ila avala vahululîhwa na Nnungu. 12 Kwa kuva, pàvele vanu vanji vakáhulula kulomba ing'anya vávelekwijije chihi akuno vavèlè mikuda, na vanji vâtendwije na vanu kuva mikuda, na vanji vàmiamula chihi vanalombe ing'anya ya kuutumikila Ufalume wa Nnungu. Henga munu ahulûla kuikala chihi bila kulomba, analombe.”

*Yesu àvabaliki vavana vajoko
(Mako 10:13-16, Luka 18:15-17)*

13 Anepo vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avavikile makono na kuvayuwila, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu. 14 Yesu nkuhaura kuchidoni, “Valekange vana vajoko vaidang'ane kwang'une, wala mu-navadivile, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wa vanu vavêle muchi vavana ava.” 15 Bahi

* 19:9 Malove alano lahaûla kuva, “Na ayula annômba ayula alekwije nanang'e àlalà ugoni,” lakapali Mmalemba lanji la kala.

Yesu pamalidile kuvavikila makono na kuvabali, nkuuka apala pachinu.

Kijana nkúpata

(Mako 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Lola, munu yumo nkumwidila Yesu, nkumuja kuchidoni, “Nkúhunda, dachi, ngútende lilida lyambone, uchinga ngupate umi ukee na ntululilo?” ¹⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Mwadachi ùnguujá kuyamba lyambone? Nnangu weka njo wambone bahi. Na ukàlebela kuu-pata umi ukee na ntululilo, dikamule amuli dya Nnangu.”

¹⁸ Ayula munu nkuuja kuchidoni, “Amuli nt-wani?” Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Unawalale, unalale ugoni, unaive, unahumye ushahidi wa kulambila, ¹⁹ mweshimu atatako na anyoko, na ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.”

²⁰ Ayula kijana nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Anedyo amuli dyammalele nangu ñnidikamula. Dachi, ngùisalijiwije na lilida kavila?” ²¹ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Wako ukàlebela ukamilike, hwena ukasumise vitukutuku vyako koka dihela uveng'e amahuvani. Na wako uchiuve na dimali kulihunde, koka uuye ungupapate.” ²² Ayula kijana papilikene uchocho, nkuuka akuno apoywèkè ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

²³ Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nangu ñinnyaaulilanga uhiu kuva, ñikamajanga namene nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnangu. ²⁴ Ñinnyaaulilanga kavila kuva, ñipeyapeya namene nnyama

uvanchema ungamila kupita nchitonono cha isindano kuliko nkúpata kuinjila mu Ufalume wa Nnungu.” ²⁵ Vakuhundwa vake pavapilikene malove anelo nkukangana namene, nkummuja Yesu kuchidoni, “Nnani bahi ambehulûla kupohwa?” ²⁶ Yesu nkuvapalambahija meho, nkuvahaulila kuchidoni, “Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga Nnungu ànahulula kulatenda lammalele.”

²⁷ Anepo Petulo nkummuja Yesu kuchidoni, “Lola, hwetu tûlekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako! Dachi, tûmbepata chamani?”

²⁸ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu nînyaulilanga uhiu kuva, nchilambo chiûda, Mwana wa Munu pambeikala nchiteng'u chake cha Ufalume, na mwenu mungupapete nangu mûmbeikala mmiteng'u kumi na mbili vya chifalume umuvahukumu vanu va matawa kumi na mbili la Isilaeli. ²⁹ Na kila munu ailekîle ing'ande yake au alumbuvake au akuluvake au atatake au anyokwe au vavana au mawelu ing'anya yang'une, nang'e àmbepunda kupata anelo lammalele na kuyenjejwa myanda myamoja na kupata umi ukee na ntululilo. ³⁰ Henga vanu vohe vaonekâna hambu kuva vakulu, vâmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekâna hambu kuva va pahi, vâmbekuva vakulu.”

20

Nfano wa amadengo va mmwelu wa misabibu

¹ “Bahi Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ànavele na welu wa misabibu, anaukile ulyamba

na mambumbu, uhwena unavataha vanu vakakole madengo mmwelu mwake. ² Nkupatana navo avalipe nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo, anepo nkuvapelekeja mmwelu wake wa misabibu. ³ Malinga satatu ya ulyamba nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vakávele na madengo vaimidìlè kusakoni. ⁴ Nang'e nkuvahaulila kuchidoni, 'Hweneng'ana mmwelu wangu wa misabibu mukakole madengo, nanani nguchinimwing'ange haki yenu.' ⁵ Vanang'o nkuhweneng'ana. Ayula mwene welu nkuuka kavila sasita na satisa, nkutenda uchila. ⁶ Sakumi na moja ya lyulo nkuuka kavila, nkuvona vanu vanji vaimidìlè pasakoni, nkuvauja kuchidoni, 'Mwadachi mwimidile chihi apano wauliyamba mukavèlè na madengo?' ⁷ Avala vanu nkunyang'ula kuchidoni, 'Ing'anya nanga munu atupêle madengo la kukola.' Nang'e nkuvahaulila, 'Hweneng'ana mukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.'

⁸ Liduva palichiswa, mwene welu nkunnyaaulila ayula nkwi milila wake kuchidoni, 'Vacheme vakúkola madengo vammalele uveng'e nshahala wavo, tandilika na wantululilo mpaka ntandi.' ⁹ Pavakamwele avala va sakumi na moja, navanang'o nkupwechela nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹⁰ Paikamwele samu ya avala vatandi, vanang'o vátenda muchi vambepata dihela dyohe kuvapunda avao, henga navanang'o nkupwechela chihi kila munu nshahala wa kawaida wa malipo la liduva limo. ¹¹ Avala vanu vatandi kukola madengo pavapwechedile, nkutandilika kuntongodika

mwene welu, ¹² uvahaula kuchidoni, ‘Ava vanu va kuntululilo vâkodile chihi madengo kwa lisaa limo, hambi mwadachi ùtupele chihi uchimo navanang'o, wakati hwetu tûnipililila kukola madengo lakamajije wauyamba mpaka chinalyulo, na kutuvalila liduva?’

¹³ Mwene welu nkunyang'ula yumo wa avala vanu kuchidoni, ‘Nnyanjawangu, nangu nanga panikukumbile. Dachì, tukanapatene nshahala uula wa kawaida wa malipo la liduva limo?’

¹⁴ Twala chivêle chako uuke. Nangu ngùlebela nimwing'e wa kuntululilo chinu uchimo na wako.

¹⁵ Dachì, nangu nikâluhusiwa kutumila dimali dyangu malinga chîngulembèlà nimwene? Au wako ùvele na wiu ing'anya nangu nni munu wambone?’ ”

¹⁶ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Bahì vanu vaonekâna hambi kuva va pahì, vâmbekuva vakulu, na vanu vaonekâna hambi kuva vakulu, vâmbekuva va pahì.”

Yesu àtangola kavila kuyamba kuhwa na kufufuka kwake

(Mako 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Yesu pachiyomboka kuhwena ya ku Yelusalemu, ávatwete avala vakuhundwa kumi na mbili paweka, nkuvahaulila kuchidoni,

¹⁸ “Lola, tûvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu àmbekamujwa kwa makuhani vakulu na kwa vakúhunda Sheliya yanga Musa. Na vanang'o vâmbennyukumu kuhwa, ¹⁹ na kunkamuja mmakono la vanu vakávele Vayahudi. Vanang'o vâmbentendela mang'wanyu na kunsulubula na kummamba

munsalaba. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake, àmbefufulwa.”

*Kuyuwa kwanga anyokwe Yakobo na Yohana
(Mako 10:35-45)*

²⁰ Anepo ayuvao vana vanga Sebedayo nkummwenela Yesu akuno apapatene na vana vake Yakobo na Yohana. Ayula mmahe nkutindivala malundi muyo mwanga Yesu kwa kunnyuwa chinu. ²¹ Yesu nkummuja kuchidoni, “Ùlembela chamani?” Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, “Paumbekuva mu Ufalume wako, ngüyuwa uvaluhusu avano anavangu vavili vaikale, yumo m'bali wako wa kunkono na yunji m'bali wako wa kunchinda.” ²² Yesu nkunnyaulila Yakobo na Yohana kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa. Dachì, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu?” Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Elo, tùnahulula.” ²³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Muhiu, ibaniki inimbebanika nangu lasima mupitile, henga kwa habali ya kuikala m'bali wangu wa kunkono au wa kunchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vàmbeikala vanu avala vávatanwèlè Atatangu.”

²⁴ Bahi avala vakuhundwa vanji kumi pavapilikene malove anelo nkuvasunalila avala vakuhundwa vavili, Yakobo na Yohana. ²⁵ Yesu nkuvachema vakuhundwa vammalele, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnimala kuva, vakulu va vanu vakávele Vayahudi vávatawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa. ²⁶ Henga kwenu mwenu inààve uchocho.

Alembêla kuva nkulu mmwenu, àlembelewa ààve ntumishi wenu. ²⁷ Na munu woheyo mmwenu alembêla ààve ntandi, àlembelewa ààve ntumwa wenu. ²⁸ Kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unatumikiwa, henga àidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùùve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

*Yesu àvalamya vanu vavili vaputêle meho
(Mako 10:46-52, Luka 18:35-43)*

²⁹ Yesu na vakuhundwa vake pavachiuka pa Yeliko, likuwa likulu lya vanu nkumpapata. ³⁰ Bahi pávele na vanu vavili vaputêle meho vachiikâla nnyenje indila. Pavapilikene kuva Yesu àvenkupita, nkunonoha lidi lyavo uvachidoni, “Nang'olo, N'dukuluwe Nfalume Daudi, tùvikile chididi!” ³¹ Likuwa lya vanu nkuvakalipila na kuvahaulila vanyalale, henga vanang'o nkuhalija chihi kunonoha lidi uvachidoni, “Nang'olo, N'dukuluwe Nfalume Daudi, tùvikile chididi!” ³² Yesu nkuimila, nkuvachema, nkuvauja kuchidoni, “Mùlembela nintendele chani?” ³³ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Nang'olo, tùyuwa ulatende meho letu lalole.” ³⁴ Yesu nkuvavikila chididi, nkulagusa meho lavo, upala nkulola, vanang'o nkunnondola Yesu.

21

*Yesu àinjila muimanga ya ku Yelusalemu
(Mako 11:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-19)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake pavanavele pepi kuhwika ku Yelusalemu, nkuhwika chijiji cha Betifage, pepi na Lichinga lya Miseituni.

Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili,² wavahaulila kuchidoni, “Hweneng'ana mpaka chijiji chivêle muyo mwenu. Pamumbekamola aneko, muchimumwone punda vannyungile, na mwanawe àvele upopo. Vahungulange koka muide navo.³ Na munu akàmmuja kuva mwadachi mùnannyungula nnyaulile kuva, ‘Nang'olo ànavalembela,’ na upopo aneyo munu achiannusu muide navo.”⁴ Alano lammalele lánihumila, uchinga latimile malove lánatangwele nabii wachidoni,

⁵ “Vahaulile venedi va imanga ya Yelusalemu,* ‘Lola, Nfalume wenu àvenkwida kwenu mwenu. Nang'e nni munu wa kulisulupuha, ànkwedile punda tena mwana wanga punda.’ ”

⁶ Bahi avala vakuhundwa vavili nkuhweneng'ana, vanang'o nkutenda muchi Yesu chavalaijije.⁷ Nkuida nawe punda na mwana wanga punda, nkulaja dinguvo muha mwavo, na Yesu nkuikala muha mwanga mwana wanga punda.⁸ Likuwa likulungwa lya vanu nkulaja dinguvo dyavo nndila, na vanji nkulumulanga dinavi dya milandi nkudilaja nndila.⁹ Likuwa lya vanu vanannongoledile Yesu na avala vachinnondola pachikundu, nkutandilika kunonoha malidi lavo uvahaula kuchidoni, “Ulombolewe wako N'dukuluwe Nfalume Daudi!

* **21:5** Auno nsitali ùlembwije “Sayuni.” Paimanga ya Yelusalemu pávele na lichinga lichichemwa Sayuni, linadengwije Ing'ande ya Nnungu. Bahi Vayahudi vápona pa Yelusalemu kuva nni pakaya panga Nnungu na vanu vake. Na myanda inji pavachiilonjelela Yelusalemu, váhaua Sayuni, kwa kuva ínavakumbusa kuva Nnungu àvele pamo na vanu vake.

Ubalikiwe wako uîda kwa lina lya Nang'olo!
Atumbyangwe Nnungu avêle muha kulihunde!”

¹⁰ Bahi Yesu painjidile muimanga ya Yelusalemu, imanga yammalele nkulindima. Vanu nkuujana kuchidoni, “Ayu nnani?”

¹¹ Likuwa lya vanu nkuyang'ula kuchidoni, “Ayu njo ayula nabii, Yesu wa ku Nasaleti chilambo cha ku Galilaya.”

Yesu àvavinganga vakúsumisa, nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu

(Mako 11:15-19, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)

¹² Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavingangila pawelu vanu vammalele vachisumisa na kusuma vitukutuku, anemwo. Nkudibinula dimesa dya vanu vachibadili dihela, na viteng'u vya vanu vâchisumisâ dimunda. ¹³ Nkuvahaulila kuchidoni, “Înilembwa Mmalemba Lanaswe kuva, ‘Ing'ande yangu ìmbechemwa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu.’ Henga mwenu mùniipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipiha vakúpalaula!”

¹⁴ Vanu vapatêle meho na vikwava nkummwenela Yesu umula nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu, nanang'e nkuvalamyâ.

¹⁵ Henga makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa nkusunala namene pavawene masaibu lalatendile na vavana vachinonoha malidi lavo nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu uvahaula kuchidoni, “Ulombolewe wako, N'dukuluwe Nfalume Daudi!” ¹⁶ Bahi nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, ûnapilikana

malove lavatongolanga avano vavana?” Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Elo. Dachì, mukánambisoma Malemba Lanaswe lahaûla kuva, ‘Kwa kanya dya vana vajoko na dya vakanunu wako Nnungu ùntangasa imbili yako.’†”

¹⁷ Anepo nkuvaleka, nkuhuma muimanga ya Yelusalemu, nkuhwena Besaniya, nkulala aneko.

*Kuyuma kwa nnandi wa vihepo vya tini
(Mako 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Ulyamba wake Yesu pachihwena kavila ku Yelusalemu, nkwona indala. ¹⁹ Nkuwona nnandi wa vihepo vya tini kunyenje indila, nkuuhengelekela, henga nanga panadiwene tini munnandi aula ila mahamba weka. Anepo Yesu nkuulani aula nnandi wachidoni, “Wako nnandi, unape kavila vihepo, kutandikila nelo na maduva lammalele!” Upala aula nnandi nkuyuma. ²⁰ Vakuhundwa vake pavawene uchocho, nkukangana namene na kuliuja kuva, “Auno nnandi upiyanyije dachi kuyuma?” ²¹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nangu nìnnnyaulilanga uhiu kuva, mukàva na ing'ulupa bila kuva na lipamba, mùnahulula chihi kutenda muchi chiniutendedile nnandi auno, na uchocho muchimuhulule kulihaulila lichinga alino kuva, ‘Uka apano ukaliyahe m'bahali,’ na ichiitendeke uchocho. ²² Na mukàkulupila kuva muchimupwechelele, bahi chinu chohecho chimumbennyuwa Nnungu muchimupwechelele.”

† 21:16 Sabuli 8:2

*Yesu àujwa kuyamba mamulaka lake
(Mako 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ Yesu nkuinjila nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu. Pánavele nkùhunda, makuhani vakulu na vasele va Vayahudi nkummwenela Yesu nkumuja kuchidoni, “Wako ùlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupêle wako mamulaka la kulatenda anelo?”

²⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Nanani uchocho nìmbemujanga chinu chimo. Mukànguyang'ula, nguchininnyaulile ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani. ²⁵ Dachi, Yohana Nkúbatisa ápete mamulaka la kubatisa kuhaloka kwachi? Kuhaloka kulihunde au kwa vanu?” Vanang'o nkutandilika kuujana vene kwa vene, uvachidoni, “Tukàyang'ula kuva làhaleke kulihunde, nang'e àmbetuuja kuva, ‘Hambi mwadachi mukánankulupidile?’ ²⁶ Henga tukàhaua kuva làhaleke kwa vanu, tùvayopa ava vanu, kwa kuva vammalele vànakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ávele nabii.” ²⁷ Bahi vanang'o nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite!” Yesu nanang'e nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva, ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

Nfano wa vana vavili

²⁸ Yesu nkutangola kuchidoni, “Mwenu mwònadachi kuyamba habali aino? Pávele na munu yumo ánavele na vana vavili. Nang'e nkunnyaulila mwana ntandi kuvelekwa kuchidoni, ‘Mwanangu, nelo hwena ukakole madengo mmwelu wangu wa misabibu.’ ²⁹ Nang'e nkunnyang'ula kuchidoni, ‘Nikátamwa.’ Henga

lukoto nkupindikuka isungu yake nkuhwena kumawelu. ³⁰ Anepo nkummwenela mwana wavili, nkunnyaulila muchi channyaulidile ntandi. Nang'e nkuyang'ula kuchidoni, 'Nguchinguhwene atata,' henga wala nanga panapite." ³¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, muavano vavili, alida atendîle chanalembidile atatake?" Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, "Nni ayula ntandi."

Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu nĩnnyaaulilanga uhiu kuva, vakútwala kodi na makahaba vāvenkunnongolelela kuinjila mu Ufalume wa Nnungu. ³² Kwa kuva, Yohana ániida kwenu mwenu unannanguja namuna chimulembelewa kuikalanga malinga chalembela Nnungu, henga mwenu nanga pamunankulupidile. Henga vakútwala kodi na makahaba vāninkulupila. Na mwenu pamo na kulona anelo lammalele, nanga pamunalekile masambi lenu na kunkulupila nang'e."

*Nfano wa vakúlima vahakalenge mitima
(Mako 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ "Pilikanila nfano unji. Pávele na munu yumo ánavele na welu, na welu anewo nkúpanda misabibu, nkuudinguhija lingongo na nkúhimba lipondo lya kuminyila vihepo vya sabibu, nkúdenga na nnala wa kuikala valinsi va welu. Anepo nkuukodisa aula welu kwa vakúlima vanji, mwene nkuuka nkuhwena mwanda wa kulehu. ³⁴ Mahiku la lichela palakamwele, nkuvatuma vatumishi vake kwa avala vakúlima uchinga vakatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu

wake. ³⁵ Henga avala vakúlima nkuvakamula avala vatumishi. Yumo nkumpanya na yunji nkummwalala na yunji watatu nkumpanya mayanga mpaka kummwalala. ³⁶ Anepo mwene welu nkuvatuma kavila vatumishi vanji vohe kupunda vatandi, henga avala vakúlima nkuvatendela muchi chivavatendeledile avala vatandi. ³⁷ Kuntululilo, nkunnaija mwanawe, wahaula kuchidoni, ‘Ñnimala kuva mwanangu vachivamweshimu.’ ³⁸ Henga avala vakúlima pavammwene ayula mwana, nkuhulanila kuchidoni, ‘Ayu njo mwene mapala la auno welu. Bahi leka tummwalale, koka welu auno ùùve mapala letu!’ ³⁹ Bahi nkunkamula, nkunnyumya pawelu aula welu wa misabibu, aneko nkummwalala.”

⁴⁰ Anepo Yesu nkuuja kuchidoni, “Dachi, mwene welu pámbèidà, àmbevatenda dachi avala vakúlima?” ⁴¹ Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Àmbevawalala anevo vakúlima vahakalenge mitima bila chididi, koka welu àvavikile vakúlima vanji vambemwîng'a chivêle chake kwa mahiku la lichela.”

⁴² Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mukásomile alano Mmalemba Lanaswe? ‘Liyanga lihitwîje na vakúdenga, hambi lijukile kuva liyanga likulu lya paindumba, lya muhimu kupunda lammalele. Na Nang'olo njo atendîle chinu anecho, na iyonekana kuva lisaibu pameho petu.’

⁴³ Bahi nînnyaulilanga kuchidoni, Ufalume wa Nnungu ùmbeuswa kwenu mwenu na kuveng'a vanu vanji vambetênda àlalá lalalembela Nnungu.

44 Munu woheyo ambeyangukîla nniyanga anelyo àmbelumukana, na munu woheyo ulimbemmatokela, àmbetingindika mwalehu.”

45 Makuhani vakulu na Mafalisayo pavapilikene mifano yanga Yesu, vânimala kuva àvayamba vanang'o. 46 Bahi nkutaha namuna ya kunkamula Yesu, henga nkuyopa makuwa la vanu kwa kuva, vanang'o vânikulupila kuva nang'e nni nabii.

22

Nfano wa ing'ole ya ulombi (Luka 14:15-24)

1 Bahi Yesu nkuhwenaha kutangola na alila likuwa lya vanu kwa mifano. Nkuvahaulila kuchidoni, 2 “Ufalume wa Nnungu ùlandana na nfalume yumo antendeledîle mwanawe ing'ole ya ulombi. 3 Bahi nkuvatuma vatumishi vake unavachema avala vakumbuliwîje kuing'ole, henga vanang'o nanga pavanatamwije kwida. 4 Anepo nkuvalaija vatumishi vanji, nkuvahaulila kuchidoni, ‘Hweneng'ana mukavahaulile vakumbuliwîje kuva, ing'ole yangu hambi ìvele tayali. Ñnisinja maluchi langu la ang'ombe na ang'ombe vanji vanunîle, vitukutuku vyammalele vîvele tayali. Vahaulile vaide kuing'ole!’ 5 Henga avala vakumbuliwîje nanga pavanajalite aneko kukumbulwa, nkulihwenela chihi kuvalembedile vene, yumo nkuhwena kumawelu kwake na yunji nkuhwena kumadengo lake la kuchuusa. 6 Na vanji nkuvakamula avala vatumishi nkuvalagiha na kuvawalala. 7 Bahi nfalume nkusunala. Nkuvatuma matiyala lake unavawalala avala

vakúwalala na kuyocha imanga yavo moto.
⁸ Anepo nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Ing'ole ya ulombi ìvele tayali, henga avala vakumbuliwîje nanga pavachilembelewa kwida. ⁹ Bahi hweneng'ana mmadila, na vanu vammalele umumbevona vakumbule vaide kuing'ole.' ¹⁰ Bahi avala vatumishi nkuhweneng'ana n'dindila, nkuvalapola vanu vammalele uvachivona, vanu vambone na vatênda lahakalenge, na nnukumbi lwammalele lwa ing'ole nkuombala vayeni.

¹¹ Henga painjidile nfalume unavalola vayeni vake, nkumwona munu yumo akanawete inguwo ya ing'ole ya ulombi. ¹² Nkummuja kuchidoni, 'Nnyanjawangu, uinjidile dachi apano akuno ukawètè dinguwo dya ing'ole ya ulombi?' Ayula munu nkunyalala chihi nduu. ¹³ Anepo nfalume nkuvahaulila vatumishi vake kuchidoni, 'Nnyungange ayuno munu makono na madodo, koka munnyahe pawelu pavêle lupi. Aneko àmbekuta na kuhaya meno.' ” ¹⁴ Anepo Yesu nkutangola kuchidoni, “Kwa kuva, vanu vohe v`anakumbulwa, henga vatandôlwa vavêle kadiki.”

*Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi
 (Mako 12:13-17, Luka 20:20-26)*

¹⁵ Anepo Mafalisayo nkuukananga apala nkunavika ntemelo wa kunteya Yesu uchinga vankamule umomo mmalove lake. ¹⁶ Mafalisayo nkuvatuma vakuhundwa vao pamo na vanu va likuwa lya Helode*, nkunammuja Yesu

* **22:16** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu vachikubali kutawaliwa na familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe.

kuchidoni, “Nkúhunda, tùnimala kuva wako nni munu wa uhiu na ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila ya Nnungu. Na wala nanga pauyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu. ¹⁷ Bahi tuhaulile, chuwona wako, dachi Sheliya ya Musa ìnatuluhusu kuhumya kodi kwa Nfalume wa Loma† au ikátuluhusu?” ¹⁸ Henga Yesu kwa kuva ánilamala lahakalenge lavakudungidile, nkuvayang'ula kuchidoni, “Mwenu mmakulilambilila, ing'anya ntwani mùnangulinga? ¹⁹ Ndanguje hela ihûmywa kodi kwa Nfalume wa Loma.” Vanang'o nkumpelekejeja. ²⁰ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ing'ope aino na lina lilembwîje apano lyanga nnani?” ²¹ Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Vyanga Nfalume wa Loma.” Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu.” ²² Bahi vanang'o pavapilikene mayang'udi lake, nkukangana namene, nkunneka Yesu, vanang'o nkulihwenela.

*Yesu àujwa kuyamba kufufuka
(Mako 12:18-27, Luka 20:27-40)*

²³ Liduva ulyolyo Masadukayo vanji vakulupîla kuva, vanu vahwîle vakáfufuka, nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, ²⁴ “Nkúhunda, Musa átuhaulidile uvila, ‘Nnume akàhila nkunneka n'jawe bila kummelekela vana, nnung'une àlembelwa annombe aneyo mmahe uchinga ammelekele nkuluwe vana.’ ²⁵ Pávele na vana saba va chilume va litumbo limo. Ayula ntandi

† **22:17** Nsitali auno ùlembwije Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

ánno mbile mmahe, nkuhila bila kummeleka mwana, na ayula nannidi nkutwaliwa na nnamuwe. ²⁶ Nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana, na nnamuwe watatu nanang'e nkwenda makande, nanang'e nkuhila, bahi vammalele saba nkuhilanga bila kummelekela mwana. ²⁷ Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila. ²⁸ Dachì, liduva livambefufuliwa vanu vahwîle ayula nkongwe àmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, valume vammalele saba váníikalana nawe.”

²⁹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnakumbika ing'anya nanga pamulamaite Malemba Lanaswe wala dimongo dyanga Nnungu. ³⁰ Kwa kuva, vanu vahwîle pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ila vambekuva muchi malaika va kulihunde. ³¹ Henga kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwîle, dachi mukánambisoma chanannyaulidile Nnungu? ³² Nnungu áhawile kuchidoni, ‘Nangu njo Nnungu wa Iblahimu, Nnungu wa Isaka, na Nnungu wa Yakobo.’” Yesu nkuhwenaha kuvahaulila kuchidoni, “Nnungu akávele Nnungu wa vanu vahwîle, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi.” ³³ Makuwa la vanu pavapilikene malove anelo, nkukangana namene ing'anya ya mahundo lake.

Amuli ing'ulu

(Mako 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Mafalisayo pavapilikene kuva Yesu ánivanyalaja Masadukayo, nkukojana pamo

‡ **22:32** Kuuka 3:6 Nnungu álangwele anelo akuno Iblahimu na Isaka na Yakobo váhídífilè

nkummwenela. ³⁵ Munu yumo muanevo ánaimate namene Sheliya yanga Musa nkummwenela Yesu nkummuja kwa kunninga, ³⁶ wachidoni, “Nkúhunda, amuli ntwani ing'ulu kupunda dyammalele mu Sheliya yanga Musa?” ³⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “‘Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele.’” ³⁸ Aino njo amuli ing'ulu na njo inandi. ³⁹ Na yavili ilandâna na ai nni aino, ‘Ntamwe nnyako malinga chiulitamwa umwene.’ ⁴⁰ Sheliya yammalele yanga Musa na mahundo la manabii, vyammalele vilisingila amuli adino dimbili.”

Kilisto nni n'dukulu wanga nani?

(Mako 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Yesu pavawene Mafalisayo vakojènè pamo, nkuvauja kuchidoni, ⁴² “Dachi mwenu mùtenda kuva Kilisto ni nnani? Dachi, nang'e nni n'dukuluwe nnani?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi.” ⁴³ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ìhululika dachi, Nfalume Daudi mwene kwa kulojwa na Umumu Wanaswe ancheme Kilisto, Nang'olo? Kwa kuva, àhauula kuchidoni, ⁴⁴ ‘Nnungu Nang'olo ányaulidile Nang'olo wangu kuchidoni, Ikala mumamulaka langu, m'bali wangu wa kunkono, mpaka panimbevavika amongo vako pahi makumbatu lako.’**

§ 22:37 Makumbuso 6:5 ** 22:44 Sabuli 110

⁴⁵ Bahi ikàva Nfalume Daudi ànchema Kilisto ‘Nang’olo,’ ìmbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?” ⁴⁶ Nanga munu analingile kunnyang'ula lilove, na kutandikila liduva anelyo nanga analingile kummuja kavila.

23

Yesu àvaamba vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo

(Mako 12:38-39, Luka 11:43,46, 20:45-46)

¹ Anepo Yesu nkulahaulila makuwa la vanu na vakuhundwa vake kuchidoni, ² “Vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo vatwête nafasi yanga Musa. ³ Bahi mùlembelewa kuvapilikana na kukamula malove lammalele lavannyaulila, henga munapapate àlalá lávatendàngà, kwa kuva malove lavahaulanga akee lávatendàngà. ⁴ Vanang'o vâhunga misigo iidôpa na kuvatika vanu mmavala, henga vene vakálinga kananga kunyoloja chala kuvapwechela. ⁵ Kila chinu chivachitenda vâchitenda chihi uchinga vanu vavalole. Vânatumbuja dibadili divahûnga mmalyenye lavo na mmakono, mmêle Malemba Lanaswe la Sheliya ya Musa nkati mwake, na vânalepyanga misuwana ya mmapepe la majoho lavo. ⁶ Vânatamwa namene kuikala mmiteng'u vya muyo n'ding'ole na kuikala nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu. ⁷ Vânatamwa namene kusalimiwa kwa eshima kusakoni na kuchemwa na vanu, ‘Nkúhunda.’ ⁸ Henga mwenu mùnakubali kuchemwa ‘Nkúhunda,’ kwa kuva mwenu mmammalele nni ummamo, na mùvele chihi

na nkúhunda yumo. ⁹ Uchocho, apano pachilambo munancheme munu woheyo ‘Atata’ kwa kuva mùvele chihi na Atata yumo, avêle kulihunde. ¹⁰ Wala munakubali kuchemwa ‘Mmakulu,’ kwa kuva mùvele chihi na nkulu yumo, nanang’e njo Kilisto atandolweji na Nnungu. ¹¹ Henga nkulungwa mmwenu, àlembelewa ààve ntumishi wenu. ¹² Munu woheyo alitumbyânga mwene, àmbesulupuswa, henga munu alisulupûha, àmbetumbyangwa.”

Kulilambilila kwa vakúhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo

(Mako 12:40, Luka 11:39-42,44,52, 20:47)

¹³⁻¹⁴ “Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu mùvachimila vanu nnango wa mu Ufalume wa Nnungu, na mwenu mmene mukáinjila, na avala valembêla kuinjila mùnivadivila vanainjile.*

¹⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mùhwena myanda ya kupita m’bahali na mukee m’bahali uchinga mumpindikulanye kananga munu yumo kuva nkúhundwa wenu. Pamumpindikulanya, mùntenda ààve munu wa Jihannamu myanda mivili kumpunda mwenu mmene.

* **23:13-14** Mmalemba lanji matandimatandi lálémbwíjwe malove alano, Mumbepambala mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Muvapakanyola dimali anannidi, na kulitenda kuva mmambone kwa kuyuwa namene. Kwa ing’anya aneyo liduva lya hukumu mumbepata asabu ing’ulu namene!

¹⁶ Ole wenu mwenu mmakulodya muputêle meho! Kwa kuva, mwenu mûhauila kuva munu akâapila kwa kuitambulanga Ing'ande ya Nnungu, anecho chikee chinu, henga akâapila kwa kutambulanga sahabu ivêle mu Ing'ande ya Nnungu, àlembelewa atimise achila chaapidile.

¹⁷ Mwenu m̄mamavelu na mmanu muputêle meho! Dachì, chikulungwa namene chilida, sahabu au Ing'ande yanga Nnungu iitênda aila sahabu ivalangiwe kuva yanaswe? ¹⁸ Uchocho mûhauila kuva, 'Munu akâapila kwa kutambulanga chitala, anecho chikee chinu, henga munu akâapila kwa kutambulanga sadaka ivêle pachitala, àlembelewa atimise achila chaapidile.'

¹⁹ Mwenu nni mmanu muputêle meho! Dachì, chilida chikulungwa namene, sadaka au chitala chiitênda sadaka aila kuva yanaswe?

²⁰ Bahi munu aapîla kwa kutambulanga chitala, àapila kwa chitala anecho na kwa vitukutuku vyammalele mivelênge pachitala. ²¹ Uchocho, munu aapîla kwa kutambulanga Ing'ande ya Nnungu, àapila kwa ing'ande aneyo na kwa Nnungu avêle nkati mwake. ²² Na munu aapîla kwa kutambulanga kulihunde, àapila kwa chiteng'u cha Nnungu na kwa Nnungu aikâla pachiteng'u anecho.

²³ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu mûnajali namene kuhumya asilimiya kumi ata kwa vitukutuku vijoko malinga vitakilo vya kukoleja muimbowa, akuno umulekanga vitukutuku vya muhimu vya Sheliya, yani kuvatendela vanu vanji haki na ku-

vavikila chididi vanu vanji, na kukulupika. Anelo njo lamulembelewa kulakamula bila kuleka kulatenda na anelo lanji. ²⁴ Mwenu nni mmakulodya muputêle meho! Pamukumbila, mwenu mûnajali namene kuhamata dinjenjema nkum-mila ungamila.

²⁵ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mwenu mùvele muchi munu àhahula mwawo na nkungu pannima, henga nkati mwòmbele chihi kung'unuka na kupakanyola.

²⁶ Wako Nfalisayo uputêle meho! Tandilika kuhahula nkati chikombe nahoti, uchinga pawelu napanang'o patakate.

²⁷ Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mùlandene na misati ipambwîje kwa pawelu, henga nkati mwòmbele chihi mawangwa la vanu vahwîle na kila namuna ya uhakwa.

²⁸ Uchocho na mwenu njo chimuva, kwa pawelu mwònekana kuva mmambone pameho pavanu, henga nkati mwenu mwòmbele chihi ulamba na vitendo vihakalenge.”

*Asabu ya vakúhunda Sheliya na Mafalisayo
(Luka 11:47-51)*

²⁹ “Ole wenu mwenu mmakuhunda Sheliya ya Musa na Mafalisayo, mmakulilambilila mwenu! Kwa kuva, mùdengela misati ya manabii na kulemba misati ya vanu vánavele vambone,
³⁰ na mùhaua kuva, ‘Hwetu tukachiva utupwawa machedo mmaduva lavanapwawije anyakala vetu, tukanalundane navanang'o kuvawalala

manabii.’ ³¹ Bahi mwenu mùlimaiha mmene kuva mwenu nni mmadukulu mma vanu vavawalêle manabii. ³² Bahi malilila anelo lavatandihije anyakalavenu! ³³ Mwenu nni mihongo, mmana mma nachihungo! Ñnembehulula dachi kuitila hukumu ya Jihannamu? ³⁴ Kwa kuva, ñmpelekejija mwenu manabii na vanu vavêle na lúnda na vakúhunda. Henga vanji mùmbevawalala na vanji mùmbevavamba mmisalaba na vanji mùmbevasulubula n'ding'ande dyenu dya kunnyuwila Nnungu na kuvavinganga muimanga imo mpaka inji. ³⁵ Mwenu mùmbepata asabu ing'anya ya vanu vambone pameho pa Nnungu vawalaliwîje, kutandikila kuwalalwa kwanga Habilu ánavele wambone pameho panga Nnungu, mpaka kuwalalwa kwanga Sakaliya mwana wanga Balakiya, umumwalalidile nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu ching'ati Ing'ande ya Nnungu na chitala cha kuumija sadaka. ³⁶ Nangu ñnnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vàmbehukumiwa asabu ing'anya ya kuwalalwa kwa vanu anevo vammalele.”

*Yesu àihinginikila imanga ya Yelusalemu
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Mwenu mmanu mma ku Yelusalemu, mmanu mma ku Yelusalemu! Mwenu mùvawalala manabii na kuvapanya mayanga avala vatumwîje kwenu mwenu. Myanda yohe ñnilinga kuvalopolela pamo vana venu muchi ung'uku chavautamila vana vake paliungu dimapa dyake, henga mwenu nanga pamutamwije. ³⁸ Lola, Ing'ande yenu

ya Nnungu ìmbekuva lihame.† 39 Na nangu nìnnyaulilanga kuva, mukambengwona kavila mpaka pamumbehaua kuva, ‘Ubalikiwe wako uîda kwa lina lya Nang'olo.’ ”

24

*Yesu àhaua namuna chiimbekwondongwa Ing'ande yanga Nnungu
(Mako 13:1-31, Luka 21:5-33)*

¹ Yesu nkuuka pa Ing'ande ya Nnungu, pánavele nkuhwena vakuhundwa vake nkummwenela nkunnanguja ding'ande dya pa Ing'ande ya Nnungu. ² Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùvenkulona anelo lammalele? Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, nanga liyanga limbeisalîla muha liyanga linji, kila liyanga limbemato hijwa pahi.”

³ Bahi Yesu panaikele muha Lichinga lya Miseituni, vakuhundwa vake nkummwenela paweka, nkummuja kuchidoni, “Tuhaulile, vitukutuku anevyo vîmbehumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbelangûja kwida kwako, na ntululilo wa mahiku alano?” ⁴ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Lyongolelange uchinga munahochejwe. ⁵ Kwa kuva, vanu vohe vâmbeida uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvachidoni, ‘Nangu njo Kilisto!’ Vanu anevo vâmbevahocheja vanu vohe. ⁶ Mùmbe pilikana habali dya ing'ondo na habali dya ing'ondo, henga munayo pe. Kwa kuva, anelo lasima

† **23:38** Munsitali auno Matayo àlembile “ing'ande yenu,” ìnahululika àyamba Ing'ande ya Nnungu au imanga ya Yelusalemu.

laide, henga aula ntululilo ukánambikamola.
⁷ Kwa kuva, chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, na ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. Kùmbekuva na indala ing'ulu na sehemu dyohe dya pachilambo òmbendengenda.
⁸ Anelo lammalele làvele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

⁹ Anepo nnembekamujwa mmakono la vanu vanji uchinga m'banihwe na kuwalalwa, na vanu va vilambo vyammalele vàmbeemenga mwenu ing'anya yang'une. ¹⁰ Chipindi anecho nni chivambeleka vanu vohe ing'ulupa yavo, vàmbetengelekana vene kwa vene na kuvengana.
¹¹ Vàmbehumila manabii vohe va kulambila na kuvahocheja vanu vohe. ¹² Ing'anya ya kuyenjejeka kwa lahakalenge, kutamwana kwa vanu vohe kumbehang'uka. ¹³ Henga ambepililila mpaka kuntululilo, aneyo njo ambepôhwa. ¹⁴ Na kabla ya kuhwika anewo ntululilo, Malove Lambone la Ufalume wa Nnungu làmbehubiliwa pachilambo chammalele kuva ushahidi kwa vanu va vilambo vyammalele.”

¹⁵ Bahi munu ambesôma chitabu achino, àlembelewa apilikanihe saana mana ya malove laïda. Anepo Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, “Bahi anepo mùmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chiitênda Ing'ande ya Nnungu kuva najisi chiimijjwè pa Ing'ande ya Nnungu. ¹⁶ Anepo vavelênge kuchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga. ¹⁷ Na munu avêle muha ing'ande analitinike kwa kutukutula nng'ande unatwala vitukutuku vyake. ¹⁸ Na avêle kumawelu

nanang'e uchocho, anauye kukaya únatwala lijoho lyake. ¹⁹ Ole wavo amahe vavêle na vitumbo na vayong'êja mmahiku anelo. ²⁰ Nnyuwange Nnungu uchinga kutila kwenu kunave mmahiku la chipwepwe au Liduva lya Kuyewelega. ²¹ Kwa kuva, mmahiku anelo kùmbekuva na ibaniki ing'ulu ikánambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikámbehumila kavila. ²² Kuikave Nnungu akàinjipiha isabu ya mahiku àlalá la ibaniki akánapwawe munu kananga yumo achichiapohwe. Henga ing'anya ya vanu vake vátatondwèlè, àniinjipiha mahiku anelo.

²³ Anepo munu akànyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele apano,' au 'Àvele apala,' munakulupile. ²⁴ Kwa kuva, vàmbeida vanu vambelilambilila kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vàmbeida manabii va kulambila. Vanu anevo vàmbetenda vimaiho vikulu na masaibu, uchinga ikàhululika vapate kuvahocheja ata vanu vátatandwêle Nnungu. ²⁵ Lola, nangu ñinnyaulilanga kabla anelo lammalele lakàmbihumila. ²⁶ Bahi vanu vakannyaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele kulilanga!' Munahwene aneko. Au vakannyaulila kuva, 'Lola, àlipihite nng'ande!' Munavakulupile. ²⁷ Kwa kuva, kwida kwanga Mwana wa Munu kùmbekuva muchi nng'anje wa ing'uva chiumila gafula kumahunde na kulangaja kumahunde kwammalele. ²⁸ Bahi pohepo pauvele ntuhi njo pavambekojana vipungo."

²⁹ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Upopo, palalembemalilika maduva la kubanika, 'Liduva limbekuva na lupi na mwedi

ukambelangaja na dinondwa dimbematoka kuhaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivèle na dimongo, vîmbetikinyika.’³⁰ Anepo njo pachimbekwonekana chimaiho changa Mwana wa Munu kumahunde. Vanu vammalele va pachilambo vâmbekutanga, na vâmbemwona Mwana wa Munu avèle mmahunde waida, akuno avèle na dimongo na ukulu nkulu.³¹ Anepo àmbevatuma malaika vake kwa lidi litumbwile lya lipenga na vâmbevalopola vanu vake vâvatandwèlè kuhaloka nchilambo chammalele.

³² Bahi kwa nnandi wa ntini lihundange nfano auno. Dinavi dyake padhipuka na kulikwasula mahamba, mwenu mùnamala kuva chihuku chivele pepi.³³ Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo lammalele laninnyaulidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake ùvele pepi kukamola, tena ùvele chihi pannango.³⁴ Nangu nînnnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vakambepita mpaka palambetimila anelo lammalele.³⁵ Kumahunde na chilambo vîmbepita, henga malove langu lakambepita mwiko.”

*Atata Nnungu bahi njo amaîte liduva lyene
(Mako 13:32-37, Luka 17:26-30,34-36)*

³⁶ “Henga kuyamba liduva na uhiku wene anewo, nanga munu amaîte, ata malaika va kulihunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaîte.³⁷ Malinga chilanavele mahiku langa Nuhu, nni uchocho chiimbekuva pambekwida Mwana wa Munu.³⁸ Kwa kuva, mmahiku àlalá livambwe kabla

likànambikwida, vanu vánalya na kukumbila, vánalomba na kulombwa mpaka liduva alila lyainjidile Nuhu nsafina. ³⁹ Vanang'o nanga pavanamaite chinu chohecho mpaka livambwe palihaleke nkuvayola vammalele. Uvila nni chiimbekuwa pambekwida Mwana wa Munu. ⁴⁰ Uhiku anewo vanu vavili vàmbekuva kumawelu, yumo àmbetwaliwa na yunji ambelekwa. ⁴¹ Vamahe vavili vàmbekuva pamo uvahaya ntama nniyanga, yumo àmbetwaliwa na yunji àmbelekwa. ⁴² Bahi lyongolelange kwa kuva nanga pamumaite liduva lyambekwida Nang'olo wenu. ⁴³ Mwenu mùnimala kuva, kuikave mwene ing'ande waumala uhiku wambekwida nkwiva unaiva, akaniva meho uchinga ing'ande yake inatutumulwe. ⁴⁴ Bahi na mwenu uchocho, lipanganihange, kwa kuva Mwana wa Munu àmbekwida uhiku umukalolela mwenu.”

*Ntumishi akúlupika na ntumishi akákulupika
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Dachi, ntumishi alida akulupîka na avêle na ding'ano? Nni ayula wammikile nang'olo wake kuvaimilila vatumishi vanji na kunnaija aveng'e chakulya kwa uhiku ulembelêwa. ⁴⁶ Wasa ntumishi aneyo ikàva pambeida nang'olo wake àmbenkoja watenda chalaijijwe. ⁴⁷ Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, nang'olo aneyo àmbemmika ntumishi aneyo kuva nkwímilila wa dimali dyake dyammalele. ⁴⁸ Dachi, ìmbekuwa dachi ikàva ntumishi aneyo nni munu atênda lahakalenge, nkulihaulila muntima wake kuva,

‘Nang'olo wangu ànatima kuuya,’ ⁴⁹ nkutandilika kuvapanya vatumishi avake, akuno walya na kukumbila na kukalewa? ⁵⁰ Nang'olo wa aneyo ntumishi àmbeuya nniduva lyakalolela na uhiku wakaumaite. ⁵¹ Àmbencheketanya vibeduli vivili ntumishi aneyo na kummika pachinu pavikwîje kwajili ya vakulilambilila, aneko vâmbekuta na kuhaya meno.”

25

Nfano wa vali kumi

¹ Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, “Uhiku anewo Ufalume wa kulihunde nni paumbelandana na vali kumi vanatwete vibatali vyavo nkuhwena unampwechela nnombi. ² Vali nnyano muanevo vávele mavelu na nnyano vanji vânilimuka. ³ Avala mavelu vátwetenge chihi vibatali vyavo wala vananyakule na mahuta la akiba. ⁴ Henga avala valimwîke ványakwile vibatali na kukondya mahuta lanji. ⁵ Bahi nnombi patimîle kuhwika, vammalele nkuhindila na kulala luwono. ⁶ Ching'ati chilo nkupilikanika lidi lya munu ulichidoni, ‘Pilikanila, nnombi àvenkwida! Humang'ana mukanchingamile!’ ⁷ Bahi vali vammalele nkutakatukanga, nkutayalisha vibatali vyavo. ⁸ Avala mavelu nkuvahaulila avala valimwîke kuchidoni, ‘Tumeyele mahuta lenu kadiki kwa kuva vibatali vyetu vitandilika kudimika.’ ⁹ Avala valimwîke nkuyang'ula kuchidoni, ‘Ikambehululika, mahuta latuvenalo lakambetosa kuyavana hwetu na mwenu. Mwenu hwena kwa vanu vachuûsa

mukalisumile lenu.’ ¹⁰ Avala mavelu pavapite unasuma mahuta, nnombi nkukamola. Avala vali nnyano vanavêle tayali, nkuingila pamo na nnombi nnukumbi lwa ing'ole ya ulombi na nnango nkuchimwa. ¹¹ Lukoto kadiki avala vali vanji nkukamolanga, nkutandilika kutangola kuchidoni, ‘Nang'olo, nang'olo, tuchimulile!’ ¹² Henga nnombi nkuvayang'ula kuchidoni, ‘Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nangu nikámmaite mwenu.’ ” ¹³ Anepo Yesu nkuhaua kuchidoni, “Bahi mùùve meho, kwa kuva nanga pamulimaite liduva anelyo wala uhiku wambekwida Mwana wa Munu.”

Nfano wa vatumishi vatatu
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Yesu nkuhwenaha kutangola wachidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu ánalembedîle kuhwena mwanda. Nang'e ávachemile vatumishi vake, nkuvakamuja dihela dyake. ¹⁵ Yumo nkumwing'a mipatila nnyano ya dihela dya sahabu na yunji nkumwing'a mipatila mivili na yunji nkumwing'a mpatila umo kupapatana na uweso wanga munu. Anepo nkuhwena mwanda. ¹⁶ Upala ayula apête mipatila nnyano ya dihela dya sahabu nkutandilika kutenda uchuusi, nkuyenjejeke mipatila inji nnyano. ¹⁷ Uchocho na ayula apête mipatila mivili, nkuyenjejeke mipatila inji mivili. ¹⁸ Henga ayula apête mpatila umo, nkuhimba lipondo, nkupiha dihela dya nang'olo wake.

¹⁹ Bada ya maduva lohe, nang'olo wa avala vatumishi nkuuya, nkutenda navo isabu ya

dihela dyanavakamujije. ²⁰ Bahi nkuhaloka ayula ntumishi anapete mipatila nnyano ya dihela dya sahabu, nang'e nkuhumya na inji nnyano, nkuhaura kuchidoni, 'Nang'olo, úngukamujidye mipatila nnyano, lola vino ìyenjejeke inji nnyano.' ²¹ Nang'olo wake nkunnyaulila kuchidoni, 'Ûtendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino ñimbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangelale pamo na nangu!'

²² Nkuhaloka ayula ntumishi wavili anapete mipatila mivili ya dihela, nanang'e, nkuchidoni, 'Nang'olo, úngupele mipatila mivili, lola, vino ìyenjejeke mipatila inji mivili.' ²³ Nang'olo wake nkunnyaulila kuchidoni, 'Ûtendile saana, wako nni ntumishi wambone, na ùnakulupika. Únikulupika kwa dimali kadiki, bahi vino ñimbekukamuja dimali dyohe. Ida uhangelale pamo nangu!'

²⁴ Anepo nkuhaloka ayula ntumishi yunji watatu anapete mpatila umo wa dihela, nkuhaura kuchidoni, 'Nang'olo, nangu ñnikumala wako kuva, nni umunu ukee na chididi, wako ùvele muchi munu ahôla chihi na pachinu pakapandile nang'e. ²⁵ Nangu ñniyopa, nkuhwena unapiha dihela dyako nnipondo. Bahi hela yako aino, itwale.'

²⁶ Nang'olo wake nkunnyang'ula kuchidoni, 'Wako nni ntumishi nkútenda lahakalenge, na unnemwa! Wako wanimala kuva, nangu nni munu ngufûna chihi pachinu panikapandile nangu. ²⁷ Elo, henga wako úlembelewa udivike

dihela dyangu benki, uchinga liduva linimbeuya ngudipate dihela dyangu na dinji diyenjejêke. ²⁸ Bahi mpakanyolange aneyo, dihela anedyo, mumwing'e ayula avêle na mipatila kumi ya dihela. ²⁹ Kwa kuva, kila munu avêle na chinu àmbeyenjejwa ààve na vyohe, henga munu akávele na chinu ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa. ³⁰ Bahi ntwale ayu ntumishi akáfala, munnyahange pawelu pavêle lupi. Aneko njo kuvambekuta na kuhaya meno.' ”

Angandolo na ambudi

³¹ “Pámbeidà Mwana wa Munu akuno avèlè na ukulu wake pamo na malaika vammalele, anepo njo pámbekàlà nchiteng'u chake cha chifalume.

³² Vanu va vilambo vyammalele vàmbelopokela muyo mwake, nanang'e àmbevahapulanya anevo vanu muchi nchunga chavahapula angandolo n'dimbudi. ³³ Àmbevavika angandolo m'bali wake wa kunkono na ambudi m'bali wake wa kunchinda.

³⁴ Anepo Nfalume àmbevahaulila avala vavêle m'bali wake wa kunkono, 'Idang'ana, mwenu mubalikiwije na Atatangu, pwachelanga Ufalume umuunguliwije kutandikila kuumbwa kwa chilambo. ³⁵ Kwa kuva ngúvele na indala mwenu nkuning'a chakulya, na ngúvele na inyota mwenu nkuning'a medi, na ngúvele ninnyeni mwenu nkungupwechela, ³⁶ na ngúvele lukundumwandu, mwenu nkuning'a inguwo yuwala, na nnauula mwenu nkunanguuja, na ngúvele nnilungu mwenu nkuidang'ana unangulola.' ³⁷ Anepo avala vatênda lalalembela Nnungu njo pavambeyang'ula kuchidoni,

‘Nang'olo, chakani patukuwene uvèlè na indala hwetu nkukwing'a chakulya, au púnavele na inyota hwetu nkukwing'a medi lukumbila?

³⁸ Chakani patunakuwene uvèlè nnyeni, hwetu nkukupwechela, au chakani púnavele lukundumwandu, hwetu nkukwing'a dinguwo?

³⁹ Na chakani patukwene ubwahela au uvèlè nnilungu, hwetu nkuida unakulola?’ ⁴⁰ Nfalume àmbevayang'ula kuchidoni, ‘Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimuntendedile munu avalangîwa kuva akee chinu, múngutendedile nangu.’

⁴¹ Anepo Nfalume àmbevahaulila avala vavêle m'bali wake wa kunchinda kuchidoni, ‘Ukananga apano, mwenu mulaniwije! Muhwene mmoto ukee na ntululilo, moto waunguliwije Ibilisi na malaika vake!’ ⁴² Kwa kuva, pangunavele na indala, mwenu nkananing'ile chakulya na pangunavele na inyota, mwenu nkananing'ile medi lukumbila ⁴³ na pangunavele ninnyeni, mwenu nkanangupwechedile na pangunavele na uhou, mwenu nkananing'ile dinguwo dyuwala na panichiuula, mwenu nkanaidile unangulola na pangunavele nnilungu mwenu nkanaidîle unangulola.’

⁴⁴ Anepo vanang'o vàmbenyang'ula kuchidoni, ‘Nang'olo, chakani patunakuwene uvèlè na indala au inyota au uvèlè unnyeni au uvèlè na uhou au uuùlà au uvèlè nnilungu, na hwetu tunaide unakuhudumila?’ ⁴⁵ Nang'e àmbevayang'ula kuchidoni, ‘Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, kila chinu chimusindwije kuntendela munu avalangîwa kuva akee chinu, músindwije

kungutendela nanangu.’ ⁴⁶ Anepo anevo vanu vambehwena muasabu ikee na ntululilo, henga avala vatênda lalalembela Nnungu, vàmbeingila muumi ukee na ntululilo.”

26

*Ntemelo wa kummwalala Yesu
(Mako 14:1-2, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)*

¹ Yesu pamalidile kutangola malove anelo, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, ² “Mwenu mùnimala kuva bada ya maduva mavili pàmbekuva na sikukuu ya Pasaka, na Mwana wa Munu àmbetengelekwa uchinga avambwe munsalaba.”

³ Anepo makuhani vakulu pamo na vasele va Vayahudi nkukojana paing'ande ya Kuhani Nkulu, uvanchema Kayafa. ⁴ Nkutenda ntemelo namuna chivambenkamula na kummwalala Yesu. ⁵ Nkuhaua kuchidoni, “Henga tunankamule pasikukuu, uyopa vanu vanataya timbwili.”

*Yesu àmiminiwa mahuta la kunung'ila
(Mako 14:3-9, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)*

⁶ Yesu ávele ku Besaniya muing'ande yanga Simoni analamijwe mangundula. ⁷ Pánavele nkulya, nkuhaloka mmahe ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajjwe kwa mayanga la alabasta. Chupa anecho chíumbele mahuta lanung'ila la kugalika namene, nkummiminila Yesu mmuti. ⁸ Vakuhundwa vanga Yesu pavalawene anelo latendêke nkusunala, nkuhaua kuchidoni, “Mwadachi kwondonganga uvila mahuta? ⁹ Alano mahuta

lakanisumiswa kwa dihela dyohe namene nkuveng'a amahuvani!”

¹⁰ Henga Yesu nkumala lavachiliuja, bahi nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi munankambyakambya ayuno mmahe? Nang'e àngutendedile lyambone. ¹¹ Kwa kuva, maduva lammalele mumbekuva na amahuvani, henga nanga pamumbekuva na nangu maduva lammalele. ¹² Nang'e àmwadilidile mahuta mummili wangu, uchinga angutayalishe kwa kungusika. ¹³ Nangu ninyaulilanga uhiu kuva, kila pachinu pámbehubiliwa Malove Lambone nchilambo chammalele, alino lyatendile ayuno mmahe limbetambulanga kwa kunhimukila nang'e.”

*Yuda àkubali kuntengeleka Yesu
(Mako 14:10-11, Luka 22:3-6)*

¹⁴ Anepo, yumo wa vakuhundwa kumi na mbili, lina lyake Yuda Isikaliote, nkuhwena kwa makuhani vakulu, ¹⁵ nkuvahaulila kuchidoni, “Mumbening'a chamani nikantengeleka Yesu kwenu mwenu?” Bahi nkumwing'a dihela dya nnyoyo salasini. ¹⁶ Kutandikila anepo Yuda nkuva wataha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu na vakuhundwa vake vàya chakulya cha Pasaka
(Mako 14:12-21, Luka 22:7-13, 21-23, Yohana 13:21-30)*

¹⁷ Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikátajwe Hamila, vakuhundwa vake nkummwenela Yesu nkummuja kuchidoni, “Ülembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?” ¹⁸ Yesu

nkuvahaulila vahweneng'ane kumanga, kwanga munu yumo vakannyaulile kuchidoni, “Nkúhunda àhawile kuchidoni, ‘Uhiku wautondwele Nnungu kwajili yangu ùvele pepi, vakuhundwa vangu pamo na nangu nimwene tùmbehangelalila muing'ande yako Sikukuu ya Pasaka.’ ” ¹⁹ Bahi vakuhundwa nkutenda muchi Yesu chavalaijije, nkuandaa chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.

²⁰ Pachikamwele chinalyulo, Yesu nkulya chakulya pamo na vakuhundwa vake kumi na mbili. ²¹ Pavanavele nkulya, Yesu nkuhaula kuchidoni, “Nangu nìnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu àmbengutengeleka.”

²² Vakuhundwa vake nkuva nnihindambi likulu, nkutandilika yumo-yumo kunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nang'olo, nikee nangu!”

²³ Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Achahwijîje nkate wake munkungu pamo na nangu njo ambengutengelêka. ²⁴ Mwana wa Munu àmbekuhwa malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e. Henga ole wake munu aneyo antengelêka Mwana wa Munu! Ikàvele wasa kwa munu aneyo kuikave akavelekwa.”

²⁵ Anepo Yuda, ayula nkútengeleka, nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, nikee nangu!” Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Ùmbekuva uwewe.”

Chakulya cha Nang'olo

(Mako 14:22-26, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)

²⁶ Bahi pavanavele nkulya, Yesu nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya,

nkuveng'a vakuhundwa vake. Nkuhaura kuchidoni, "Twalanga mulye, auno njo mmili wangu." ²⁷ Anepo, nkutwala chikombe chivêle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng'a vakumbile, nkuhaura kuchidoni, "Kumbilanga mmammalele, ²⁸ kwa kuva, aino njo myadi yangu imaîha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe uchinga vasamehewe masambi lavo. ²⁹ Nangu nînyaulilanga mwenu kuva, nikambekumbila kavila divayi, mpaka liduva linimbekumbila divayi dyahambi pamo na mwenu mu Ufalume wa Atatangu."

³⁰ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhuma mananga pawelu, nkuhweneng'ana ku Lichinga lya Miseituni.

Yesu àlauja kuva Petulo àmbenkana

(Mako 14:27-31, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)

³¹ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Ing'anya ya àlalá lambenguhumîla nangu, mwenu mmammalele chilo cha nelo ñnembeleka kungukulupila, malinga chahawile Nnungu Mmalemba Lanaswe kuva, 'Nimbempanya nchunga, na angandolo vambemwadilikana.'*

³² Henga panimbefufuka, nimbennongolela kuhwena ku Galilaya." ³³ Petulo nkunyang'ula Yesu kuchidoni, "Ata kuiva vammalele uvava na lipamba na wako nkukuleka, henga nangu nikambekuleka mwiko." ³⁴ Yesu nkunnyaulila

* **26:31** Sakaliya 13:7

Petulo kuchidoni, “Nangu nìkuhaulila uhiu kuva, chilo uchino cha nelo, kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanile myanda mitatu.”³⁵ Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Ata kungulembelewa kuhwa chalumo na wako, nangu nikambekukana ng'o!” Vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

*Kuyuwa kwanga Yesu kuwelu wa Getisemane
(Mako 14:32-42, Luka 22:39-46)*

³⁶ Anepo Yesu nkuhwena pamo na vakuhundwa vake kuwelu uvachema, Getisemane, nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ikalanga apano, nangu nguhwena akula unayuwa.”

³⁷ Nkuntwala Petulo pamo na vana vavili vanga Sebedayo. Bahi Yesu nkutandilika kuva na lihindambi na kukambakamba muntima,³⁸ nkuhula kuchidoni, “Ntima wangu ùvele na lihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi ikalanga apano, mùùve meho pamo na nangu.”³⁹ Nkuhwena muyo kadiki, nkuhunama mpaka pahi, nkuyuwa wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikàhululika ngunyemye na ibaniki iîda! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ila tènnda muchi chulembela wako umwene.”⁴⁰ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa vatatu, nkuvakoja valèlè, nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, “Dachi, nanga pamuhulwile kuva meho pamo na nangu kananga lisaa limo?”⁴¹ Bahi mùùve meho na muyuwe uchinga pamumbelingwa munatende masambi. Isungu ìnalembela, henga mmili unadabadanga.”

⁴² Yesu nkuhwena mwanda wavili unayuwana, wahaula kuchidoni, “Atatangu, ikánahululike kungunyemija ibaniki aneyo iída, bahi itendeke muchi chulembela wako.” ⁴³ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake, nkuvakoja valelèngè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele chihi luwono.

⁴⁴ Yesu nkuvaleka kavila, nkuhwena unayuwana mwanda watatu watangola chihi malove ulala.

⁴⁵ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmechinkwona na kupumulila. Lola uhiku ùnikamola wambekamu-jwa Mwana wa Munu mmakono la vanu vavèle na masambi. ⁴⁶ Na ayula angutengelêka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng'ane!”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Mako 14:43-50, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pánavele nkutangola malove anelo, nkuhaloka Yuda, yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, pamo na likuwa likulu lya vanu vanyakwîle mapanga na dindonga. Vanu anevo vammalele vátumwije na makuhani vakulu na vasele va Vayahudi. ⁴⁸ Ayula nkútengeleka ávapele avala vanu chimaiho wachidoni,

“Munu ayula unimbem'busu njo nang'e, mwenu nkamule!” ⁴⁹ Yuda nkummwenela Yesu nkuchidoni, “Nkúhunda, umumi?” Bahi nkum'busu. ⁵⁰ Yesu nkunnyaulila Yuda kuchidoni, “Nnyanjawangu, tènda lyuwidilidile.”

Bahi avala vanu vanapapatene na Yuda nkuhengelekela, nkunkamula Yesu.

⁵¹ Nkuhundwa yumo muavala vakuhundwa vanga Yesu nkuhalamola upanga, nkuncheketa likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu. ⁵² Yesu

nkunnyaulila kuchidoni, “Ludisha upanga wako m'benda yake. Kwa kuva, vammalele vatumîla upanga wa kukomanila, vambekuhwa kwa upanga uwowo wa kukomanila. ⁵³ Dachì, ùtenda kuva nikáhulula unnyuwa Atatangu angupelekejije matunji kumi na mbili la maelufu la malaika vakunguchunga? ⁵⁴ Henga nikàtenda uchocho làmbetimila dachi Malemba Lanaswe lahaûla kuva, alano lasima lahumile?”

⁵⁵ Anepo Yesu nkulihaulila likuwa lya vanu kuchidoni, “Mwadachi mùidile unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpalaula? Maduva lammalele nangu ngúikala nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu unguhùndà, henga nanga pamunangukamwile. ⁵⁶ Henga alano lammalele lànihumila, uchinga latimile àlalá lavanalembile manabii Mmalemba Lanaswe.” Anepo vakuhundwa vammalele nkunneka, nkutukuta.

Yesu muyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi

(Mako 14:53-65, Luka 22:54-55,63-71, Yohana 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Bahi avala vankamwîle Yesu, nkumpelekeja Yesu kwa Kayafa, Kuhani Nkulu. Anepo njo pachinu pavanakojene vakúhunda Sheliya ya Musa na vasele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. ⁵⁸ Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu mpaka paluwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. Nkuingila nkati, nkuikala pamo na valinsi uchinga alalole lambehumîla.

⁵⁹ Makuhani vakulu na vajumbe vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kulambila kunnyamba Yesu, uchinga

vammwalale. ⁶⁰ Henga nanga pavanapete, ikànavu vanu vohe váníhaloka unahumya ushahidi wa kulambila. Kuntululilo, nkuhaloka vanu vavili, ⁶¹ nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu áhawile kuva, ‘Nangu nahulula kuibamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu.’” ⁶² Anepo Kuhani Nkulu nkuimila, nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukee na lilove lya kuyang'ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?” ⁶³ Henga Yesu nkunyalala chihi. Kuhani Nkulu nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nnungu nni mumi, hambu nakuapisa kwa lina lyake, bahi tuhaulile ikàva wako nni Kilisto, Mwana wanga Nnungu.” ⁶⁴ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Elo, umomo muhaulidile wako. Henga nangu nínnyaaulilanga mwenu kuva, kutandikila hambu muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m'bali wa kunkono wa Nnungu Avêle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.”

⁶⁵ Anepo Kuhani Nkulu nkupapulanga ding'wo dyake, nkuhaua kuchidoni, “Ayu munu ànkufwîle Nnungu! Dachi, pàvele ing'anya nt-wani kavila ya kuvataha mashahidi? Lola, tênda mùnipilikana chankufwîle Nnungu?” ⁶⁶ Mwenu mwona dachi?” Vanang'o nkuyang'ula kuchidoni, “Àlembelwa ahwe.” ⁶⁷ Anepo vanu vanji nkun-sunila mata kumeho na kumpanya ding'ondi. Na vanji nkumpanya makofi, ⁶⁸ uvahaua kuchidoni, “Wako Kilisto, tùlaujije, nnani akupanyile!”

*Petulo ànkana Yesu
(Mako 14:66-72, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)*

⁶⁹ Uhiku anewo Petulo áikele nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu. Ntumishi yumo mmahe, nkummwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Na wako úvele pamo na Yesu wa ku Galilaya.” ⁷⁰ Henga Petulo nkukana muyo mwa vanu vammalele vánavele apala, wahaula kuchidoni, “Nikámaite malove lutangola.” ⁷¹ Anepo Petulo nkuuka apala nkuhwena pannango wa luwani lwa lukumbi, bahi mmahe yunji nkumwona, nkuvahaulila vanu vánavele apala kuchidoni, “Ayuno munu ávele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.” ⁷² Henga Petulo nkukana kavila, nkuapila wachidoni, “Nikámmaite munu aneyo!” ⁷³ Lukoto kadiki avala vanu vanaimidile apala, nkummwenela Petulo nkunnyaulila kuchidoni, “Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, ing'anya ata itangodi yako ñakumaiha.” ⁷⁴ Anepo Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, “Ngulanike ikàva nalambila! Nangu nikámmaite munu aneyo!” Upala ung'uku nkukongovela. ⁷⁵ Petulo nkuhimukila malove langa Yesu lanannyaaulidile kuva, “Kabla ung'uku akànambikongovela, wako ùmbekuva ungukanìlè myanda mitatu.” Bahi nkuhuma pawelu, nkunatumbula chitangelo.

27

Yesu àpelekejwa kwa Pilato

(Mako 15:1, Luka 23:1-2, Yohana 18:28-32)

¹ Pauchele, makuhani vakulu vammalele na vasele va Vayahudi nkukojana, nkutenda ntemelo uchinga vapate kummwalala Yesu. ² Nkunnyaungu

Yesu, nkumpelekeja na kunkamuja kwanga Pilato, nkulu wa Chiloma wa chilambo achila.

Kuhwa kwanga Yuda
(*Matendo 1:18-19*)

³ Bahi Yuda, ayula antengelêke Yesu pawene kuva Yesu ànihukumiwa kuhwa, nkulyamba, nkuvauihija makuhani vakulu na vasele va Vayahudi adila dihela salasini dya nnyoyo. ⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, “Natendile masambi kuntengeleka munu ayuno akávele na likosa, uchinga awalwalwe.” Vanang’o nkunnyaaulila kuchidoni, “Yetuhwe ilida? Anelo unamala umwene!” ⁵ Bahi Yuda nkudiyaha adila dihela dya nnyoyo mu Ing’ande ya Nnungu, nkuhwena unalipambilila. ⁶ Makuhani vakulu nkudilokotanya adila dihela dya nnyoyo, nkuhauula kuchidoni, “Kupapatana na sheliya yetu, ikáluhusiwa kudivika nnisanduku lya sadaka, kwa kuva nni dihela dipatikene kwa kumwadila myadi.” ⁷ Adila dihela nk kwamula vasume welu wa munu amunyanga ulongo, uchinga pààve pachinu pa kuvasikila vayeni. ⁸ Njo mana aula welu vachema, “Welu wa Myadi,” mpaka nelo*. ⁹ Anepo nni palatimidile malove lanatangwe nabii Yelemya kuchidoni, “Nkuditwala dihela dya nnyoyo salasini, divanawene Vaisilaeli kuva dinalingilana na kuhwa kwanga munu, ¹⁰ nkutumila dihela anedyo kusuma welu wa munu amunyanga ulongo, muchi Nang’olo changulaijije.”

* **27:8** Matayo palembi kuva mpaka nelo, àyamba maduva àlalá nang’e lachilemba chitabu achino.

Yesu muyo mwanga Pilato

(Mako 15:2-5, Luka 23:3-5, Yohana 18:33-38)

¹¹ Anepo Yesu nkupelekejwa muyo mwanga Pilato nkulu wa Chiloma wa chilambo achila. Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?” Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Wako ùnihaula.” ¹² Bahi makuhani vakulu na vasele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi pavansiteke Yesu, nang'e nanga panayang'wile lilove. ¹³ Anepo Pilato nkummuja kavila Yesu kuchidoni, “Dachi, uvenkulapilikana anelo lam-malele lavakusitaki?” ¹⁴ Yesu nkunyalala chihi na akanayang'wile kananga lilove limo, Pilato nkukangana namene.

Yesu àhukumiwa kuhwa

(Mako 15:6-15, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16)

¹⁵ Kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvahungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela. ¹⁶ Na maduva àlálá pávele na nfungwa yumo anamaikene namene ing'anya ya kutenda lahakalenge, lina lyake Balaba. ¹⁷ Bahi vanu pavanakojene pamo, Pilato nkuvauja kuchidoni, “Mulembela ninchimulile alida, Balaba au Yesu uvanchema Kilisto?” ¹⁸ Pilato átangwele uchocho kwa kuva ánimala kuva, Yesu ákamujijwe kwanga nang'e kwa wiu.

¹⁹ Pilato panaikele nchiteng'u cha hukumu, n'jawe nkumpelekejije ujumbe uchidoni, “Unantende chinu chohecho aneyo munu akávêle na likosa, kwa kuva chilo ñnibanika namene muindoto ing'anya yanga nang'e.”

²⁰ Henga makuhani vakulu pamo na vasele

va Vayahudi nkuvachonjela vanu vánavele apala kuva vayuwe alekelewe Balaba, na Yesu awalwalwe. ²¹ Pilato nkuvauja kuchidoni, “Muvanu avano vavili mùlembela nìnyungulile alida?” Vanang'o nkunyang'ula kuchidoni, “Nnyungulile Balaba.” ²² Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, “Mùlembela nintende dachi ayuno Yesu uvanchema Kilisto?” Vammalele nkuyang'ula kuchidoni, “Avambwe munsalaba!” ²³ Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, “Ing'anya ntwani? Kwani àtendile lilida lihakalenge?” Henga vanang'o nkuhalija chihi kutaya lwasu uvachidoni, “Avambwe munsalaba!”

²⁴ Bahi Pilato pawene kuva nanga chambe-hulula kutenda, na lwasu luhaliya chihi, nkut-wala medi nkukalava mmakono muyo mwa vanu vammalele, wahaula kuchidoni, “Kuhwa kwa munu aneyo, nangu nikávele na makosa! Anelo lenu mmene.” ²⁵ Vanu vammalele nkuyang'ula kuchidoni, “Asabu ya kuwalalwa kwanga munu aneyo kutukoje hwetu pamo na vivelêko vyetu!” ²⁶ Anepo Pilato nkuvahungulila Balaba, henga nkulaija Yesu asulubulwe na kunkamuja kwa matiyala va Chiloma uchinga avambwe munsal-aba.

*Matiyala vântendela Yesu mang'wanyu
(Mako 15:16-20, Yohana 19:2-3)*

²⁷ Anepo matiyala la Pilato nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani lwa nkati lwa ing'ande yanga Pilato, na likuwa lyammalele lya matiyala nkunteng'eneja. ²⁸ Nkummulanga dinguvo dyake, nkummwaja likoti lya langi ya chifalume. ²⁹ Nkudinga lutavi lwa miva muchi kofiya ya

chifalume, nkummwaja mmuti. Nkunkamudya isimbo ya imbalu munkono wake wa kunkono, nkutindivala malundi muyo mwake, nkutandilika unnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, “Utumbyangwe, Nfalume wa Vayahudi!” ³⁰ Nkunsunila mata, nkutwâla aila imbalu nkumpanya mmuti. ³¹ Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti, nkummwaja dingwo dyake. Anepo nkuntwala, nkuhwena unammamba munsalaba.

Kuvambwa kwanga Yesu

(Mako 15:21-32, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27)

³² Pavachihwena, nkukojana na mwenedi wa imanga ya ku Kilene, lina lyake Simoni, nkunnamatija aanyakule aula nsalaba wanga Yesu. ³³ Pavakamwele pachinu pavachema Goligota, mana lake, “Pachinu pa Libadang'a.” ³⁴ Nkumwing'a divayi divakundanyije na chinu chikalala namene. Henga payejije, nkuhita kukumbila.

³⁵ Pavamalidile kummamba munsalaba, nkuyavana dingwo dyake kwa kuyela indingi.

³⁶ Nkuikalanga pahi upala uvannolihiya.

³⁷ Munsalaba wake muha pamuti pake vâkomedile chibau chilembwije malove layamba lisitaka lyake, “AYUNO NJO YESU, NFALUME WA VAYAHUDI.”

³⁸ Uhiku uula, nkuvambwa na vakupalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda.

³⁹ Bahi vanu vachipîta anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba,

⁴⁰ uvachidoni, “Wako akee unahawile kuva

ùmbebamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu, hambi lipohe umwene! Ikàva wako Umwana wa Nnungu, lisulupuse munsalaba!” ⁴¹ Uchocho, makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa pamo na vasele va Vayahudi navanang'o nkuntendela mang'wanyu, uvahaula kuchidoni, ⁴² “Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambi akáhulula kulipoha mwene! Ati nang'e nni Nfalume wa Vaisilaeli! Hambi alisulupuhe mwene munsalaba, uchinga na hwetu tunkulupile. ⁴³ Nang'e àlisingila Nnungu na áhawile kuva nang'e nni Mwana wanga Nnungu. Ikava Nnungu ananowelwa nawe, bahi ampohe hambi!” ⁴⁴ Na avala vakúpaula vanavambwije pamo na nang'e, navanang'o uchocho vántangedile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Mako 15:33-41, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Bahi kutandikila sasita muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi. ⁴⁶ Paihwikile malinga satisa, Yesu nkunonoha lidi lyake, nkuhaua kuchidoni, “Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?” Mana lake nni, “Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?” ⁴⁷ Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho nkuhaua kuchidoni, “Ànchema Eliya.” ⁴⁸ Upala, munu yumo nkutukuta nkutwala siponji, nkuchuvika n'divayi dihahama. Nkuipatika nnufito, nkunnyanyulila Yesu uchinga ahonde. ⁴⁹ Henga vanu vanji nkuhaua kuchidoni, “Nneke,

tulole ikàva Eliya achiaide unampoha!” ⁵⁰ Bahi Yesu nkunonoha kavila lidi likulu, koka nkuhila.

⁵¹ Upala lipasiya linahungwije paching'ati mu Ing'ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili, kutandikila muha mpaka pahi, chilambo nkundangenda na mayanga makulungwa nkutumbuka.

⁵² Misati nkuhunukuka, na vanu vohe va Nnungu vanahidile nkufufuliwa. ⁵³ Nkumama mmisati yavo, na Yesu páfufwike, anevo vanu nkuingila muimanga yanaswe Yelusalemu, nkwonwa na vanu vohe.

⁵⁴ Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma na avala vánavele pamo nanang'e uvannolihiya Yesu, pavachiwene chilambo uchindengenda na lam-malele lahumidile, nkuyopa namene, nkuhula kuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele Mwana wanga Nnungu.”

⁵⁵ Pachinu anepo pávele na vamahe vohe vachimpenekela Yesu kwa kulehu, anevo nni avala vachinnondola Yesu kutandikila ku Galilaya na kuntumikila. ⁵⁶ Muanevo vamahe, múvele na Maliya wa imanga ya Magidala na Maliya ayuvao Yakobo na Yusufu, pamo na ayuvao vana vanga Sebedayo.

Kusikwa kwanga Yesu

(Mako 15:42-47, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)

⁵⁷ Liduva palichiswa, nkuhaloka munu yumo nkúpata, uvanchema Yusufu, mwendi wa ku Alimataya. Munu aneyo nanang'e ávele nkúhundwa wanga Yesu. ⁵⁸ Nang'e nkuhwena kwanga Pilato, nkuuyuwa mmili wanga Yesu, bahi Pilato nkwanulu vamwing'e. ⁵⁹ Anepo

Yusufu nkuutwala aula mmili, nkuudingilija sanda itakete, ⁶⁰ nkunausika munsati wake wahambi unavedwîje nniyanga likulungwa namene. Anepo nkuhingilihija liyanga likulu pannango wa nsati, nkuuka. ⁶¹ Maliya wa imanga ya Magidala pamo na ayula Maliya yunji váikalenge upala, kuloja pansati.

Matiyala lâlolihiya nsati

⁶² Liduva lipapete, lívele Liduva lya Kuyewelega, makuhani vakulu na Mafalisayo nkummwenela Pilato, ⁶³ nkunnyaaulila kuchidoni, “Nang'olo, tûnakumbukila kuva ayula nkúlambila pánavele mumi átele kuchidoni, ‘Liduva lya tatu lya kuhwa kwangu nîmbefufuka kuhaloka kwa vahwîle.’ ⁶⁴ Bahi amulisa nsati ulolihijwe mpaka liduva lya tatu, uyopa vakuhundwa vake vânauiwa mmili wake na kuvahaulila vanu kuva ânifufuka. Kwa kuva, kulambila kwa vino kumbemamoja kupunda kutandi.” ⁶⁵ Pilato nkuvayang'ula kuchidoni, “Vatwale matiyala, muhwene mukauchunge malinga chimuhulula.” ⁶⁶ Bahi vanang'o nkuhwena unaulolihija aula nsati kwa kuvavika valinsi vaulolihije, na kwa kuvika alama muha liyanga lya pannango uchinga ilanguje, ikàva pàvele munu anachimwile, na ìve kuvadivila vanu vanause anelyo liyanga.

28

Kufufuka kwa Yesu

(Mako 16:1-10, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)

¹ Palipitile Liduva lya Kuyewelega, ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, Maliya

wa imanga ya Magidala na Maliya yunji vápite unaulola nsati. ² Upala, nkuhumila ndengendo nkulu wa chilambo, kwa kuva malaika wa Nang'olo ánisulupuka kuhaloka kulihunde, nkuhwena kunsati, nkulihingilihija alila liyanga kunyenje, nkuliikalila. ³ Aneyo malaika áng'anyima muchi nng'anje wa ing'uva, na dinguwu dyake dívele dyanaha mbee! ⁴ Avala valinsi vachichûnga nsati wa Yesu nkuyopa na kutetemela, nkuva muchi vânihwa. ⁵ Henga ayula malaika nkuvahaulila avala amahe kuchidoni, “Munayope, nangu ñnimala kuva mûntaha Yesu avambwîje munsalaba. ⁶ Apano nang'e akapali, kwa kuva ànifufulwa muchi chahawile. Idananga mupalole pachinu panalajijwe. ⁷ Bahi hweneng'ana upehi mukavahaulile vakuhundwa vake kuva, nang'e ànifufulwa uholoka kwa vanu vahwîle, na àninnongolela kuhwena ku Galilaya, aneko muchimumwone. Lola, nangu ñninnyaulilanga tayali.”

⁸ Bahi avala vamahe nkupiyanya kuuka pansati, kwa kuyopa na kuhangalala namene nkutukuta uhwena unavahaulila vakuhundwa vake.

⁹ Upala, Yesu nkuvahumila avala vamahe, nkuchidoni, “Mmumi mwenu?” Avala vamahe nkummwenela, nkuhunama muyo mwake, nkukamula madodo lake. ¹⁰ Anepo Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Munayope. Hweneng'ana mukavahaulile vakuhundwa vangu vavêle muchi anung'unuvangu vahwene ku Galilaya, aneko nni kuvambengwona.”

Valinsi vâhaua mambo lahumidîle

¹¹ Avala vamahe pavanavele nndila, matiyala vanji vachiulolihija nsati nkuhwena kumanga unavahaulila makuhani vakulungwa kila chinu chihumidile. ¹² Anepo makuhani vakulu nkukojana pamo na vasele va Vayahudi, nkutenda ntamelu, nkuveng'a dihela dyohe avala matiyala va nsati. ¹³ Anepo vanang'o nkuvahaulila matiyala kuchidoni, "Vahaulile vanu kuva, pamunavele nkwona, vakuhundwa vake Yesu vániida nachilo, nkumwiva. ¹⁴ Na Pilato akàpilikana habali aino, hwetu tunatangola nawe, mwenu nkalembeingila mukulaga." ¹⁵ Bahi avala matiyala nkupwechelela adila dihela nkutenda muchi chivalaiijjwe. Habali aneyo ínihwenaha kuyanjala kwa Vayahudi mpaka nelu.

*Yesu àvatumu vakuhundwa vake
(Mako 16:14-18, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-23, Matendo 1:6-8)*

¹⁶ Anepo avala vakuhundwa kumi na moja nkuhwena ku Galilaya mpaka kulichinga alila lyanavahaulidile Yesu vahwene. ¹⁷ Vanang'o pavammwene, nkutindivala malundi muyo mwake uvamwabudu, henga vanji nkuva na lipamba. ¹⁸ Anepo Yesu nkuvahengelekela nkuvahaulila kuchidoni, "Nangu ngùpewije mamulaka lammalele, kulihunde na pachilambo. ¹⁹ Bahi hweneng'ana kwa vanu va vilambo vyammalele mukavajuhe kuva vakuhundwa vangu, umuvabatisa kwa lina lya Nnungu Atata na lya Mwana na lya Umumu Wanaswe. ²⁰ Muvahunde kulakamula lammalele laninnaijje. Na mumale kuva nangu ngùvele

pamo na mwenu maduva lammalele mpaka
ntululilo wa chilambo.”

**LILAILANO LYAHAMBI LYA NNUNGU KWA
VANU VAMMALELE**
**Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania**
**Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de
Moçambique**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makonde

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2019-12-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af